491.71-5
И-76

45

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ի ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԷ Ի ՀԱՅ·

КРАТКАЯ
РОССІЙСКАЯ ГРАММАТИКА
ВЪ ПОЛЬЗУ
АРМЯНСКАГО ЮНОШЕСТВА.

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԷ Ի ՀԱՅՍ·

Աշխատասիրութ.

Աբրահամ ուսուցչի Աստուածատուրեան Վաղարշապատեցւոյ ի ճեմարանն
Մեծ տոհմին Լազարեանց ։

Ի Հայրապետութեան Վեհակերտ Սրբոյ Գահին Էջմիածնի՝ Տ֊ն
ԵՓՐԵՄԱՅ առաջնոյ՝ Երից Երանեալ քահանայապետի և
Սրբազնակատար Կաթուղիկոսի ամ. Հայոց·

Տպագրեալ ծախիւք Հրամանաւ նորին գերերջանիկ Վեհապետին ։

Յամ Տեառն 1827 ։ և ի հայոց թուականին ՌՄՀԶ ։

Ի ՄՈՍԿՈՒԱ·
Ի Տպարանի Օգոստեան Սեմենի ։

491.71-5
Ц-76

КРАТКАЯ
РОССІЙСКАЯ ГРАММАТИКА

ВЪ ПОЛЬЗУ

АРМЯНСКАГО ЮНОШЕСТВА,

ТЩАТЕЛЬНО И ЯСНО

СЪ АРМЯНСКИМЪ ПЕРЕВОДОМЪ

РАЗПОЛОЖЕННАЯ

АРМЯНСКИМЪ ІЕРОДІАКОНОМЪ

Авраамомъ Богдановымъ Вагаршападскимъ.

МОСКВА.
ВЪ ТИПОГРАФІИ АВГУСТА СЕМЕНА,
ПРИ ИМПЕРАТОРСКОЙ МЕДИКО-ХИРУРГИЧЕСКОЙ АКАДЕМІИ.

1827.

12004

491.71-5

Սրբազնակատար Հայրապետի՝ և Երիցս Երանեալ պսակազարդ Կաթուղիկոսի ամենայն հայոց Տ՟ն Տ՟ն ԵՓՐԵՄԻ առաջնոյ՝ Ամենողորմ Բարերարի.

Ամենայն խոնարհու՟թ նուիրումն ։

Քաջայայտ է լուսափայլ մտաց Ա՟ծընտիր Վեհապետութեան Ձերոյ. զի ՚ի պէսպէս առաքինութիւնս և ՚ի բազմապատիկ գործս հանճարականս Ա՟յ, ոչ սակաւ պանծայ գործ երախտագիտութեան. զոր ցանգ ուսանիմք յԱ՟ծեղէն տառից ճանաչել, թէ յումէ՞ իցէ այն ։

Նմին իրի արժանի արտասուաց համարիմ, որք զանցանեն զայսու պատուիրանաւ. և ապախտ առնեն զպատգամ և զհրաման մեծվայելչութեան բարերար Տ՟ն Ա՟յ.

Յայս սակս ընթադրեալ իմ՟ք պարտեօք ՚ի հոգեշահ խրատուց ս՟բ գրոց, հարկ յանձին կալայ զայս դժուարաքերան գործ փոխադրել ՚ի Ռուսաց լեզուէ ՚ի հայ, և նուիրել ամենապատկառ դիմօք գերահրաշակ Ա՟նուան գերերջանիկ Վեհապետութեան Ձերոյ, զի թերևս աւլին ՚ի իմ խիք մարթացայց երախտահատոյց գտանիլ յոչնօրինակ բարեբարութեանց և երախտեաց Վեհափառ Տէրութեան Ձերոյ՝ զորս բարերարեցիք ինձ ՚ի ժամանակս ժամանակս ։

Ապա ուրեմն մաղթեմ արժանի առնել զայս գործ ընտանանեաց, աշխատասիրութեանս ընդունելութեան հաճութեան կամաց բազմերախտ Տէրութեան Ձերոյ. և յօժարակամ մտօք հրաման տալ ՚ի լոյս ընծայել տպագրութ

՚ի պէտս լուսածին զաւակաց լուսաւոր մօր մերոյ ս՟բոյ և մեծի Ս՟իօ-նոյս և անախտ խնկաւէտ փեսայիդ նորին. որով արդարև Տէ՛ր իմ խնամակալ, ունիք անուն զիս բարեբաստիկ ՚ի ծննունդս համակ երկրածնաց. և տալ պատճառ լեալ կարևորս ձեռնամուխ լինելոյ յօգուտ և ՚ի զուարճուն ուխտի մանկանց եկեղեցւոյ և ՚ի քաղա-քերուն մնաց սրտի իմոյ. որ կամ և մնամ։

Արքաշնորհատար Մեծապատուեան Ձերոյ

յետին պաշտօնեայ

[illegible]

[illegible]

Յամի Տեառն 1822.
՚ի յունվարի 1.
յամրոցս Շուշի.

ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ

Առ ուսումնական մանկունս ։

Գեղեցիկս գրեաց՝ որ գրեացն, լաւ է կոյր աչօք, քան կոյր մտօք. ահ՛ աւասիկ վճիռ իմաստութեան և խրատ օգտաշահ կենաց մարդկան. զոր պէտք են իւրաքանչիւր ումեք արձանագրել յանդիման աչաց մտաց իբրև 'ի պատկերի. և ստէպ ստէպ վերծանութ՟ տպաւորել խորագոյնս 'ի յիշողութեան իւրում 'ի լուսաւորութիւն մտաց և յօգուտ անձին ։

Այն են՝ են ազգի ազգի թշուառութիւնք 'ի կեանս մարդկան. ըստ որում կուրութիւն մարմնոյ աչաց և այլ սոյնպիսի չար դիպուածք. այլ՝ կուրութիւն աչաց մտաց առ նուազն, չար ևս, և յետին թշուառութիւն համարեալ. վասն զի կուրութի՟ աչաց մարմնոյ ոչ եղծանէ մասն տեսական. այլ՝ միայն նիւթական. և անդրադարձեալ. կուրութի՟ աչաց մտաց չարաչար եղծանէ և վնասէ ոչ միայն մասն տեսական, այլև՝ նիւթական. Ապաքէն՝ 'ի վերոգրելոց բաղադրեալ նախադասութեանց աստի եզրակացութեանն, թէ յոռեգոյն է և թշուառութիւն անհնարին կուրութիւն աչաց մտաց, քան կուրութիւն աչաց մարմնոյ ։

'Ի յանդունդս խորոց յետին կուրութեան մտաց ընկղմեալ տեսանեն ազգք մինչև իսպառ, որք ոչ ծանեան ըստ արժանեաց զյարգ դպրութեան. և զուսումն բազմաձայն լեզուաց իբրև անպէտս համարեալ՝ ենթադրեցան կամովին եղկելի ձայնին, վայ որոց թողեալ իցէ զուսումն 'ի մանկութեան. և ներհակ սմին, յազգաց անտի, յորս ծաղկեալ թագաւորէ տիրապետ՟ լուսաւորութիւն մտաց, ելին և հանդիսացան ըստ դարս դարս արք ականաւորք և մակացուք. և բարձր արարեալ զանուն համազգեաց իւրեանց մինչև յայժմ, եղեն պիտանի ոչ միայն անձին առանձին, այլ և ընկերին և հայրենեաց իսկ ։

Ի նախանձ բարի վառեալ Նորին Նորանեալ Սրբազնակատար Կաթուղիկոսն ամ. Հայոց և ծայրագոյն Պատրիարգն առաքելական եկեղեցւոյ ՍԷԻ, աշխատասէր ըստ օրինակի հովուին հսկողի՝ լուսատուին հոգւոց մերոց, անձնադիր եղեալ տքնի գցայգ և գցերեկ ՚ի վեր բանաւոր հօտին ՍԷԻ առ ՚ի հաւասար առնել զնա լուսաւորեալ ազգաց Եւրոպացւոց ՚ի լուսաւորութե ըստ մասին. որում զարդիս ևս նկատեալ, յետ հասու լինելոյ ներփոփոյն պրոյ անուանեալ գրքուկին՝ ՚ի լոյս ընծայելոյ յինէն յԱստրախան ՚ի տպարանի սբյ և մեծի Աթոռոյն Էջմիածնի յամի Տ֊ն 1820. թէ ոչ՝ է երևեալ ցայժմ յազգի մերում քերականութիւն ՚ի լեզու Հայոց և Ռուսաց, հրաման ետ ամենանուաստիս յօրինելոյ զայն թարգմանաբար յօգուտ և ՚ի զբօսանս ուսումնասէր աշակերտաց դպրոցաց մերոց, որպէս և աչս օրհնութե բարձրելոյն և շնորհիւ մերս լուսոյ սբյ և մեծի Աթոռոյս յաջողեցաւ ինձ յօրինել, և տպագրութ. ՚ի լոյս ընծայել այնպէս, որչափ իմովսանն, զոր յանուն մտաց իմոց խոնարհ սրտիւ նուիրեմ զգօնամիտ մանկանցդ հայկազնեայց. և մաղթեմ ընդունիլ սիրով զայս երախայրի երկասիրութեա ՚ի հաճոյս. յոր եթէ վրիպակ ինչ նշմարեսցի ՚ի լուսաւոր մտաց ձերոց յակամայ կամաց իմ՝ մեջ սպրդեալ, մի՛ ինչ ստգտանել դատողաբար. այլ՝ մանաւանդ անբասիր առնել հաճեսջիք. զի պտուղ հասունանայ, ոչ յաւուրս գարնան, այլ՝ յեղանակի ամառան և կամ յաշնան խնդրի ՚ի ծառոց. ողջ լերուք. որ եմ և մնամ

Ամենախոնարհեալ ձերոյ պատուական
ծառայ Ս. Էջմիածնի ... Սարգսեան
Ս. Ծառայութեան Ս. ... ձերոյ
... Նորին Նորանեալ սրբազնա-
կատար Աթոռոյն.

Ի 1822. ՚ի յունվարի 1.
յամրոցս Շուշի.

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ

Քերականութիւն (որ առ ռուսս Грамматика գրամմատիկա լսի,) է արուեստ՝ որ ուսուցանէ ուղիղ խօսիլ և անսխալ շարադրել։

Քերականութիւն ունի չորս մասունս։

Ստուգաբանութիւն. ըստ յունաց՝ Этимологія և ըստ ռուսաց՝ Словопроизведеніе։

Ուղղագրութիւն. ըստ յունաց՝ Орѳографія և ըստ ռուսաց՝ Правописаніе։

Շարադրութիւն, և կամ համաձայնութիւն. ըստ յունաց՝ Синтаксисъ և ըստ ռուսաց՝ Словосочиненіе։

Առոգանութիւն. ըստ յունաց՝ Просодія և ըստ ռուսաց՝ Слогоудареніе։

Յաղագս ուղղագրութեան։

Ուղղագրութիւն է մասն քերականութեան՝ որ ուսուցանէ գիտել

ա. Զձևս, զբաժանմունս, և զարտասանութիւն տառից ռուսաց։

բ. Զկանոնաւոր շարամանութիւն բառից և բանից։

գ. Զօրինաւոր գործածութիւն կիտից և նշանաց. զորմէ լեզուդն կարես տեսանել ՚ի վերջ համաձայնութեան։

Յաղագս տառից առ հասարակ, և յաղագս նոցին բաժանման։

Հասարակ գործածութեան գնեա երկթալոյն տառք հաշուին երեսուն և հինգ ՚ի ռուսաց լեզուի, որոց ձևք և անուանք տեսանին ՚ի յետագայդ։

Մեծ գլխա- գիր	Մանր գիր	Նօտր գիր		Անուանքն ըստ ռուսաց	Անուանքն ըստ հայոց	Ձայնք.
А.	а.	*А.*	*а.*	Азъ.	ազ.	а, ա.
Б.	б.	*Б.*	*б.*	Буки.	բուկի.	б, բ.
В.	в.	*В.*	*в.*	Вѣди.	վեդի.	в, վ. բ.
Г.	г.	*Г.*	*г.*	Глаголь.	գլագոլ.	г, ղ. գ. հ.
Д.	д.	*Д.*	*д.*	Добро.	դոբրօ.	д, դ.
Е.	е.	*Е.*	*е.*	Есть.	եստ.	е, ե.
Ж.	ж.	*Ж.*	*ж.*	Живете.	ժիվետե.	ж, ժ.
З.	з.	*З.*	*з.*	Земля.	զեմլեա.	з, զ.
И.	и.	*И.*	*и.*	Иже.	իժե.	и, ի.
І.	і.	*І.*	*і.*	І.	ի.	і, ի.
К.	к.	*К.*	*к.*	Како.	կակօ.	к, կ. ղ. ք.
Л.	л.	*Л.*	*л.*	Люди.	լիւդի.	л, լ.
М.	м.	*М.*	*м.*	Мыслете.	միսլետե.	м, մ.
Н.	н.	*Н.*	*н.*	Нашъ.	նաշ.	н, ն.
О.	о.	*О.*	*о.*	Онъ.	օն.	о, օ. ո.
П.	п.	*П.*	*п.*	Покой.	պօկոյ.	п, պ. փ.
Р.	р.	*Р.*	*р.*	Рцы.	րցի, ռցի.	р, ր. ռ.
С.	с.	*С.*	*с.*	Слово.	սլօվօ.	с, ս.
Т.	т.	*Т.*	*т.*	Твердо.	տվերդօ.	т, տ. թ.
У.	у.	*У.*	*у.*	У.	ու.	у, ու. ւ.
Ф.	ф.	*Ф.*	*ф.*	Ферть.	Ֆերտ.	ф, Ֆ. փ.
Х.	х.	*Х.*	*х.*	Херъ.	խեր.	х, խ. հ.
Ц.	ц.	*Ц.*	*ц.*	Цы.	ցի.	ц, ց. ծ. ձ.
Ч.	ч.	*Ч.*	*ч.*	Червь.	չերվ.	ч, չ. ճ. ջ.
Ш.	ш.	*Ш.*	*ш.*	Ша.	շա.	ш, շ.
Щ.	щ.	*Щ.*	*щ.*	Ща.	շչա.	щ, շչ.
Ъ.	ъ.	*Ъ.*	*ъ.*	Ерь.	եր, եռ.	ъ
Ы.	ы.	*Ы.*	*ы.*	Еры.	երի, եռի.	ы — ոչ գոյն ի մեզ:
Ь.	ь.	*Ь.*	*ь.*	Ерь.	եր.	ь
Ѣ.	ѣ.	*Ѣ.*	*ѣ.*	Ять.	եատ.	ѣ, ե. ը.
Э.	э.	*Э.*	*э.*	Э.	է.	э, է.
Ю.	ю.	*Ю.*	*ю.*	Ю.	իւ.	ю — ոչ գոյն ի մեզ:
Я.	я.	*Я.*	*я.*	Я.	եա.	я
Ѳ.	ѳ.	*Ѳ.*	*ѳ.*	Ѳита.	Ֆիտա.	ѳ, Ֆ.
Ѵ.	ѵ.	*Ѵ.*	*ѵ.*	Ѵжица.	իժիցա.	ѵ, ի.

Տառք ռուսաց լեզուի բաժանին 'ի ձայնաւորս, гласныя կամ самогласныя, յերկբարբառս կամ յերկձայնս, двугласныя, յանձայնս, безгласныя, և 'ի բաղաձայնս, согласныя ։

Ձայնաւոր յայն սակս կոչին տառք, զի առանց յօդելոյ այլոց տառից կարեն արտաբերիլ կամ տալ հնչումն. որպիսիք են սոքին. а, ա. е, է. і, ի. о, օ. у, ու կամ լոկ ւ. э, է. ѵ, ի ։

Երկբարբառ կամ երկձայն տառք են այնք, որք բաղկանան յերկուց ձայնաւոր տառից. բայց մին միայն հնչէ զձայն. այսպիսի են հետագայքս ։ и, ы, ѣ, ю, я, ай, ей, ій, ой, уй, ый, ѣй, эй, юй, яй ։

Ծանօթութիւն ։ Ձև տառիս и, ցուցանէ, թէ բաղկացեալ իցէ յերկուց і տառից 'ի միասին զօդելոց ։

Տառս ы, բաղկանայ 'ի տառիցս ъ և і ։ Տառս ѣ, 'ի տառիցս і և е: Տառս ю 'ի տառիցս і և у ։ Տառս я, 'ի տառիցս і և а ։

Տառքս ъ և ь կոչին անձայն և են լոկ նշանագիրք. որք ցուցանեն զթաւ կամ զնուրբ հնչումն այնր բաղաձայնի, զկնի որոյ դնին ։

Տառք յորջորջին բաղաձայն յայն սակս, զի ինքնին ոչ կարեն արտասանիլ. այլ արտաբերին յօդելով ընդ ձայնաւորս. որք և հաշուին քսան և մի ։ б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ ։

Բաղաձայն տառքս՝ г, д, ж, к, л, х, ц, ч, ш, щ, կոչին փոփոխականք, կամ լծորդք. զի որում 'ի բղխմունս և 'ի լծորդութիւնս բայից փոխադրին յայլ տառս. որպէս. Богъ, ԱԾ. Божій, ԱԾային. бѣгу, бѣжишь, փախչիմ. сижу, сидишь, նստիմ, բազմիմ. пеку, печешь. եփեմ, թխեմ. пукъ, պարարտ կամ պարարտութիւն, пучный, պարարտ կամ գէր. верчу, вертишь, պտտեմ կամ պտուտկեմ ։

Ուղղակի հնչումն տառից ։

Ձայնաւոր տառքս՝ а, е, о, у, ы, э. ունին զհնչումն թաւ. որպէս. слава, փառք. покой, հանգիստ, և՝ բնակարան փոքրիկ ('ի տան ։) будущій,

ապառնի, կամ հանդերձեալ. быстрый, արագընթաց. эхо, (և անուն յունական. որ 'ի ռուս լսի отголосокъ. և 'ի հայումս, արձագանգ.) экономъ, տնտես, իկոնոմոս, վերակացու տան։ Ներհակ սմին՝ տառքդ е, и, і, ѣ, ю, я, նկատմամբ ձայնաւորացս այսոցիկ՝ արտասանին առաւելագոյն նուրբ կամ սուր. որպ. ель, սարոյ կամ թեղօշ, սոճի. емлю, ընդունիմ. синій, կապոյտ, կապուտակ. ѣздокъ, ճանապարհորդ, անցաւոր. юность, մանկութիւն. яма, խորխորատ, գուբ։ Բայց յորժամ դնիցին ըզկնի տառիցս ж, ч, ш, щ, յայնժամ յինչ ինչ բառս՝ ընդունին և նորեանք զնշանակութիւն թա։ որպ. жертва, պատարագ կամ զոհ. чинъ, կարգ, աստիճան. щитъ, վահան, ասպար. եւն։

Տառս е, 'ի հասարակ լեզուի 'ի կիր ածեալ՝ բաց 'ի սեպհական արտասանութենէ իւրմէ՝ եթէ ունիցի 'ի վերայ իւր զշեշտ, 'ի բառս ինչ, զկնի տառիցդ՝ ж, ч, ш, щ, արտասանի իբրև զտառս о. որպ. բառքս՝ желтыя, դեղին. черный, սեւ. счетъ, թիւ, համար. шелкъ, ապրշում, մետաքս. щелокъ, մոխրաջուր, արտաբերին իբր жолтый, чорный, счотъ, шолкъ, щолокъ։ Նոյն երբեմն 'ի սկիզբն ինչ ինչ բառից՝ և զկնի տառիցդ՝ б, в, г, д, з, л, м, н, п, р, с, т, արտասանին իբրև іо, որպ. փոխանակ արտասանելոյ ежъ, ոզնի. медъ, մեղր. ленъ, վուշ. семга, (ազգ ինչ ձկան,) արտաբերին իբր іожъ, міодъ, ліонъ сіомга։ եւն։

Ծանօթութիւն։ Բայց բազում բառք խոտորին 'ի կանոնէս՝ ոչ հայեցեալ յայն՝ թէ գուցէ 'ի վերայ տառին е, շեշտ՝ յորս անփոփոխ արտասանութեան յանգի. որպ. вещь, իր. сердце, սիրտ. дерево, ծառ. щедрый, առատաձեռն, առատաբաշխ, առատ. олень և елень, եղջերու, (մարալ)։

Տառս и, արտաբերի սուղ՝ երբ ունիցի 'ի վերայ իւր զողմնշան. որպ. тайна, խորհուրդ, գաղտնիք, ծածուկ. мудрый, իմաստուն, զգօն։ եւն։

Տառս о, եթէ ոչ ունիցի 'ի վե՛ր գծեալ, 'ի բազում բառս՝ 'ի հասարակ խօսս արտասանի իբրև а, առ 'ի մեղմել զխոշորութիւն արտաբերութեան. օր. փոխանակ Москва, Մոսկով. хорошо, բարւոք. хочу, կամիմ. которой, որ. արտասանի իբր Масква, харашо, хачу, каторой.

Տառս ѵ, 'ի յունական բառս 'ի կիր առեալ 'ի գիրս ուսմանց, արտաբերի որպէս и, օր. ѵпостасъ, անձն. ѳуміамъ, (է բառ յունական՝ որ առ ռուսս լսի ладонъ, և առ մեզ խունկ.) բայց՝ մերթ եւ իբրև в, օր. евангеліе, աւետարան. евхаристія, հաղորդութիւն. եւն.

Տառքս՝ б, в, д, ж, з, 'ի հասարակ լեզուի 'ի կիր առեալք յառաջոյ տառիցս՝ к, п, с, ф, х, ц, ч, ш, щ, եւ և 'ի վերջ բառից զառաջեաւ տառիցս ъ և ь, արտասանին այսպէս, տառս б, իբրև п. տառս в, իբրև ф. տառս д, իբրև т. տառս ж, իբրև ш. տառս з, իբրև с. օր. բառքս робкій, երկչոտ, վատասիրտ. дубъ, կաղնի. левъ, առիւծ. идти, գնալ, երթալ. пряжка, ճարմանդ. сказка, առակ, եւ՝ առասպել. разъ, մի, եւ՝ անգամ. արտաբերին ропкій, дупъ, лефъ, итти, прашка, скаска, расъ. եւն.

Տառս г, պէսպէս օրինակաւ արտասանի.

ա. Յամենայն այլազգական բառս՝ առեալս 'ի լեզուէ ռուսաց. որք սկսանին տառիւս г, կամ փակեն յինքեանս զայն, արտասանի այնպէս, որպէս և գրի 'ի նմին լեզուի. օր. իբրև գէ g կամ ղէ լատինաց h. և մեր գ կամ ղ. օր. гарнизонъ, պահակ, պահակապան. բառ գաղղիական (է մասն ինչ զօրաց՝ որք գտանին յամրոցի առ 'ի պատսպարութիւն նորին 'ի թշնամեաց.) грамматика, քերականութիւն. географія, աշխարհագրութիւն. герой, քաջամարտիկ, շահատակ կամ դիւցազն. ախոյեան Гишпанія, Սպանիա. եւն.

բ. 'Ի վերջոյ բառից յառաջոյ տառիս՝ ъ, տայ զձայն իբրև к. օր.

գրի снѣгъ, ձիւն. другъ, բարեկամ. недосугъ, անձեռնհաս. եւն. արտաբերի իբր снѣкъ, друкъ, недосукъ։

Գ. Ի վերջոյ բառից Богъ, Ա.Ծ. убогъ, աղքատ, չքաւոր. և յետ այլաձայնական բառս. նոյնպէս և առաջի տառիցս к, п, с, ф, х, ц, ч, ш, щ. արտասանի որպէս х. օր. Петербургъ, Պետրուպօլիս, Պետրսբուրգ. мягкій, կակուղ. легкій, թեթեւ. եւն. արտաբերին Бохъ, убохъ, Петербурхъ, мяхкій, лехкій։

Դ. Յամառօտս, յանգեալս յեզակի սեռականն ՚ի го, արտասանի ՚ի հասարակ խօսս իբր ՚ի բազումս в. օր. сево, роднова, больнова. եւն։

Տառս с, առաջի տառիցս в, г, д, ж, և յայլաձայնական բառս ինչ առաջի տառիցս м, р, տայ զհնչումն որպէս з. օր. բառքս сдѣланный, արարեալ. сжимать, ճմլել, ճնշել, քամել. Исраиль, Իսրայէլ. արտասանին здѣланный, зжимать, Израиль։ եւն։

Տառս ч, ՚ի բազում բառս արտաբերի որպէս ш. որզոն. нарочно, խորհրդով. դիտմամբ. скучно, նեղսրտութիւն, ձանձրութիւն. что, զինչ, ինչ, ինչ, թէ, զի, որ. արտասանին парошно, скушно, што։

Յաղագս վանկից և բառից։

Ի յիշատակեալ տառից բաղկանան վանկք, որ լինի կամ լոկ ձայնաւոր տառ ինչ. օր. я, а, и, կամ երկբարբառ. օր. эй, այ, ոյ, ույ դժւ, կամ ձայնաւորք բաղադրեալ ՚ի միում կամ ՚ի բազում բաղաձայնից՝ միանգամայն արտաբերելոց. որզոն. ко, ՚ի, յ, առ, ց. по, ըստ, ՚ի, յ, առ, մինչև, զհետ, յետ, զկնի, վր, ՚ի մասին։

Ի վանկից բաղկանան բառք, որք լինին կամ միավանկ. я, ես. страхъ, երկիւղ. трудъ, ջանք, վաստակ. կամ երկվանկ. милость, ողորմութիւն. старость, ծերութիւն. կամ եռավանկ. бла-жен-ство, երջանկութիւն, երանութիւն. у-че-ность, ուսումնականութիւն, հմտութիւն. և կամ քառավանկ և բազմավանկ. у-че-ні-е, ուսումն, դպրութիւն. ми-ло-сты-ня,

ողորմութիւն, տուրք․ пре-вос-хо-ди-тель-ство, գերազանցութիւն․ вы-со-ко-пре-о-свя-щен-нѣй-шій, բարձր սրբազնագոյն ։ եւն ։

'Ի վանկս, յարմարագրութեան պահի 'ի տողհելն եւ յանցուցանելն ըզ բառ ինչ 'ի միոջէ տողէ 'ի միւսն․ զորմէ արժան է գիտել․ զի

ա ։ Զմիավանկ բառս ոչ է արժան անջատել, եւ անցուցանել 'ի միոջէ տողէ 'ի միւսն ։

բ ։ Նոյն բաղաձայն տառք վերաբերին առ նախընթաց ձայնաւորս, յորոց սկսանի ո՛ եւ իցէ բառ ռուսաց ըստ կարգի բաղաձայնից․ օրին․ по-слѣ, զկնի յետոյ․ свѣ-тлый, լուսաւոր․ քանզի 'ի բաղաձայն տառից сл, սկսանի բառդ слѣдъ, հետք․ իսկ 'ի тл տառից սկսանի тлѣніе, ապականութիւն․ եւն․ ըստ հակառակն սմին՝ մին յերկուց՝ այլ եւ այլ կամ միատեսակ տառից վերաբերի առ նախընթացն, եւ միւսն առ յաջորդ ձայնաւոր տառն․ որ․ скобка, խիղք, ձանկ, պայտ․ губ-ка, սպունգ, սանձնուկ․ скалка, գլանակ․ авва, աբբայ, հայր․ исти-на, ճշմարտութիւն․ յածանցեալ բառի՝ եթէ յաւելուած տառք բաղաձայնք ոչ իցեն, 'ի նախատպէն այնպիսիքն վերաբերին առ հետեւորդ ձայնաւորսն․ որ․ при-твор-ство, փաղաքշանք, մարդելուզութիւն․ раз-лич-ный, այլ եւ այլ, պէսպէս, զանազան․ որ ство եւ ный, են յաւելուածք, որք ոչ գոն 'ի նախատիպ բառսն ։

Յաղագս կիրառութեան երկաթագրաց ։

Նշանագիրք ըստ ձեւոց իւրեանց բաժանին յերկաթագիրս կամ 'ի գլխագիրս․ 'ի բոլոր գիրս կամ 'ի նոտր գիրս․ երկաթագիրք կամ գլխագիրք դնին ։

ա ։ 'Ի սկիզբն իւրաքանչիւր բանի պարբերութեան եւ տան կամ 'ի սկիզբն իւրաքանչիւր տողից․ որ․ Славнѣйшую побѣду получаетъ, кто побѣждаетъ себя․ զփառաւորագոյն ընդունի զյաղթանակ՝ որ յաղթէ

անձն. Добродѣтель есть сама себѣ награда. առաքինութիւն է ինք-եան է վարձ.

Ե. Յոտանաւորս՝ ի սկիզբն իւրաքանչիւր տողի. որ.

Науки юношей питаютъ,
Отраду старымъ подаютъ;
Въ счастливой жизни украшаютъ,
Въ несчастной случай берегутъ.
Ուսմունքն՝ զերիտասարդս՝ սնուցանեն,
Իսկ բերկրումն՝ ծերագունից՝ մատուցանեն.
Յերջանկուն՝ զկեանս զարդու՝ գեղազարդեն,
Ի չար վշտաց՝ ձախորդութեան՝ պատսպարեն.

Զ. Ի սկիզբն յատուկ անուանց Այ, հրեշտակաց, մարդոց, կանանց, տէրունեց, իշխանունեց, քաղաքաց, ծովուց, գետոց և այլոց. որգոն. Саваоѳъ, Սաբաւով. Спаситель, փրկիչ. Творецъ, արարիչ. Мессія, Մեսիայ. Андрей, անդրէաս. Екатерина, կատարինէ. Россія, Ռուսիա կամ ռուսաստան. Москва, Մոսկով. Римъ, Հռոմ. Фасонъ, փիսոն. Геонъ, Գեհոն. Тигръ, Տիգրիս. Эфратъ, Եփրա-տէս կամ եփրատ.

Է. Ի սկիզբն անուանց վեհամանձանց և նոցին պատուանուանց. որ. Императоръ. Կայսր, կեսար. Монархъ, ինքնակալ, միապետ. Царь, Государь, Թագաւոր. Князь, իշխան. Графъ, կոմս. Митрополитъ, մետրապօլիտ, արքեպիսկոպոս մայրաքաղաքի, մայրաքաղաքացի. Епископъ, եպիսկոպոս, վերատեսուչ. Генералъ, զօրագլուխ, զօրավար.

Ը. Ի սկիզբն բառից՝ որք կերպաւորեն զպատուանուն. որպէս և իցէ աստիճանի կամ արժանապատուութեան. որ. Ваше Сіятельство, պայծառափայլութիւն ձեր. Ваше Благородіе, ազնուութիւն ձեր. եւն.

Թ. Ի սկիզբն անուանց կառավարութեանց՝ և որոց նշանակեն զգա-

տաստանական տեղիս · որ · Сенатъ, սենկլիտոս. Сvнодъ, սինհոդոս · կամ ժողով· Коллегія, ժողով, իրաւարան, դիւան. Академія, ակադեմիա, ճեմարան. Университетъ, համալսարան. Магистратъ[1], ատեան, ատենակալք, դատաւորք ։

Է ։ Ի սկիզբն անուանց մակացութեանց և երբեմն արուեստից ։ որ ։ астрономія, (է անուն յունական. ՚ի ռուսաց ասացեալ звѣздословіе, և ՚ի մերոց աստեղաբանութիւն, աստեղաբաշխութիւն ։) астрологія, աստղագիտութիւն, քաղդեութիւն. философія · իմաստասիրութիւն, փիլիսոփայութիւն · химія, քիմիա, կամ ալքիմիա · словесность, գրականութիւն, գրագիտութիւն, և՝ քաջաբանութիւն · краснорѣчіе, քաջախօսութիւն, ճարտասանութիւն ։ եւն ։

Ը ։ Գրին մեծ տառիւք կամ գլխագրօք նաև պատուանուն կայսերն՝ որ Թագաւորէ ՚ի վերայ հայրենեաց · և նորին մեծափառ ազգատոհմից · որպէս և տեղիք անուանց վեհանձանց ։ որպէս ։ Ваше Императорское Величество, Կայսերական մեծափառութիւն ձեր ։ Мы признали, մեք ծանեաք ։ եւն ։

Յաղագս մասանց բանի ։

Ութ բառք, որ գտանին ՚ի լեզուի ռուսաց, բաժանին առ հասարակ յութն ազգս · որք կոչին մասունք բանի, և են սոքին ։

Անուն, имя, իմեա ·
Դերանուն, мѣстоименіе, մեստոիմենիե ·
Բայ, глаголъ, գլագոլ ·
Ընդունելութիւն, причастіе, պրիչաստիե ·
Մակբայ, нарѣчіе, նարեչիե ·
Նախադրութիւն, предлогъ, պրեդլօղ ·
Շաղկապ, союзъ, սօյուզ ·
Միջարկութիւն, междометіе, մեժդոմետիե ։

Բառք լինին նախատիպք՝ կամ ածանցականք · պարզք՝ կամ բարդք · նուազականք՝ կամ առաւելականք · փոփոխականք՝ կամ անփոփոխք ։

Նախատիպ՝ կամ նախագաղափար (первообразное պերվօօբրազնօե

կամ коренное կօրէննօէ.) է այն, որ յայլմէ բառէ ոչ ածանցի. իբր. рука, ձեռն. гора, լեառն. часъ, ժամ, պահ. день, օր, տիւ.

Ածանցական (производное պրօիզվօդնօէ.) է այն, որ 'ի նախատիպ բառէ ածեալ է յայլ եւս կերպ նշանակութեան. իբր. 'ի բառէս гора, ածանցեալ է բառս горница, տանիք, փոքրիկ բնակարան, վերնատուն. 'ի բառէս день, ածանցեալ է բառս денный, օրական. 'ի բառէս часъ, ածանցեալ են բառքդ часовой, գիշերապահ, պահակ (զօրական.) часовщикъ, ժամակազմ, ժամաձոյլ. часовня, մատուռն.

Պարզն (простое պրօստօէ.) է այն, որ ոչ է բաղկացեալ 'ի բազում բառից. իբր. честь, պատիւ, շուք. слава, փառք.

Բարդն (сложное սլօժնօէ.) է այն, որ բաղկացեալ է յերկուց կամ 'ի բազում պարզ բառից. իբր. честолюбіе, պատուասիրութիւն. безславіе, անշքութիւն. книгопродавецъ, գրավաճառ.

Նուազական (уменьшительное ումենշիտելնօէ.) է, որ նշանակէ կամ զիրս նուազագոյն քան զսովորականն. օրին. домикъ, տնակ, (փոքրիկ տուն.) столикъ, փոքրիկ սեղան կամ ճաշարան. книжка, գրքոյկ: Նաեւ զպակասութիւն յորակութեան իրին. օրին. бѣловатъ, սպիտակ կամ որ հարկանի 'ի սպիտակ. իբր սակաւ սպիտակ. сыроватъ, սակաւ գիճին.

Աճական կամ յաճախական (увеличительное ուվելիչիտելնօէ.) է այն, որ ի՛, առաջի առնէ զիրս մեծագոյն կամ առաւելագոյն քան զսովորականն. կամ, զառաւելութիւն միոյ իրի քան զմիւսոյն յորակութեան կամ յէութեան. օրին. столище, սեղան մեծ. домище, տուն մեծ. головище, գլուխ մեծ. бѣлехонекъ, սպիտակ յոյժ. чернехонекъ, սեւ յոյժ. говорливый, շատախօս կամ յաճախաբան.

Փոփոխական (*) (измѣняемое իզմէնեաէմօէ.) է, որում հնար է փոփոխել պէսպէս օրինակաւ 'ի վերջաւորութեան խօսում. իբր. рука,

---

(*) Սոյն անուանքն ունին ճշմարիտ բառք, որք ունին հոլովումն եւ կամ խոնարհումն.

рук-и, рук-ѣ, руку. ձեռն, ձեռին, ձեռին, զձեռն եւն. иду, ид-ешь, ид-емъ. երթամ, երթաս, երթամք. եւն.

Անփոփոխ (*) (неизмѣняемое նեիզմէնեաեմօէ.) է, որ ոչ երբեք կարէ փոփոխիլ 'ի վերջաւորութիւն իւրում. օր. нынѣ, այսօր, այժմ. когда, յորժամ, երբ. ежели, եթէ:

Յաղագս մասանց 'ի հատուածից:

Անուն (имя,) է մասն բանի, որ ցուցանէ:

ա: Զդէմս (**) կամ զիր (***) և ճանաչի հարցմամբ кто? ով, ո. что? զինչ. օրին. человѣкъ, մարդ, այր. воинъ, զօրական, զինւոր. городъ, քաղաք. домъ, տուն:

Ծանօթութիւն: Հարցումն кто? ով, ո, յարի 'ի դէմս, որ 'ի կենդանի առարկայս: Իսկ հարցումն что? զինչ, յարի յիրս անկենդանս, և նոյնպէս 'ի կիր ածի, յորժամ ասի զկենդանեաց անբանից:

բ: Զորպիսութիւն դիմի կամ իրի. օր. добрый, բարի. храбрый, քաջ, արի. плодоносный, պտղաբեր. избранный, ընտիր:

գ: Զքանակութիւն կամ զթիւս իրաց. օրին. два, երկու. три, երեք. десять, տասն. сто, հարիւր. тысяча, հազար. եւն.

Անուն լինի կամ գոյական կամ ածական, և կամ թուական:

Գոյական (существительное.) նշանակէ զդէմս կամ զիրս, և ճա-

(*) Են այնպիսի մասունք բանի, որք ո՛չ ընդունին բնաւ հոլովմունս կամ ինչ փոփոխութիւնս ինչ:

(**) Այս բառս դէմ, նշանակէ զկենդանիս կամ յատկապէս զմարդիկ:

(***) Ի բառէս զիր իմանին իրք և ևս այն առարկայք, որք ոչ ընդունին բնաւ զկենդանութիւնս. այլ և վերացական անուանք 'ի վերայ սոցա. օր. человѣколюбіе, մարդասիրութիւն. мудрость, իմաստութիւն. красота, գեղեցկութիւն:

նաչի հարցմամբս кто? ով, ո, կամ что? զինչ. որպէս են բառքս, человѣкъ, մարդ. звѣрь, գազան. перо, գրիչ. надежда, յոյս. память, յիշողութիւն, ուշ, յիշատակ.

Ածական (прилагательное.) նշանակէ զորպիսութիւն դիմի կամ իրի, և ճանաչի հարցմամբս какой? որպիսի. օրինակ. человѣкъ богатый, добродѣтельный, այր մեծատուն, առաքինի. книга полезная, գիրք օգտակար. память острая, յիշողութիւն սուր. եւն.

Թուական անուն (числительное имя.) է այն, որ նշանակէ զթիւ դիմաց կամ իրաց, և ճանաչի հարցմամբս сколько? քանի՞ և կամ коликій? որքան, որչափ. օր. два, երկու. три, երեք. четыре, չորք կամ չորս. тысяча, հազար. первый, նախկին, առաջին, առաջներորդ. вторый, երկրորդ. եւն.

Յաղագս գոյական անուան.

Գոյական անուանք ունին զեօթն վերջաւորութիւնս. a, e, й, o, ъ, ь, я. օր. книга, գիրք. солнце, արեգակն. рай, դրախտ. облако, ամպ. городъ, քաղաք. день, օր, տիւ. земля, երկիր, հող, գետին, և բաժանին ՚ի յատուկ, ՚ի հաւաքական, և յընդհանուր.

Յատուկն (собственное սօբստվեննօե.) է այն, որ պատշաճի միում դիմի կամ միում իրի. օրինակ. Демосѳенъ, Դեմոսթենէս. Цицеронъ, Կիկերոն. Греція, Յունաստան, Ելլադա. Римъ, Հռոմ. Ахиллесъ, Աքիլլէս.

Հաւաքականն (собирательное սօբիրատելնօե.) է այն, որ եզական թուով նշանակէ զբազմութիւն առարկայից միոյ սեռի. օրինակ. соборъ, ժողով, աւագ եկեղեցի. стадо, հօտ, փարախ. войско, զօրք. песокъ, աւազ. общество, ընկերութիւն, հասարակութիւն.

Ընդհանուրն՝ կամ հասարակն (общее օբշչեե կամ нарицательное նարիցատելնօե.) է այն, որ վերաբերի առ բազում դէմս կամ առ բա-

գոյ իրս մի և նոյն սեռի. օրին. ангелъ, հրեշտակ, և՝ տօն անուա-նակոչումն. человѣкъ, մարդ. птица, թռչուն. звѣрь, գազան. писатель, շարադիր, մատենագիր.

Յաղագս զօրութեանց սեռոց.

Յանուանս ՚ի հասարակի արժան է մտածել զսեռ, զթիւ, զհոլովս և զհոլովումն։

Սեռն (родъ րօդ.) է որոշումն և պէսպիսութիւն սեռից։

Սեռք գոյական անուանց՝ են չորք. արական, իգական, չէզոքական և հասարակ. սեռքս այսորիկ դիւրաւ ճանաչին ՚ի ձեռն բառիցս сей, сія, сіе, այս, այն. որ որում ցուցանեն ՚ի հետագայդ։

Գոյական անուանց արական սեռքն են (мужескаго рода մուժեսկաղօ րօդա.) առաջի որոց մարթ է դնել զբառս сей, այս, այն. օր. сей домъ, городъ, այս տուն, քաղաք։

Իգական սեռքն են (женскаго рода ժենսկաղօ րօդա.) առաջի որոց հնար է դնել զբառս сія, այս, այն. օր. сія улица, дорога, այս փողոց, ճանապարհ։

Չէզոքական սեռք են (средняго рода սրեդնեաղօ րօդա.) առաջի որոց հնար է դնել զբառս сіе, այս, այն. օր. сіе зданіе, мѣсто, այս շինուած, տեղի։

Հասարակ (общаго рода օբշչաղօ րօդա.) որ արական և իգական սեռն գոյական անուանց է այն, առաջի որոց մարթ է դնել сей և сія, այս, այն. օր. сей և сія порука, сирота. այս երաշխաւոր, որբ։

Գիտելի է, զի սեռք անուանց ոչ նկատին ՚ի ռուսս որ զօրութեան նշանակութեան նոցին, որպէս ՚ի մեզ, այլ՝ որ վերջաւորութեան՝ կամ որ յօդից ինչ. որպէս ՚ի լատինս, իբր զի եթէ անուն ինչ ունիցի յառաջոյ իւր զդերանունդ сей, այս, այն. և կամ ՚ի վերջոյ զտառսդ й և ъ. մարթ են й և ь, առ արական. որ այսպէս եթէ անուն ինչ ունիցի յառաջոյ իւր զդերանունդ сія կամ ՚ի վերջոյ զտառսդ а, ь, և я, առ

իգական. բայց յարական և յայլ անուանց լինի։ Բայց եթէ առաջի անուան իցէ դնելի բառդ сіе, և կամ 'ի վերջոյ տառդ е և о համարի չէզոքական, հուսկ ապա եթէ անուն ինչ ունիցի առաջի իւր դերանունդ сей, и сія, այս, առ հասարակ։

Յաղագս Թուոց։

Թիւն (число չիսլօ.) է եզակի, երկակի և յոգնակի։

Եզակին (единственное եդինստվեննոե.) է, որ նշանակէ զմի իր, և կամ զմի առարկայ. прилѣжный ученикъ, փոյթաջան աշակերտ. полезная книга, օգտակար գիր։

Յոգնական (множественное մնօժեստվեննոե.) է, որ նշանակէ զերկու կամ զբազում իրս կամ զառարկայս. որպէս. прилѣжные ученики, փոյթաջան աշակերտք. полезныя книги, օգտակար գիրք։

Ծանուցումն։ Են անուանք ինչ, որ ըստ եզականին միայն վարին. որպէս են սոքին. золото, ոսկի. серебро, արծաթ. молодость, տղայութիւն, մանկութիւն, և՝ մատաղութիւն. старость, ծերութիւն։ Այլ են, որք ըստ յոգնականին միայն վարին. որպէս են բառքս. вилы, երկժանի կամ երեքժանի գործի ինչ, ворота и врата, դուռն. гусли, տաւիղ. грабли, արմուկ։ ևն։

Յաղագս հոլովից։

Հոլով անուանց (падежъ պադեժ.) է փոփոխումն վերջաւորութեանց նոցա, և 'ի լեզուի ռուսաց եօթն ազգք թուին հոլովից. որպէս.

Ուղղական (именительный իմենիտելնիյ.) է որ դիմաբաժանի և պատասխանէ հարցմանս кто? կամ что? ո՞վ, կամ զի՞նչ. որպէս. (հարց) Кто основалъ Петербургъ? Ո՞ էարկ զհիմն Պետրուպօլսոյ. (պատասխանի) Петръ Великій. Մեծն Պետրոս։ Что дѣлаетъ человѣка истинно благополучнымъ? զի՞նչ առնէ զմարդն տիրապէս երջանիկ. добродѣтель, առաքինութիւն։

Սեռական (родительный րօդիտելնիյ.) նշանակէ զվերաբերութիւն

միոյ իրի յայլ ինչ իր, և պատասխանէ հարցմանս чей, чья, чье, кого, чего? որո՞յ կա՛մ ո՞յր. օր. Чей совѣтъ полезенъ? Ո՞յր խորհուրդ իցէ օգտակար. человѣка умнаго, առն իմաստնոյ. Чего возвратить не можно? զի՞նչ անհնարին իցէ 'ի դարձուցանել. прошедшаго времени, զժամանակն անցեալ.

Տրական (дательный դատելնիյ.) պատասխանէ հարցմանս кому կամ чему? որո՞ւմ, որո՞յ, ո՞ւմ. օր. Кому уготовано въ будущей жизни вѣчное блаженство? Ո՞ւմ իցէ պատրաստեալ 'ի հանդերձեալ կեանս յաւիտենական երանութի. праведникамъ, արդարոց. Чему Александръ Великій учился у Аристотеля? զի՞նչ ուսաւ մեծն Աղեքսանդր յԱրիստոտելէ. Философіи, զիմաստասիրութի.

Հայցական (винительный վինիտելնիյ.) Ճանաչի հարցմամբս кого կամ что? զո՞, զո՞վ, զո՞ր, զի՞նչ. օր. Что въ началѣ сотворилъ Богъ? 'ի սկզբանէ զի՞նչ արար Ա՛ծ. небо и землю, զերկինս և զերկիր.

Կոչական (звательный զվատելնիյ.) պատասխանէ հարցմանս кто կամ что? ո՞վ կամ ո՞. և 'ի կիր առնի, յորժամ կոչեմք զոք կամ կարդամք առ ոք. օր. Судьбы твои Боже не испытанны. Ա՛ծ իրաւունք քո անքննելի են.

Գործիական (творительный թվօրիտելնիյ.) Ճանաչի հարցմամբ кѣмъ, чѣмъ? որո՞վ կամ իւ. օր. Кѣмъ побѣжденъ Дарій? յումմէ՞ պարտեցաւ Դարեհ. Александромъ Великимъ, 'ի մեծէն Աղեքսանդրէ. Чѣмъ отличается человѣкъ отъ прочихъ животныхъ? Իւ՞ որոշի մարդն յայլոց կենդանեաց. разумомъ, մտօք.

Ծանի՛ր աստանօր. զի 'ի ռուս գործիական հոլովն մինչ լինի խնդիր կրաւորական բայի, գրելի է միշտ բացատրել 'ի հայումն բացառականաւ.

Ներգոյական (предложный պրեդլօժնիյ.) պատասխանէ հարցմանս

въ комъ, въ чемъ, на комъ, на чемъ, о комъ, о чемъ, при комъ, при чемъ, гдѣ? յո՞ւմ, յի՞մ, յորո՞ւմ, կա՛մ յո՞ր, կա՛մ ու՞ր · օր · Въ чемъ состоитъ истинное блаженство? յի՞նչ կայանայ ճշմարիտ երջանկութիւն · въ спокойствіи духа, ՚ի հանդարտեան հոգւոյ ։ О чемъ наиболѣе юношество стараться должно? վա՞ս ո՞յր առաւել քան զառաւել պէտք են ջան դնել երիտասարդաց · о просвѣщеніи своего разума и образованіи сердца, վա՛ս լուսաւորութեան մտաց և բարեգործութեան սրտի իւրոյ ։ Գիտելի է, զի ՚ի բարբառս ռուսաց դերանունն кто, պատշաճի մարդկան · իսկ что, զգայնոց և անզգայից ։

Արժան համարիմ ծանուցանել և զայս, զի այլ հոլովք՝ որ ՚ի հայումս զատանին, իբր պատմական, բացառական, պարառականն ՚ի ռուս ձևանան ՚ի ձեռն նախադրութեանց · որպէս և ՚ի լատինս և յիտալացիս ։

Յաղագս հոլովման անուանց գոյականաց ։

Գոյական անուանք ունին չորս հոլովմունս ։

Առաջին հոլովման փակեն միայն զանուանս արական, իգական, և հասարակ սեռի, որք եզերին ՚ի а, և я · օր · воевода, սպարապետ, նախարար · книга, գիրք, մատեան · судья, դատաւոր · земля, երկիր, հող, գետին · сирота, որբ · ևն ։

Առ երկրորդ հոլովման վերաբերին անուանք արական սեռի, որք յանգին ՚ի й, ъ, ь. նմանապէս ՚ի е, և о. չեզոքական սեռի · օր · змѣй, կամ змѣя, օձ · адъ, դժոխք · путь, ուղի, ճանապարհ · сердце, սիրտ · дерево, ծառ, և՝ փայտ ։

Առ երրորդ հոլովման վերաբերին անուանք չեզոքական սեռի, որք եզերին ՚ի а, և я . օր · отроча, մանուկ, տղայ · пламя, բոց · знамя, դրօշակ · имя, անուն · время, ժամանակ ·

Չորրորդ հոլովման բաղկանայ յանուանց իգական սեռի, որք եզերին ՚ի ь · օր · добродѣтель, առաքինութիւն · страсть, չարչարանք,

կերպ , կամ ձուլումն · тѣнь , ստուեր · նշ · память , յիշողութիւն , ուշ , եւ յիշատակ · степень , աստիճան · честь , պատիւ , մեծարանք ·

ՕՐԻՆԱԿՔ

Չորից հոլովմանց գոյական անուանց ·

Հոլովումն առաջին ·

Օրինակ հոլովման անուանց , որք յանգին ՚ի а.

	Եզակի ·	Յոգնակի ·
Ուղ ·	Слуг-а , ծառայ ·	Слуг-и , ծառայք ·
Սեռ ·	Слуг-и , ծառայի ·	Слуг-ъ , ծառայից ·
Տրակ ·	Слуг-ѣ , ծառայի , ՚ի ծառայ ·	Слуг-амъ , ծառայից , ՚ի ծառայս ·
Հայց ·	Слуг-у , զծառայ ·	Слуг-ъ , զծառայս ·
Կոչակ ·	Слуг-а , ո՜ ծառայ ·	Слуг-и , ո՜ ծառայք ·
Գործ ·	Слуг-ою , ծառայիւ ·	Слуг-ами , ծառայիւք ·
Ներգ ·	О слуг-ѣ , ՚ի ծառայի ·	О слуг-ахъ , ՚ի ծառայս ·

	Եզակի ·	Յոգնակի ·
Ուղ ·	Вод-а , Ջուր ·	Вод-ы , Ջուրք ·
Սեռ ·	Вод-ы , ջրոյ ·	Вод-ъ , ջրոց կամ ջուրց ·
Տրակ ·	Вод-ѣ , ջրոյ , ՚ի ջուր ·	Вод-амъ , ջրոց , ՚ի ջուրս ·
Հայց ·	Бод-у , զջուր ·	Вод-ы , զջուրս ·
Կոչակ ·	Вод-а , ո՜ ջուր ·	Вод-ы , ո՜ ջուրք ·
Գործ ·	Вод-ою , ջրով ·	Вод-ами , ջուրբք ·
Ներգ ·	О вод-ѣ , ՚ի ջուր ·	О вод-ахъ , ՚ի ջուրս

Ըստ առաջին օրինակի հոլովին անուանք կենդանի իրաց՝ որք յանգին ՚ի а. իսկ ըստ երկրորդ օրինակի՝ անուանք անկենդան իրաց՝ որք յանգին նմանապէս ՚ի а · որպիսի են հետագայքս ·

Дѣвица, ы, կոյս, օրիորդ.
Воевода, ы, սպարապետ, նախարար.
Порука, и, երաշխաւոր.
Авва, ы, աբբայ.
Вельможа, и, իշխան, տէր.
Корова, ы, կով.

Староста, ы, տանուտէր, (քա-ղաքագեղջ) եւ երեսփոխան.)
Царица, ы, թագուհի.
Отроковица, ы, օրիորդ.
Ханжа, и, կեղծաւոր.

Слава, ы, փառք.
Сила, ы, զօրութիւն, ոյժ, իշխանութիւն.
Хвала, ы, գովեստ.
Рука, и, ձեռն.
Палка, и, մահակ.
Нога, и, ոտն.

Пища, и, կերակուր.
Звѣзда, ы, աստղ.
Похвала, ы, գովութիւն.
Истина, ы, ճշմարտութիւն.
Трава, ы, խոտ, բանջար, դալարի.

Айва, ы, սերկեւիլ.
Клевета, ы, զրպարտութիւն. եւ բամբասանք.
Аптека, и, դեղարան.
Линейка, и, քանոն.
Гробница, ы, մահարձան, կո-թող, տապան,

Угроза, ы, սպառնալիք.
Лира, ы, քնար,
Житница, ы, շտեմարան, համ-բարանոց.
Алфа, ы, ալֆայ՝ կամ ալփայ.
Анаѳема, ы, անաթեմա, նզովք։

Յոգն. ուղղ.

Стужа, жи, жи, ցուրտ.
Строка, ки, хи, տող.
Уха, хи, хи, ձկնաթան.

Յոգն. ուղղ.

Свѣча, чи, чи, մոմ, ճրագ.
Душа, ши, ши, հոգի, անձն։

Յոգնակի սեռականն յաջորդ անուանցս յանգին 'ի окъ.

Бабка և бабушка, баб-окъ, հանի. եւ՝ մանկաբարձ, ծնուցիչ.
Лав-ка, лав-окъ, կրպակ.
Лод-ка, лод-окъ, նաւակ, մակոյկ.
Сам-ка, сам-окъ, քած, (է հասարակ անուն ինչ, որ առ ի զան-
խօսուն կենդանեաց.)
Дос-ка, дос-окъ, տախտակ.
Теш-ка, теш-окъ, մօրաքոյր, եւ՝ հօրաքոյր.

Հետագայ անուանց յոգնակի սեռականն յանգի 'ի екъ.

Кружка, екъ, ըմպանակ.
Пряжка, екъ, Ճարմանդ, (է օղ ինչ արծաթի և կամ յայլմէ
նիւթոյ, զոր դնեն 'ի վ՟ր կօշկաց առ 'ի զարդ.)
Точка, екъ, վերջակէտ, կէտ.
Плошка, екъ, լապտեր.
Лайка, екъ, է ազգ ինչ կաշւոյ բարակ և կակուղ.
Сайка, екъ, նկանակ, գրտակ.

Ոմանք յանուանց՝ որք 'ի յոգնակի սեռականն եզերին 'ի жка, ча, ша. а, փոխեն 'ի ей. օ՟ր.

Вожжа, ей, պախուրց, դանդանաւանդ.
Парча, ей, դիպակ.
Праща, ей, պարսատիկ.
Роща, ей, անտառ, մայրի, ծառաստունկ.
Чаща, ей, անտառախիտ, մայրի.

Тюрьма, յոգնակի սեռականն լինի тюремъ, բանտ.
Судьба, судебъ, և судьбина, նախասահմանումն, բաղդ,
օրհաս, իրաւունք.

Свадьба,	свадебъ,	հարսանիք.
Серьга,	серегъ,	գինդ.
Тьма,	темъ,	խաւար. յոգնակի սեռականն չէ 'ի կիրառութեան.
Сосна,	сосенъ,	սոճի.
Овца,	овецъ,	ոչխար, մաքի.
Игла,	иголъ,	ասեղն, եւ՝ Թրաձուկն.
Кукла,	куколъ,	պաճուճապատանք.
Икра,	икоръ,	ձուղպ.

Օրն. յանգին 'ի я.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Богин-я,	Ա͞ծուհի.	Богин-и,	Ա͞ծուհիք.
Սեռ.	Богин-и,	ա͞ծուհւոյ.	Богин-ь,	ա͞ծուհեաց.
Տրակ.	Богин-ѣ,	ա͞ծուհւոյ, 'ի ա͞ծուհի.	Богин-ямъ,	ա͞ծուհեաց. 'ի ա͞ծուհիս.
Հայց.	Богин-ю,	զա͞ծուհի.	Богин-ь,	զա͞ծուհիս.
Կոչակ.	Богин-я,	ո՛ ա͞ծուհի.	Богин-и,	ո՛ ա͞ծուհիք.
Գործ.	Богин-ею,	ա͞ծուհեաւ.	Богин-ями,	ա͞ծուհեօք.
Ներգ.	О богин-ѣ,	'ի ա͞ծուհի.	О богин-яхъ,	'ի ա͞ծուհիս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Пул-я,	Ռումբ.	Пул-и,	Ռումբք.
Սեռ.	Пул-и,	ռմբոյ.	Пул-ь,	ռմբոց.
Տրակ.	Пул-ѣ,	ռմբոյ, 'ի ռումբ.	Пуля-мъ,	ռմբոց, 'ի ռումբս.
Հայց.	Пул-ю,	զռումբ.	Пул-и,	զռումբս.
Կոչակ.	Пул-я,	ո՛ ռումբ.	Пул-и,	ո՛ ռումբք.
Գործ.	Пул-ею,	ռմբով.	Пул-ями,	ռմբովք.
Ներգ.	О пул-ѣ,	'ի ռումբ.	О пул-яхъ,	'ի ռումբս.

Ըստ առաջին օրինակի հոլովին անուանք անկանոնք իւրաց, յանգեալք ՚ի я հանդերձ նախընթաց բաղաձայն տառիւ. որ. дыня, սեխ. доля, մասն, բաժին. пустыня, անապատ. баня, բաղանիք. милостыня, ողորմութի՛ւն, տուրք. буря, մրրիկ, փոթորիկ. Իսկ ըստ երկրորդ օրինակի հոլովին անուանք կենդանեաց՝ յանգեալք ՚ի я, հանդերձ նախընթաց բաղաձայն տառիւ. ոյք են սոքին. Герцогиня, դքսուհի. Графиня, կոմսուհի. Княгиня, իշխանուհի. дядя, հօրեղբայր, եւ՝ քեռի.

Басня,	առակ, առասպել, ՚ի յոգնակի սեռականն լինի басенъ,	
Вишня,	вишенъ,	բալ.
Головня,	головенъ,	փայտ կիսայրեաց.
Башня,	башенъ,	աշտարակ, բուրգն.
Вечерня,	вечеренъ,	երեկոյեան ժամերգութի՛.
Таможня,	таможенъ,	մաքսատուն, մաքսանոց.
Земля,	земель,	հող, երկիր, կամ գետին.
Грабли,	грабель, և грабле,	տրմուխ, (փայտեայ գործի երկրագործաց.)
Капля,	капель,	շիթ, կաթիլ.
Сабля,	сабель,	սուսեր, դաշոյն.
Цапля,	цапель,	(է ազգ. խոշ թռչնոց.)

Ր. Ա՝ Кухня, լինի кухней, խոհարան.

Спальня,	спальней,	ննջարան.
Дядя,	дядей,	հօրեղբայր, եւ՝ մօրեղբայր, կամ քեռի.
Кудря,	кудрей,	գանգուր.
Тоня,	тоней,	տեղի ձկնորսութե.
Парча,	парчей,	դիպակ.
Роща,	рощей,	անտառ, մայրի, կամ ծառաստանիկ (ձիթոյ.)
Заря,	зарей,	արշալոյս, վերջալոյս, ճառագայթ.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Витія,	Ճարտասան.	Витіи,	Ճարտասանք.
Սեռ.	Витіи,	Ճարտասանի.	Витій,	Ճարտասանից.
Տրակ.	Витіѣ,	առ Ճարտասան.	Витіямъ,	'ի Ճարտասանս.
Հայց.	Витію,	զՃարտասան.	Витій,	զՃարտասանս.
Կոչակ.	Витія,	ո՛ Ճարտասան.	Витіи,	ո՛ Ճարտասանք.
Գործ.	Витіею,	Ճարտասանաւ.	Витіями,	Ճարտասանօք.
Ներգ.	О витіи,	'ի Ճարտասանի.	О витіяхъ,	'ի Ճարտասանս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Шея,	Պարանոց.	Шеи,	Պարանոցք.
Սեռ.	Шеи,	պարանոցի.	Шей,	պարանոցաց.
Տրակ.	Шеѣ,	'ի պարանոց.	Шеямъ,	'ի պարանոցս.
Հայց.	Шею,	զպարանոց.	Шей,	զպարանոցս.
Կոչակ.	Шея,	ո՛ պարանոց.	Шеи,	ո՛ պարանոցք.
Գործ.	Шеею,	պարանոցաւ.	Шеями,	պարանոցօք.
Ներգ.	О шеѣ,	'ի պարանոցի.	О шеяхъ,	'ի պարանոցս.

Ըստ առաջին օրինակի հոլովին անուանք կենդանեաց, եղերեալք ія. որք են սոքին. Исаія, Եսայի. Илія, Եղիայ. Марія, Մարիամ. եւն. Իսկ ըստ երկրորդ օրինակաւ հոլովին անուանք անկենդան իրաց, որոց վերջաւորութիւնք լինին ея, оя, уя, ья. եւն.

Лядвея, двеи, ամոլաքիլ. Имперія, и, տէրութիւն, կայսերութիւն.
Лилія, и, շուշան. Судья, и, դատաւոր.
Молнія, и, փայլակն, կայծակն. Статуя, и, արձան, կոթող, անդրի.
Семья, и, գերդաստան, ընտանիք. Библія, и, Աստուածաշունչ գիրք.
Чешуя, и, թեփ ձկան. Скамья, и, նստարան, աթոռ.
Келья, и, խուց. Коллегія, и, ժողով, դիւան.

ՕՐԻՆԱԿՔ

Երկրորդ հոլովման անուանց դրականաց.

Որ յանգին ՚ի й.

	Եզական.	Յոգնական.
Ուղ.	Соловей, Սոխակ.	Соловьи, Սոխակք.
Սեռ.	Соловья, սոխակի.	Соловьевъ, սոխակաց.
Տրակ.	Соловью, ՚ի սոխակ.	Соловьямъ, ՚ի սոխակս.
Հայց.	Соловья, զսոխակ.	Соловьевъ, զսոխակս.
Կոչակ.	Соловей, ո՛ սոխակ.	Соловьи, ո՛ սոխակք.
Գործ.	Соловьемъ, սոխակաւ.	Соловьями, սոխակօք.
Ներգ.	О соловьѣ, ՚ի սոխակի.	О соловьяхъ, ՚ի սոխակս.

	Եզական.	Յոգնական.
Ուղ.	Обычай, Սովորութիւն.	Обычаи, Սովորութիւնք.
Սեռ.	Обычая, սովորութեան.	Обычаевъ, սովորութեանց.
Տրակ.	Обычаю, ՚ի սովորութիւն.	Обычаямъ, ՚ի սովորութիւնս.
Հայց.	Обычай, զսովորութիւն.	Обычаевъ, զսովորութիւնս.
Կոչակ.	Обычай, ո՛ սովորութիւն.	Обычаи, ո՛ սովորութիւնք.
Գործ.	Обычаемъ, սովորութեամբ.	Обычаями, սովորութեամբք.
Ներգ.	О обычаѣ, ՚ի սովորութեան.	О обычаяхъ, ՚ի սովորութիւնս.

Ըստ այսմ առաջին օրինակի հոլովին անուանք կենդանեաց յանգեալք ՚ի й. որպ. водолей, ջրկիր, ջրհոս. муравей, մրջիւն. Моисей, Մովսէս. рой, պարք (մեղուաց.) Алексѣй, Աղեքսիոս, կամ Աղեքսիանոս. воробей, ճնճղուկ, ծիտ. злодѣй, Թշնամի, չարագործ, և՛ օրինակաց. Իսկ ըստ երկրորդ օրինակին հոլովին անուանք անկենդանեաց՝ յանգեալք, նոյնպէս ՚ի й. որպ. покой, հանգիստ, և՛ փոքրիկ սենեակ

կարան ('ի տառ.) случай, ախտ, պատահումն, դիպուած, ժամանակ պարապոյ. улей, փեթակ, բռնիչ, մեղուանոց. жребій, վիճակ. чай, թէյ, կամ թէոզա (չոյ.) бой, и сраженіе, մարտ, պատերազմ. пай, доля, часть, մասն, բաժին. край, ծայր, ծագ, եզր, եւ կողմն, վերջ, վախճան. клей, սօսինձ:

Գիտելի է, զի միավանկ անուանք անկենդան իրաց՝ եզերեալք 'ի й, 'ի սեռական և 'ի ներգոյական հոլովս եզականին՝ իբր 'ի բազում յանգին 'ի ю, մանաւանդ 'ի հասարակ խօսս. Օր. рой, պարս (մեղուաց. Սեռ. և Ներգ. рою, въ рою. чай, чаю, въ чаю. бой, бою, на бою. клей, клею, на клею. край, краю, на краю. Եւն.

Որք յանգին 'ի Ъ.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղղ.	Воин-ъ, Զօրական.	Воин-ы, Զօրականք.
Սեռ.	Воин-а, զօրականի.	Воин-овъ, զօրականաց.
Տրակ.	Воин-у, 'ի զօրական.	Воин-амъ, 'ի զօրականս.
Հայց.	Воин-а, զզօրական.	Воин-овъ, զզօրականս.
Կոչակ.	Воин-ъ, ո՛ զօրական.	Воин-ы, ո՛ զօրականք.
Գործ.	Воин-омъ, զօրականաւ.	Воин-ами, զօրականօք.
Ներգ.	О воин-ѣ, 'ի զօրականի.	О воин-ахъ, 'ի զօրականս.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղղ.	Стол-ъ, Սեղան.	Стол-ы, Սեղանք.
Սեռ.	Стол-а, սեղանոյ.	Стол-овъ, սեղանոց.
Տրակ.	Стол-у, 'ի սեղան.	Стол-амъ, 'ի սեղանս.
Հայց.	Стол-ъ, զսեղան.	Стол-овъ, զսեղանս.
Կոչակ.	Стол-ъ, ո՛ սեղան.	Стол-ы, ո՛ սեղանք.
Գործ.	Стол-омъ, սեղանով.	Стол-ами, սեղանովք.
Ներգ.	О стол-ѣ, 'ի սեղանի.	О стол-ахъ, 'ի սեղանս.

Ընդ առաջին օրինակաւ հոլովին անուանք կենդանեաց, յանգեալք ՚ի ъ. որպ. риторъ, ритор-а, կամ реторъ, հռետոր, ճարտասան. Ангелъ-а, հրեշտակ, եւ՝ տօն անուանակոչութիւն. человѣкъ-а, մարդ. графъ-а, կոմս. барсъ-а, ինձ, կամ փաղանգ, (ղափլան.) тигръ-а, վագր, (քափլան.) стражъ-а, и сторожъ, պահապան, դռնապան. Александръ-а, աղեքսանդր. Апостолъ-а, առաքեալ. аспидъ-а, (է այդ ինչ չարաթոյն օձի.) бобръ-а, բէշկ մշկոյ, կուղբ, ջրշուն, (ղունդուզ.) Սոյն՝ է՛ երկրորդ օրինակաւ հոլովին ամենայն անուանք անկենդանք, իրաց՝ յանգեալք նոյնպէս ՚ի ъ. որպիսի են բառքս. плодъ-а, պտուղ. громъ-а, որոտումն. законъ-а, օրէնք. снопъ-а, խուրձ, որայ. дворъ-а, սրահ, գաւիթ, պալատ, ապարանք. голосъ-а, ձայն. мечъ-а, սուսեր. листъ-а, թերթ թղթոյ, եւ՝ տերեւ. брусъ-а, (է այդ ինչ քառակուսի յեսանի, յորոյ վ͞ր սրեն զդանակ և զկացին. եւն.) եւ՝ գերան, հեծան. образъ-а, պատկեր, օրինակ, հնարք. мѣхъ-а, տիկ, եւ՝ փուքք, մորթ. жеребецъ-бца, մատակախառն երիվար. жеребенокъ-нка, մտրուկ.

Ծանօթութիւն. ա՛. Սոյնք յանուանց անկենդան իրաց, մանաւանդ բայանուանց. նոյնպէս որք նշանակեն զնիւթ, զժամանակ, զտեղի, ՚ի խօսս և ՚ի շարադրութիւնս ՚ի սեռական և ՚ի ներգոյական հոլովս եզակի թուոյ յանգին ՚ի у. որպ. долгъ, (սեռ.) долгу, (ներգ.) въ долгу. յանձնառութիւն, փոխ, պարտիք. домъ, տուն, дому, въ дому. лѣсъ, անտառ, մայրի, лѣсу.

Бархатъ,	бархату,	թաւրինջ, թաւիշ, (քատիֆէ, մախմալ.)
А'тласъ,	а́тласу,	աշխարհացոյց.
Атла́съ,	атла́су,	ատլաս, (ատլաս.)
Срокъ,	сроку,	ժամանակակէտ, սահմանեալ ժամանակ.
Шумъ,	шуму,	աղաղակ, կոչումն, աղմուկ, շփոթ.

Бисеръ, бисеру, ուլունք, ուլն. перло, жемчугъ, } մարգարիտ.

Воскъ, воску, մոմ. Сахаръ, сахару, շաքար.
Ледъ, льду, սառն, սառոյց. Годъ, году, ամ, տարի.
Бокъ, боку, կող. Сокъ, соку, ածիշք, հիւթ.
Потъ, поту, քրտինն.

Ը. Նոյանք յանգեալք ՚ի ецъ, екъ, окъ. ՚ի զարտուղի հոլովս երկուց թուոց՝ կորուսանեն զատառ е. որ.

От-ецъ, от-ца, от-цу, հայր. Եւ.
Агн-ецъ, агн-ца, գառն.
Бор-ецъ, бор-ца, ըմբիշ, ըմբշամարտիկ.
Опо-екъ, опой-ка, մաշկ, ընչկամաշկ, (որթու.)
Внуч-екъ, внуч-ка, թոռն.
Клуб-окъ, клуб-ка, կծիկ.
Гуд-окъ, гуд-ка, քնար, կիթառ.

Նոյց՝ յաջորդ անուանքդ այլազգ ձեւանան.

Жне-цъ, жне-ца, հնձօղ.
Мудре-цъ, мудре-ца, իմաստուն, զգօն.
Стрѣле-цъ, стрѣль-ца, աղեղնաւոր, կ՛նետող.
Жре-цъ, жре-ца, քուրմ.
Пришле-цъ, пришле-ца, պանդուխտ, օտարական.
Льсте-цъ, льсте-ца, փաղաքուշ, շողոմարար.
Кузне-цъ, кузне-ца, դարբին.
Черне-цъ, монахъ, черне-ца, միանձն, աբեղայ.
Мертве-цъ, мертве-ца, մեռեալ.
Бое-цъ, бой-ца, մարտիկ, պատերազմող, կամ ախոյեան.
Зае-цъ, зай-ца, նապաստակ.
Владѣле-цъ, владѣль-ца, իշխող, իշխան.

Пале-цъ, паль-ца, մատն.
Бок-ъ, бок-а, կող.
Поток-ъ, потоκ-а, հեղեղատ.
Урок-ъ, урок-а, դաս, (զոր առնու աշակերտն ՚ի վարժապետէն.)
Чеснок-ъ, чеснок-а, խստոր.
Ѣдок-ъ, ѣдок-а, շատակեր.
Рок-ъ, рок-а, նախասահմանութիւն, բախտ, կամ օրհաս.

Գ. Левъ, առիւծ, ՚ի սեռականին լինի льва.

Ровъ, рва, փոս, գուբ, ջրհոր, խրամ.
Коверъ, ковра, գորգ, օթոց, (խալի, խալչա, խալիչայ.)
Орелъ, орла, արծիւ,
Уголъ, угла, անկիւն, խորշ.
Хохолъ, хохла, ցցունք, կամ կատար. (և փետրեկն գլխոյ աքաղաղի, և այլ ամ հաւուց.)
Чехолъ, чехла, (քառակուսի ծածկոյթ ինչ կառաց և այլոց.)
Щеголъ, щегла, թռչուն ինչ ճնճղկազգի.
Оселъ, осла, էշ.
Ротъ, рта, բերան.
Лобъ, лба, ճակատ.

Դ. Անուանք յանգեալք ՚ի ецъ, ՚ի գործիականն եզականին լինին емъ, և ՚ի յոգնականի սեռականն евъ. որպ.

Агнецъ, агнцемъ, агнцевъ, գառն.
Младенецъ, младенцемъ, младенцевъ, մանուկ տղայ, կամ երեխայ.
Отецъ, отцемъ, отцевъ, հայր:

Ե. Անուանք՝ եզերեալք ՚ի гъ, жъ, къ, хъ, чъ, шъ, щъ, յուղ-ղականն յոգնականին զտառս ъ, փոխեն ՚ի и. որպ.

Друг-ъ, друзья, друг-и, բարեկամ.
Супруг-ъ, супруг-и, ամուսին, կին.

Нож-ъ, нож-и, դանակ.

Слух-ъ, слух-и, լսելիք, եւ՝ լուր, կամ համբաւ.

Барыш-ъ, барыш-и, շահ, (և վաստակն՝ զոր շահի ոք 'ի վաճառէ,) եւ՝ օգուտ.

Грош-ъ, грош-и, (է դրամ ինչ Ֆլորենդացւոց.)

Меч-ъ, меч-и, սուր, սուսեր.

Богач-ъ, богач-и, հարուստ, մեծատուն.

Դ. Անուանք 'ի յոգնակի ուղղականն փոխանակ ы, կամ и, առնուն՝ յանգն 'ի а, շեշտիւ հանդերձ. որ.

Берегъ, берегà, եզր, ափն.

Глазъ, глазà, աչք, ակն.

Лѣсъ, лѣсà, անտառ, մայրի.

Рукавъ, рукавà, թեզանիք, թեւ զգեստուց.

Ե. Նոյն՝ անուանք ինչ 'ի հասարակ բանս յանգին յուղղականն յոգնակի 'ի ья, 'ի սեռականն 'ի ьевъ, ուրեք ուրեք եւ 'ի ей. որ.

Братъ, братья, братьевъ, եղբայր, եղբարք, եղբարց.

Брусъ, брусья, брусьевъ, յեսան, գերան, յեսանք, յեսանաց, գերանաց.

Листъ, листья, листьевъ, թերթ թղթոյ, թերթք, թերթից, եւ՝ տերեւ, սաղարթ.

Другъ, друзья, друзей, բարեկամ, բարեկամք, բարեկամաց.

Сынъ, сыновья, сыновей, որդի, որդիք, որդւոց.

Զ. Այսպիսի անուանք 'ի յոգնակի տրականն յանգին 'ի ямъ, 'ի գործիականն 'ի ями, և 'ի ներգոյականն 'ի яхъ. որ.

Сыновья, որդիք. сыновьямъ, որդւոց. сыновьями, որդւովք. о сыновьяхъ, յորդիս.

Друзья, բարեկամք. друзьмъ, բարեկամաց. друзьями, բարեկամօք. о друзьяхъ, 'ի բարեկամս. այլովքն հանդերձ.

Է. Անուանք մատաղ կենդանեաց՝ յանգեալք 'ի окъ, 'ի յոգնականին ելք 'ի բազումս զայս վերջաւորութիւն փոխեն 'ի ата, կամ ята. որպէս.

Медвѣженокъ, медвѣжата, կորիւն, (արջու.)
Щенокъ, щенята, լակոտ, կորիւն.
Поросенокъ, поросята, խոզ քուռակ, (Խոզի ձագ.)
Ягненокъ, ягнята, գառնեակ, գառնիկ.

Ը. Անունդ Քրիստոս, 'ի խոտորմունս հոլովոց կորուսանէ՛ զվանկս съ, այսպէս. Христосъ, Քրիստոս. Христа, Քրիստոսի. Христу, Քրիստոսի, 'ի Քրիստոս. Христомъ, Քրիստոսիւ. О Христѣ, 'ի Քրիստոս. Որ յոգնականին ոչ է 'ի կիր.

Նաեւ Богъ, Աստուած. 'ի կոչական հոլովն եզակի լինի Боже! Աստուած. Христосъ, Քրիստոս. Христе! Քրիստոս. Іисусъ, Յիսուս. Іисусе! Յիսուս. Отецъ, հայր. отче! հայր. Сынъ, որդի. сыне! որդի.

Նաեւ Господинъ, տէր. յուղղական յոգնակի՝ լինի господа, տեարք. бояринъ, և баринъ. պարոն, տէր, կամ իշխան, бояре. хозяинъ, տանուտէր, տէր. хозяева, տանուտեարք. Грузинъ, Грузинецъ, վրացի. Грузины, Грузинцы, վրացիք, վերիացիք.

Օր. հոլովել 'ի ин.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Дворянин-ъ,	Ազնուական.	Дворян-е,	Ազնուականք.
Սեռ.	Дворянин-а,	ազնուականի.	Дворян-ъ,	ազնուականաց.
Տրակ.	Дворянин-у,	յազնուական.	Дворян-амъ,	յազնուականս.
Հայց.	Дворянин-а,	զազնուական.	Дворян-ъ,	զազնուականս.
Կոչ.	Дворянин-ъ,	ո՛ ազնուական.	Дворян-е,	ազնուականք.
Գործ.	Дворянин-омъ,	ազնուականաւ.	Дворян-ами,	ազնուականօք.
Ներգ.	О дворянин-ѣ,	յազնուականի.	О дворян-ахъ,	յազնուականս.

Նոյն այսու օրինակաւ հոլովին ամ՛ անուանք, որք նշանակեն զհայրենիս, զվիճակ և զկոչումն, ՚ի инъ յանգեալք. որ.

Граждан-инъ, քաղաքացի, (յոգն՝ ուղղ՝) граждан-е, քաղաքացիք.
Крестьян-инъ, е, мужикъ, գեղջուկ, շինական, գուեհիկ, ռամիկ.
Римлян-инъ, е, հռովմայեցի.
Мѣщан-инъ, е, ռամկական, կամ՛ պարզ ժողովրդական քաղաքի,
Россіян-инъ, е, ռուս.
Персіян-инъ, е, պարսիկ.
Бояр-инъ, е, իշխան, եւ՝ տէր, պարոն.
Самарян-инъ, е, սամարացի.
Христіян-инъ, е, քրիստոնեայ.
Лютеран-инъ, е, լուտերական:

Առ՝ յոգնկն ՚ի ե.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ՝	Царь,	Թագաւոր.	Цари,	Թագաւորք.
Սեռ՝	Царя,	Թագաւորի.	Царей,	Թագաւորաց.
Տրակ՝	Царю,	՚ի Թագաւոր.	Царямъ,	՚ի Թագաւորս.
Հայց՝	Царя,	զԹագաւոր.	Царей,	զԹագաւորս.
Կոչակ՝	Царь,	ո՜ Թագաւոր.	Цари,	ո՜ Թագաւորք.
Գործ՝	Царемъ,	Թագաւորաւ.	Царями,	Թագաւորօք.
Ներգ՝	О царѣ,	՚ի Թագաւորի.	О царяхъ,	՚ի Թագաւորս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ՝	Корабль,	Նաւ.	Корабли,	Նաւք.
Սեռ՝	Корабля,	նաւու.	Кораблей,	նաւուց.
Տրակ՝	Кораблю,	նաւու, ՚ի նաւ.	Кораблямъ,	նաւուց, ՚ի նաւս.
Հայց՝	Корабль,	զնաւ.	Корабли,	զնաւս.
Կոչակ՝	Корабль,	ո՜ նաւ.	Корабли,	ո՜ նաւք.
Գործ՝	Кораблемъ,	նաւու, կամ՛ նաւաւ.	Кораблями,	նաւուք.
Ներգ՝	О кораблѣ,	՚ի նաւու.	О корабляхъ,	՚ի նաւս:

Ընդ առաջին օրինակաւս հոլովին արական անուանք կենդանեաց յանգեալք ՚ի ь, որպիսի են հետագայքդ.

Вождь, և предводитель, առաջնորդ. Покровитель, հովանի.
Избавитель, և свободитель, ազատիչ, ապրեցուցիչ.
Благодѣтель, բարերար. Благотворитель, բարեգործ.

Вепрь, վարազ, կինճ. Гусь, սագ.
Медвѣдь, արջ. Голубь, աղաւնի.
Золотарь, ոսկերիչ, ոսկեգործ. Лосось, ձուկն ինչ.
Пастырь, խաշնարած, հովիւ. Король, արքայ, Թագաւոր.
Лѣкарь, բժիշկ. Линь, է ազգ ինչ ձկան.
Звѣрь, գազան. Мытарь, մաքսաւոր.
Спаситель, փրկիչ. Пономарь, դպիր (և պաշտօնեայ եկեղեցւոյ՝ որ ունի զփոքր աստիճանս կարգին.

Բայց երկրորդ օրինակին հետեւին անուանք անկենդան առարկայից. որպիսի են սոքին.

Ключарь, հանդերձապետ, լուսարար, (և մի ՚ի քահանայից աւագ եկեղեցւոյ ՚ի պահպանութ՟ որոյ է աւանդատունն զգեստուց և այլ սրբազան անօթոց եկեղեցւոյ.)
Гвоздь, բեեռ, հեղյս. Фонарь, լապտեր.
Костыль, բիր, ցուպ, մահակ. Камень, քար, վէմ.
Якорь, խարիսխ. Кошель, հաղ.
Бредень, յեզակի սեռականն լինի бредня, փոքրիկ ուռկան.
Вихорь, вихря, մրրիկ, փոթորիկ. Гребень, гребня, սանտր.
День, дня, օր, և՝ տիւ ցերեկ. Уголь, угля, ածուխ.
Огонь, огня, հուր.

Угорь,	угря,	օձաձուկն.	Перстень,	перстня,	մատանի.
Ремень,	ремня,	խրագ, (գօտի կամ կէղ.)	Корень,	корня,	արմատ.

Որք յանգին ՚ի e, և ie.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Лице,	Դէմ.	Лица,	Դէմք.
Սեռ.	Лица,	դիմի.,	Лиць,	դիմաց.
Տրակ.	Лицу,	դիմի, ՚ի դէմ.	Лицамъ,	դիմաց.
Հայց.	Лице,	զդէմ.	Лица,	զդէմս.
Կոչ.	Лице,	ո՛ դէմ.	Лица,	ո՛ դէմք.
Գործ.	Лицемъ,	դիմաւ.	Лицами,	դիմօք.
Ներգ.	О лицѣ,	՚ի դիմի.	О лицахъ,	՚ի դէմս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղղ.	Мнѣніе,		Мнѣнія,	Կարծիք.
Սեռ.	Мнѣнія,		Мнѣній,	կարծեաց.
Տրակ.	Мнѣнію,		Мнѣніямъ,	՚ի կարծիս.
Հայց.	Мнѣніе,		Мнѣнія,	զկարծիս.
Կոչ.	Мнѣніе,		Мнѣнія,	ո՛ կարծիք.
Գործ.	Мнѣніемъ,		Мнѣніями,	կարծեօք.
Ներգ.	О мнѣніи,		О мнѣніяхъ,	՚ի կարծիս.

Ըստ առաջին օրինակին հոլովին ամենայն անուանք չէզոքական սեռի յանգեալք ՚ի e. հանդերձ նախընթաց բաղաձայն տառիւ. որպիսի են սոքին. солнце, արեգակն. сердце, սիրտ. зрѣлище, տեսարան. жилище, բնակարան. сокровище, գանձ. яице, ձու. այլովքն հանդերձ.

Այլ երկրորդ օրինակին հետևեն ամենայն անուանք՝ յանգեալք 'ի іе. ըն.

Преображеніе, փոփոխումն դիմի կամ երի, և՝ վարդավառ, այլակերպումն (Քրիստոսի Տեառն մերոյ.)

Введеніе, ներածումն, և՝ ընծայումն (սուրբ աստուածածնի 'ի տաճարն.)

Предуготовленіе, նախապատրաստումն.

Родословіе, ազգաբանումն.

Бытіе, լինելումն, եղանումն, և՝ գիրք ծննդոց.

Ожиданіе, ակնկալումն.

Здравіе, ողջումն, առողջումն.

Запрещеніе, արգելումն.

Собраніе, ժողովումն, ժողով.

Почтеніе, մեծարանք, պատիւ, յարգումն, ողջոյն.

Зданіе, շինուած.

Хотѣніе, կամեցողումն.

Любочестіе, պատուասիրումն.

Писаніе, գրումն, գրուած.

Изтязаніе, հետազօտումն, քննումն.

Дѣяніе, գործ.

Желаніе, բաղձանք, ցանկումն.

Взываніе, հառաչումն, կամ կոչումն.

Посланіе, առաքումն, և՝ թուղթ.

Возвѣщаніе, ազդեցումն, զեկուցումն.

Упованіе, ապաւինումն.

Покояніе, ապաշխարումն, զղջումն.

Правосудіе, արդարադատումն.

Званіе, կոչումն.

Дреманіе, նիրհումն, նինջ.

Говеніе, հալածանք.

Спасеніе, փրկումն.

Попеченіе, հոգողումն, հոգածումն.

Избавленіе, ազատումն.

Дѣйствіе, ներգործումն.

Благодареніе, գոհումն, շնորհակալումն.

Паденіе, անկումն.

Отчаяніе, յուսահատումն.

Прощеніе, ներումն.

Внушеніе, թելադրումն.

Чтеніе, ընթերցանումն, վերծանումն.

Благодареніе, գոհութիւն, շնորհակալութիւն.
Любомудріе, իմաստասիրութիւն.
Терпѣніе, համբերութիւն, հանդուրժանք.
Уличеніе, յանդիմանութիւն.
Цѣлованіе, համբոյր, համբուրումն.
Чревоугодіе, որկրամոլութիւն.
Славолюбіе, փառասիրութիւն.
Воздаяніе, հատուցումն, կամ վարձ.

Славословіе, փառաբանութիւն.
Трудолюбіе, երկասիրութիւն, աշխատասիրութիւն.
Сребролюбіе, արծաթսիրութիւն, կամ ագահութիւն.
Человѣколюбіе, մարդասիրութիւն.
Стараніе, ջանք, ջիգն, փոյթ.
Созвѣздіе, համաստեղութիւն.
Тщеславіе, սնափառութիւն, փառամոլութիւն.
Цѣломудріе, ողջախոհութիւն.
Жестокосердіе, խստասրտութիւն.

Յարմն ՚ի վերոգրելոյն և յաջորդ բառքս. Столище, սեղան մեծ. домище, տուն մեծ, դահլիճ. чудовище, ճիւաղ, և՝ դժնեայ. овнище, [illegible] մեծ.

Обновленіе, и Возобновленіе, նորոգութիւն, նորոգումն.
Шептаніе, շշնջումն, հծծումն.
Поздравленіе, շնորհաւորութիւն, ողջոյն.
Усыновленіе, որդեգրութիւն.
Правовѣріе, ուղղադաւանութիւն,
Ученіе, ուսումն, դպրութիւն, վարդապետութիւն.
Заплаченіе, վճարումն, հատուցումն.
Отмщеніе, վրէժխնդրութիւն.
Вожделѣніе, Желаніе, փաղձանք, իղձ, փափաք, ցանկութիւն.

Движеніе, շարժումն.
Строеніе, կառուցումն, շինութիւն.
Плаканіе, ողբումն, լալիւն.
Объяденіе, որկրամոլութիւն, կամ շատակերութիւն.
Продаваніе, վաճառումն.
Веселіе, խնդութիւն, բերկրութիւն.
Отношеніе, վերբերութիւն, կամ վերաբերութիւն, յարաբերութիւն, և՝ յայտարարութիւն.

Устремленіе, սրընթացութիւն, եւ՝ գնացք, կամ բռնութիւն, և կամ ուժգնութիւն.

Стремленіе, սրընթացութիւն, յարձակումն, ձգտումն, նկրտումն, բռնութիւն, երագութիւն.

Затмѣніе, խաւարումն, (արեգական, կամ լուսնի.)

Смущеніе, խռովութիւն, աղմուկ, շփոթ.

Соизволеніе, կամակցութիւն, կամ հաւանութիւն, հաճութիւն.

Правленіе, կառավարութիւն, եւ՝ դատարան.

Разрушеніе, կործանումն, տապալումն.

Обращеніе, դարձումն, դարձ, եւ՝ մարդավարութիւն, քաղաքավարութիւն.

Воображеніе, երեւակայութիւն, երեւակայմունք, ցնորք.

Украшеніе, զարդ, սեթեւեթ, պաճոյճ.

Преданіе, մատնութիւն, եւ՝ ծէս, կամ աւանդութիւն, եւ՝ տուչութիւն.

Поношеніе, նախատինք, կշտամբանք, յանդիմանութիւն, թշնամանք.

Обоняніе, հոտոտումն, հոտառութիւն, եւ՝ հոտոտելիք.

Прославленіе,	փառաւորութիւն.	Искушеніе,	փորձութիւն.
Поспѣшеніе,	փութացումն, երագումն, խաճապ.	Искупленіе,	փրկութիւն.
		Очищеніе,	քաւութիւն, մաքրութիւն.
		Мазаніе,	օծումն.
Благословленіе,	օրհնութիւն, բարեբանութիւն, օրհներգութիւն.	Злословіе,	չարաբանութիւն, չարախօսութիւն.
		Остроуміе,	սրամտութիւն.
Злонравіе,	չարաբարոյութիւն.	Злодѣяніе,	չարագործութիւն,
Соблюденіе, Сохраненіе,	պահպանութիւն, պահպանումն	Защищеніе,	պաշտպանութիւն, ջատագովութիւն.
Разсказываніе,	պատմութիւն, վիպասանութիւն.	Различіе,	պէսպիսութիւն, զանազանութիւն, այլայլութիւն.
Опредѣленіе,	սահման, վճիռ.	Дрожаніе,	սարսումն, դողումն.

Благоволеніе, բարեհաճութիւն, բարեյօժարութիւն.
Испытаніе, քննութիւն, զննութիւն.
Біеніе, ձաղանք, գան, հարուած, բաղխիւն.
Рыданіе, աշխար, ողբումն, սուգ.
Прибавленіе, յաւելումն, առաւելութիւն.
Воплощеніе, մարդեղութիւն, կամ մարմնառութիւն.
Благовѣстіе, աւետիք, եւ աւետարան.
Благовѣщаніе, աւետիք, ուրախական զրոյց, լուր, եւ աւետումն սբ Ածածնի.
Единогласіе, համաձայնութիւն.
Долготерпѣніе, երկայնամտութիւն.
Оружіе, զէն.
Оставленіе, արձակումն, թողութիւն.
Стѣсненіе, Тѣснота, անձկութիւն, նեղութիւն.
Великодушіе, մեծահոգութիւն, վեհանձնութիւն.
Зрѣніе, տեսութիւն, եւ տեսանելիք.
որոշումն.
Убиваніе, սպանութիւն.
Воздержаніе, ժուժկալութիւն, ժոյժ.
Благочестіе, բարեպաշտութիւն.
Прилѣжаніе, արիութիւն, փոյթ, ջանք.
Отсутствіе, բացակայութիւն, տարակայութիւն.

Согласіе, միաբանութիւն.
Легковѣріе, դիւրահաւատութիւն.
Волерѣчіе, մեծաբանութիւն.
Спряженіе, լծորդութիւն.
Вкушеніе, ճաշակումն.
Осязаніе, շօշափելիք, եւ շօշափումն.
Порученіе, յանձնումն, յանձնարարութիւն.
Примиреніе, հաշտութիւն.
Утѣшеніе, մխիթարութիւն.
Питаніе, սնունդ.
Умноженіе, բազմացումն, բազմապատկութիւն.
Сравненіе, հարթութիւն, եւ բաղդատութիւն, համեմատութիւն.
Благочадіе, բեղմնաւորութիւն, կամ արգասաւորութիւն.

Начертаніе, գծագրութիւն, և՛ ձև, կե՛րպ գծագրի. Осужденіе, դատապարտութիւն, և՛ դատակնիք.

Որք յանգին ՚ի о.

	Եզական.		Յոգնական.	
Ուղղ.	Дѣло,	Գործ.	Дѣла,	Գործք.
Սեռ.	Дѣла,	գործոյ.	Дѣлъ,	գործոց.
Տրակ.	Дѣлу,	՚ի գործ.	Дѣламъ,	՚ի գործս.
Հայց.	Дѣло,	զգործ.	Дѣла,	զգործս.
Կոչ.	Дѣло,	ո՛ գործ.	Дѣла,	ո՛ գործք.
Գործ.	Дѣломъ,	գործով.	Дѣлами,	գործովք.
Ներգ.	О дѣлѣ,	՚ի գործ.	О дѣлахъ	՚ի գործս.

Նոյնպէս հոլովին հետ անուանք չէզոքական սեռի յանգեալք ՚ի о. որ. небо, երկինք, ուղղական յոգնակի՝ փոխադրի ՚ի небеса. судно, суда, նաւ. чудо, чудеса, հրաշք, սքանչելիք. перо, перья, գրիչ. око, очи, և очеса, ըստ սլովենաց. ակն, աչք. крыло, крылья, թև. ухо, ухи, և ушеса, ըստ սլովենաց ունկն, ականջք, полѣно, полѣнья, շերտ (փայտի.)

Число, թիւ, ՚ի սեռականն յոգնակի լինի числъ, և чиселъ.

Вéдро, պարզ, որ ջինջ և մաքուր օր կամ օդ. ведрò, սափոր և կամ չափ հեղեղուկ իրաց, ըստ շեշտելոյ ведеръ.

Судно,	суденъ,	նաւ.	Пяшно,	пятенъ,	արատ, բիծ.
Ребро,	реберъ,	կող.	Сѣдло,	сѣделъ,	համետ.
Стекло,	стеколъ,	ապակի.	Ухо,	ушей,	ունկն, ականջք.

Кольцо, колецъ, օղ, և՛ մատանի, և՛ օղամանեակ.
Око. очей, և очесъ, ակն, աչք.
Окно, оконъ, լուսամուտ, պատուհան.

ՕՐԻՆԱԿՔ

Երրորդ հոլովման դրական անուանց.

Որք յանգին ՚ի я.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Ягня,	Գառն.	Ягнята,	Գառունք.
Սեռ.	Ягняти,	գառին.	Ягнятъ,	գառանց.
Տրակ.	Ягняти,	՚ի գառն.	Ягнятамъ,	՚ի գառունս.
Հայց.	Ягня,	զգառն.	Ягнята,	զգառունս.
Կոչ.	Ягня,	ո՛ գառն.	Ягнята,	ո՛ գառունք.
Գործ.	Ягнятемъ,	գառամբ.	Ягнятами,	գառամբք.
Ներգ.	О ягняти,	՚ի գառին.	О ягнятахъ,	՚ի գառունս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Время,	Ժամանակ.	Времена,	Ժամանակք.
Սեռ.	Времени,	ժամանակի.	Временъ,	ժամանակաց.
Տրակ.	Времени,	՚ի ժամանակ.	Временамъ,	՚ի ժամանակս.
Հայց.	Время,	զժամանակ.	Времена,	զժամանակս.
Կոչ.	Время,	ո՛ ժամանակ.	Времена,	ո՛ ժամանակք.
Գործ.	Временемъ,	ժամանակաւ.	Временами	ժամանակօք.
Ներգ.	О времени,	՚ի ժամանակի.	О временахъ,	՚ի ժամանակս.

Ըստ առաջին օրինակիս հոլովին ամ անուանք մատաղ կենդանեաց հասարակ սեռի, յանգեալք ՚ի я, կամ a. որպէս են սոքին.

Овча, մատաղաշէն, ոչխար. Отроча, отрокъ, մանուկ, տղայ.
Теля, որթ, (հորթ.)

Իսկ ըստ երկրորդ օրինակիս հոլովին անուանք անկենդանեաց չէզոքական սեռի՝ յանգեալքն ՚ի мя. որպէս են սոքին.

Бремя, ени, բեռն. Имя, ени, անուն.

Племя, ени, ազգ, ցեղ, եւ՝ տոհմ, սերունդ. Семя, ени, սերմն, եւ՝ զաւակ, սերունդ.

Пламя, ени, բոց. Знамя, ени, դրօշակ, (Ճանդրոն.)

Ծանօթութիւն: Բառդ дитя, զաւակ, կամ երեխայ. 'ի յոգնական թիւս հոլովի իբր յաջորդ օրինակին. Ուղղ: дѣти, զաւակք. Սեռ: дѣтей, զաւակաց. Տրակ: дѣтямъ, 'ի զաւակս. Հայց: дѣтей, զզաւակս. Կոչակ: дѣти, ո՛ զաւակք. Գործ: дѣтями, զաւակօք. Ներգ: о дѣтяхъ, 'ի զաւակս:

ՕՐԻՆԱԿՔ

Չորրորդ հոլովման իգական անուանց:

Որ յանգին 'ի ь.

	Եզակի:		Յոգնակի:	
Ուղղ:	Дщерь,	Դուստր.	Дщери,	Դստերք.
Սեռ:	Дщери,	դստեր.	Дщерей,	դստերաց.
Տրակ:	Дщери,	'ի դուստր.	Дщьрямъ,	'ի դստերս.
Հայց:	Дщерь,	զդուստր.	Дщерей,	զդստերս.
Կոչակ:	Дщерь,	ո՛ դուստր.	Дщери,	ո՛ դստերք.
Գործ:	Дщерью,	դստերբ.	Дщерями,	դստերօք.
Ներգ:	О дщери,	'ի դուստր.	О дщеряхъ,	'ի դստերս:

	Եզակի:		Յոգնակի:	
Ուղղ:	Тѣнь,	Ստուեր.	Тѣни,	Ստուերք.
Սեռ:	Тѣни,	ստուերի.	Тѣней,	ստուերաց.
Տրակ:	Тѣни,	'ի ստուեր.	Тѣнямъ,	'ի ստուերս.
Հայց:	Тѣнь,	զստուեր.	Тѣни,	զստուերս.
Կոչակ:	Тѣнь,	ո՛ ստուեր.	Тѣни,	ո՛ ստուերք.
Գործ:	Тѣнью,	ստուերաւ.	Тѣнями,	ստուերօք.
Ներգ:	О тѣни,	'ի ստուերի.	О тѣняхъ,	'ի ստուերս:

Ըստ առաջին օրինակաւ հոլովին են իգական անուանք կենդանեաց՝ յանգեալք ՚ի ь. որ.

Матерь, և мать, մայր. Свекровь, սկեսուր.
Дочь, և дочерь, դուստր. Стерлядь, սղոցաձուկն ([illegible])

Նա՛ և ըստ երկրորդ օրինակաւ հոլովին են անուանք անկենդան իրաց յանգեալք ՚ի ь. որ.

Свирѣль, փող, կմ՛եղեգնափող, սրինգ. Пыль, փոշի.
Любовь, սէր. Ложь, սուտ.
Ступень, աստիճան (սանդուղ.) Честь, պատիւ, մեծարանք.
Страсть, չարչարանք, և՛ կիրք, կամ մոլութիւն. Добродѣтель, առաքինութիւն.
Радость, ուրախութիւն, ցնծութիւն.
Склонность, միտումն, համակամութիւն, յօժարութիւն, յօժարականութիւն. Астрахань, մայրթաւպօլիս, մայրթ՚ղքին, (Հաշտարխան)

Դիտելի է ա. Օրի անուանքդ՝ мать, մայր. և дочь, դուստր. կրճատեալք ՚ի բառիցս матерь, և дочь, զատուս ь. ՚ի սեռական հոլովն եղակի թուոյ փոխեն ՚ի ери. որ է матери, дочери. և պահեն զայս վերջաւորութիւն յայլ ևս հոլովս երկուց թուոց.

Դիտելի է բ. Օրի церковь, եկեղեցի, ՚ի սեռականն լինի церкви.

Ложь, лжи, ստութ, սուտ. Любовь, любви, սէր.
Рожь, ржи, աշորայ, հաճար. (և Лесть, պատրանք, շողոմութիւն, հոլ. ըստ ...) փաղաքշանք.

(Դիտելիք ենք ՚ի վերայ գոյական անուանց.)

Դիտելի է ա. Օրի ՚ի գոյական անուանս անկենդան իրաց ո՛ և իցէ սեռի՝ յերկուս թիւս եւ հայցական նման է ուղղականին.

Խոտորին յայսմանէ անուանք առաջին հոլովման. յորում՛ նոյն հոլովք ոչ են համաձայնք, որ եղականին և ևթ.

բ. Յանուանս անկենդանեաց յերկուսին թիւս եւ հայցական նման է սեռականին.

Իսկ ասոյին 'ի կանոնէս անուանք առաջին և չորրորդ հոլովմանց, յորս նոյն հոլովք չեն համաձայնք, բայց ի՛ եզականին և եթ.

Գ. Սեռական հոլովն յերկուսին թիւս ևս և յամ հոլովմունս նման է ուղղականին բայց 'ի սակաւուց. Դ. Նշանք սեռականին, տրականին, և ներգոյականին երրորդ և չորրորդ հոլովման համաձայն են իրերաց.

Ե. Յամ հոլովմունս հետադասս երեք հոլովքդ յոգնակի՝ միօրինակ յանգին.

Տրական 'ի амъ, կ՛մ ямъ.
Գործիական — ами — ями.
Ներգոյական — ахъ — яхъ.

Զ. Յաճախ անուանքդ ի՛ յոգնականին ոչ հոլովին, այլ ի՛ եզականին և եթ, որք առին 'ի մեզ անյոգնականք. Ա. Անուանք առաքինութեանց և մոլութեանց. որ. честность, համեստութիւն, պարկեշտութիւն. воздержаніе, ժուժկալութիւն. роскошь, շռայլութիւն, կամ բղջախոհութիւն. лѣность, ծուլութիւն. Բ. Անուանք մարդկային կրից. որ. любовь, սէր. ненависть, ատելութիւն. гнѣвъ, բարկութիւն. мщеніе, վրէժխնդրութիւն. Գ. Անուանք կարողութեանց հոգւոց. որ. память, յիշողութիւն, ուշ, և՝ յիշատակ. воображеніе, երևակայութիւն, ցնորք.

Դ. Անուանք մարդկային հասակաց. որ. юность, մանկութիւն, старость, ծերութիւն. Ե. Անուանք հրահալելեաց. որ. золото, ոսկի. серебро, արծաթ. ртуть, սնդիկ. Զ. Եւ հասարակ այն անուանք, որք նշենին ցուցանեն զեզականութիւն իւրեանց. որ. природа, բնութիւն. востокъ, արևելք. западъ, արևմուտք. сѣверъ, հիւսիս. югъ, հարաւ. апрѣль, ապրիլ. май, մայիս. рай, դրախտ. адъ, դժոխք. Է. Յետ բացատրելոյ զչորեսին օրինակս հոլովմանց գոյականաց համդերձ իւրեանց պարագայիւք, աւանդեսցուք աստանօր ընդ կարևոր գիտելիս ինչ զածականաց և զնոցին հանգամանաց.

Յաղագս ածական անուանց .

Ածական անունն է՝ որ ինքնին ոչ վարելով 'ի բանս՝ ցուցանէ միայն զորպիսութիւն դիմաց և իրաց, և պատասխանէ հարցմանս какой? կամ каковъ? որպիսի . օր . честный человѣкъ , այր պատուական . добрая душа , հոգի բարի . невинное сердце , սիրտ անմեղ կամ պարզ :

Ածական անուանք նկատմամբ վերջաւորութեանց իւրեանց՝ բաժանին 'ի լրացեալ և 'ի կրճատեալ :

Լրացեալ կամ ամբողջ ածականք եզերին յարական սեռի 'ի ый, (ой) ій, ей , յիգական սեռի 'ի ая, яя, ае , մերթ և՝ ье .

Կրճատեալ ածականք եզերին յարական սեռի 'ի ъ—կամ 'ի ь . յիգական սեռի 'ի а—я . 'ի չեզոքական սեռի 'ի о—е .

Ածականք ունին զերիս սեռս . զարական , զիգական , և զչեզոքական .

Ածական անուանք արական սեռի են նոքին , որք յանգին յն վերադրելոյդ 'ի ый , կամ 'ի ой , 'ի ій , ей . օր . добрый և доброй ; բարի . бѣдный և бѣдной ; ողորմելի , թշուառ . строгій և строгой ; սաստիկ , և՝ դժնեայ . прежній և прежней ; առաջին , նախկին . синій , և синей ; կապուտակ , կապոյտ , կամ երկնագոյն . Կրճատեալքն յանգին 'ի ъ , կամ ь . օր . добръ , строгъ , синъ . այլովքն համանգերձ ,

Ածական անուանք յիգական սեռի յանգին 'ի ая . օր . добрая , бѣдиая , строгая , прежняя , синяя , բայց՝ կրճատեալքն յանգին 'ի о, е . օր . добро , строго , сине . ևն . որոց նշանակութիւնք նոյն են ընդ նախադրելոյդ . Ածականք յայժամ վարին իբրև կրճատեալք՝ յորժամ 'ի ստորոգականս նախադասութեան նշանակեն զստորոգեալն առանց դոյականի . օր . Богъ милосердъ , Ած է ողորմած . Счастіе непостоянно , երջանկութիւն է անկայուն . ученіе полезно , ուսումն է օգտակար .

Այլ յորժամ ածական անուն նշանակէ ընդձակայն (*) ՚ի նախադասութ, կամ գուցէ ՚ի միասին ընդ գոյականին իւրում, յայնժամ վերըն երեւ ամբողջ ընդ վերջաւորութ իւրում. որ. разумный и въ уединеніи одинъ не бываетъ, а глупый скучаетъ вездѣ. Խոհեմ յառանձնութեան եւս միայն ոչ կայցէ. այլ անմիտն ուրանեղի ամենայն ուրեք. Богъ есть существо не постижимое, вѣчное, всемогущее. Աստուած է էութիւն անհաս, յաւիտենական եւ ամենակար.

Յաղագս բաղդատական աստիճանաց ածական անուանց.

Ածական անուանք ունին զերիս աստիճանս, դրական, բաղդատական, եւ գերադրական.

Դրականն (положительный պօլօժիտէլնիյ ասացեալ ՚ի ռուս) նշանակէ զորպիսութիւն իրին պարզապէս, որ է ոչ բաղդատելով զնի ըր ընդ

(*) Ենթակայն նախադասութեան (подлежащее պօդլէժաշչէէ.) նշանակէ զնա, զոր ինչ խօսի և խորհի ինչ ստորասութեամբ, կամ ներգործութեամբ, որ ՚ի սեռականն լինի անուան նոյն, և ասի ուղղական именительный глагола, իմէնիտէլնիյ գլագօլա.

Ստորոգեալ կամ ստորոգելին (сказуемое սկազուեմօէ.) է այն՝ որ ստորոգի կամ ներգործէ, և համաձայնի ենթակային ՚ի թիւ և ՚ի խոնարհ թուոյն. որ. Единая, добродѣтель (подлежащее ենթակայ.) составляетъ истинное благородство (сказуемое ստորոգեալ.)

Մի միայն առաքինութիւնն (այս է ենթակայ) կազմէ ճշմարիտ ազնուութիւն (այս է ստորոգեալ.) Նախադասութիւն, (предложеніе պրէդլօժէնիէ.) է համառօտ ճառ կամ բան ողջ միտս ունող. որ. բարկութիւն արդար ողորմութիւն է. որ.

Праведный гнѣвъ есть милосердіе. Բարկութիւն արդար ողորմութիւն է.

Որ гнѣвъ, բարկութիւն, милосердіе, ողորմութիւն են ենթակայ ստորոգեալ, որ բայ есть, է, բայ յօդէն զնախադասութիւն.

պիտանի են ։ որ. Звѣзда свѣтлая, աստղ լուսաւոր. Земля плодоносная, երկիր արգաւանդաւոր. Храбрый воинъ, քաջ զօրական. Честный человѣкъ, այր պատուական ։

Բաղդատական (сравнительный ստորոգական ասացեալ ՚ի ռուսաց) բաղդատելով զերկուս կամ զբազում իրս՝ ցուցանէ զմին յայնցանէ գերազանց քան զմիւսն. որ. Звѣзда свѣтла, но солнце ея свѣтлѣе; աստղ է լուսաւոր, այլ՝ արեգակն լուսաւորագոյն է քան զնա. Золото тяжелѣе серебра; ոսկին ծանրագոյն է քան զարծաթ. Зима бываетъ иногда тепла, но лѣто всегда теплѣе зимы; ձմեռն երբեմն լինի ջերմ. բայց ամառն լինի հանապազ ջերմագոյն քան զձմեռն. ուր ածականդ теплѣе ջերմագոյն, ըստ վերջաւորութեան իւրում ցուցանէ, թէ ամառն հանապազ առաւելագոյն ջերմ լինի քան զձմեռն ։ Դրականն փոխէ զվերջաւորութիւն իւր առ կազմելոյ զբաղդատական աստիճան ըստ յաջորդ օրինակին ։

Ծ ։ Անուանք յանգեալք ՚ի бый, вый, лый, мый, ный, пый, рый, сый, тый, նմանապէս ՚ի жій, ній, փոխեն զբառս ый կամ ій, ՚ի ѣе, գոյն. որ ։

Слабый, թոյլ, մեղմ.	Слабѣе, թուլագոյն, մեղմագոյն.
Лѣнивый, ծոյլ.	Лѣнивѣе, ծուլագոյն.
Свѣтлый, լուսաւոր.	Свѣтлѣе, լուսաւորագոյն.
Прямый, ուղիղ.	Прямѣе, եւ ուղիղ, կամ ուղղագոյն.
Свирѣпый, ամեհի, մոլեգին.	Свирѣпѣе, ամեհագոյն, եւ մոլեգնագոյն.
Мудрый, իմաստուն.	Мудрѣе, իմաստնագոյն.
Святый, սուրբ.	Святѣе, սրբագոյն.
Косый, թեւր, եւ շիլ, շլակն.	Косѣе, թեւրագոյն, շլագոյն.
Пригожій, գեղեցիկ.	Пригожѣе, գեղեցկագոյն.
Грубый, ստար, բիրտ.	Грубѣе, ստարագոյն, բրտագոյն.

Правый, ուղիղ, աջ. — Правѣе, ուղղագոյն.
Умный, խոհեմ, հանճարեղ. — Умнѣе, խոհեմագոյն, հանճարեղագոյն.
Тупый, զուլ, բութ, բթամիտ, թանձրամիտ. — Тупѣе, առաւել զուլ, բութ.
Храбрый, քաջ. — Храбрѣе, քաջագոյն.
Богатый, փարթամ, ընչեղ, մեծատուն. — Богатѣе, փարթամագոյն, յոյժ մեծատուն.
Искренный, մտերիմ. — Искреннѣе, մտերմագոյն.

Ի կանոնէս խոտորին վերոգրեալ ոմանք անուանց՝ յանգելոց ՚ի стый, որք ՚ի բաղդատական աստիճանի զվանկս զայս փոխեն ՚ի ще. որպէս.

Чистый, մաքուր, զուտ. — Чище, մաքրագոյն.
Частый, յաճախ, կամ հոծ, խիտ. — Чаще, յաճախագոյն.
Толстый, ստուար, հաստ, խոշոր. — Толще, ստուարագոյն.

Է. Ածական անուանք, յանգեալք ՚ի гъ, дъ, ՚ի բաղդատական աստիճանի փոխեն զտառս զայսոսիկ՝ ՚ի же, գոյն, գին. որպէս.

Строгъ, սաստիկ. — Строже, սաստկագոյն.
Дорогъ, թանկ, կամ թանգ. — Дороже, թանգագին.
Твердъ, հաստատուն. — Тверже, հաստատագոյն.
Молодъ, մատաղ, նորահաս, տղայ. — Моложе, մատաղագոյն. Բայց.

Այլ Дологъ, երկայն, երկար. լինի Долѣе, երկայնագոյն, երկարագոյն.

Милосердъ, ողորմած, ողորմասիրտ. — Милосердѣе, ողորմածագոյն.
Сѣдъ, ալեւոր, սպիտակահեր. — Сѣдѣе, ալեւորագոյն.
Гордъ, հպարտ, ամբարտաւան. — Гордѣе, հպարտագոյն.

Ը. Ածական անուանք՝ յանգեալք ՚ի кій կամ окъ փոխեն զտառս զայսոսիկ ՚ի че, գոյն. որպէս.

Крѣпокъ, ամուր, կարծր, պինդ. — Крѣпче, ամրագոյն.

Мягокъ, կակուղ, փափուկ.   Мягче, առաւել կակուղ.
Мѣлокъ, մանր, բարակ.   Мѣльче, մանրագոյն.
Легокъ, թեթեւ, դիւրին, հեշտ,   Легче, թեթեւագոյն. եւ,
փոքրոգի.

Այլ сладокъ, քաղցր, անոյշ, համեղ. 'ի բաղդատականն լինի слаще, քաղցրագոյն, համեղագոյն.

Узокъ, նեղ, անձուկ.   Уже, նեղագոյն, անձկագոյն.
Тонокъ, նուրբ, նրբաքննին.   Тонѣе, նրբագոյն.
Гадокъ, վատթար, զազիր, գարշելի.   Гаже, վատթարագոյն.
Низокъ, ստոր, խոնարհ, ապատոհմ: Ниже, ստորագոյն.
Глубокъ, խոր, խորին.   Глубже, խորագոյն.
Широкъ, լայն.   Шире, լայնագոյն.
Близокъ, մերձաւոր, մօտաւոր.   Ближе, մերձաւորագոյն.
Высокъ, բարձր, բարձրաւանդակ,   Выше, բարձրագոյն.
Жидокъ, հեղուկ, լոյծ, հեղանուտ.   Жиже, առաւել լոյծ կամ հեղուկ.
Горекъ, դառն.   Горче, դառնագոյն.

Ածականք յանգեալք 'ի хъ, զտառս զայսոսիկ փոխեն 'ի ше. որ.

Глухъ, խուլ.   Глуше, առաւել խուլ.
Сухъ, ցամաք, չոր, եւ՝ նիհար.   Суше, ցամաքագոյն.

Գիտելի է. զի յաջորդ անուանքդ գլխովին այլազգ լինին 'ի բաղդատական աստիճանի.

Великъ, մեծ.   Больше, առաւելագոյն.
Малъ, փոքր, սակաւ.   Меньше, և менѣе, փոքրագոյն.
Хорошъ, լաւ.   Лучше, լաւագոյն.
Красенъ, կարմիր. բոսորային.   Краснѣе, կարմրագոյն.
Красенъ-пригожъ, գեղեցիկ, չքնաղ.   Краше, գեղեցկագոյն, չքնաղագոյն.
Добръ, բարի. хорошъ,   Лучше, բարեգոյն.

Գերադրական՝ (превосходный պրէվօսխօդնըյ ըստ 'ի ռուս.) նշանակէ զորպիսութիւն իրին յոյժ աւելագոյն կամ յոյժ նուազագոյն առանց իրեք բաղդատութեան. օր. Россія есть обширнѣйшее Государство, Ռուսաստան է ընդարձակագոյն տէրութիւն.

Գերադրական ածականն երբեմն կազմի 'ի ռուսաց լեզուի.

ա. Բաղդատականք յանգեալք 'ի ѣе, զատուս е փոխեն 'ի ѣйшій, ամէն. բայց՝ յանգեալքն 'ի բաղդատական ածականի 'ի е, փոխեն 'ի айшій. օր.

Свѣтлѣе, լուսաւորագոյն. Свѣтлѣйшій, ամենալոյս, եւ՝ պերճապատիւ (է պատուանուն իշխանաց.)
Краснѣе, կարմրագոյն, կարմրագին. Краснѣйшій, եւ կարմրագոյն.
Пріятнѣе, ախորժագոյն. Пріятнѣйшій, ամենախորժ.
Ближе, մերձաւորագոյն. Ближайшій, ամենամերձ.

Այլ тверже, հաստատագոյն լինի твердѣйшій, ամենահաստատ.

Долѣе, երկարագոյն. Должайшій, եւ երկարագոյն.
Тонѣе, նրբագոյն. Тончайшій, եւ նրբագոյն.
Выше, բարձրագոյն. Высочайшій, և высшій, ամենաբարձրագոյն.
Меньше, փոքրագոյն. Меньшій, եւ փոքրագոյն.
Лучше, լաւագոյն. Лучшій, եւ լաւագոյն, ընտրելաւ.

բ. Յորժամ առաջի դրական ածականի դիցի մի 'ի հետեւորդ մակբայիցս՝ весьма, յոյժ, կարի, կարի իմն. весьми, յոյժ. очень, կարի, շատ. կամ դերանունդ самый, самая, самое. նոյն. կամ նոյնական. եւ՝ կարի յոյժ, կամ ամենեւին. օր. Человѣкъ весьма ученый, այր գիտնական յոյժ. Дѣло очень трудное, գործ կարի դժուարին. Книга самая полезная, գիրք կարի օգտաշահ.

գ. Նախդիրք՝ пре և все, ամեն, կամ գոյն. յարելով յածական

տասանս, տան նոցա զզօրութիւն գերադրական աստիճանի. որպէս. Пресвѣтлое солнце, պայծառագոյն արեգակն. Премудрый Государь, ամենիմաստ Թագաւոր. Превысокое дерево, բարձրագոյն ծառ. Всеблагій Создатель міра, ամենաբարի արարիչ աշխարհի ։

Գիտելի է ա̄ ։ Զի դերանունդ самый, самая, самое և մասնիկդ пре, և բառքդ все կամ наи, յորժամ ’ի գերադրականս ։ որպէս. самый свѣтлѣйшій, ամենալոյս. книга самая полезнѣйшая, գիրք կարի օգտակարագոյն. превысочайшій ամենաբարձր. всемилостивѣйшій, ամենողորմ, կամ բազումողորմ. наипрекраснѣйшій, ամենագեղեցիկ. այլովքն հանդերձ ։

բ̄ ։ Ածական անուանք յանգեալք ’ի բաղդատական աստիճանի ’ի ѣе, կամ е, գոյն, ոչ հոլովին ։ Իսկ հասարակ ածականք յանգեալք ’ի шій, ’ի գերադրական, և ’ի բաղդատական աստիճանս հոլովին որպէս օրինակի պարզ ածականաց ։ գ̄ ։ Այսպիսի անուանք ոչ լինին բաղդատականք, որք ոչ ունիցին զկրճատեալ վերջաւորութիւն ։

Հոլովումն ածական անուանց ։

Ածական անուանք ունին զմի հոլովումն միայն, որպէս ցուցանի աստ յառաջիկայդ ։

Օրինակ ա̄ ։

Եզակի ։

	Արական ։	Իգական ։	Չէզոքական ։	
Ուղ ։	Добрый,	Добрая,	Доброе,	Բարի.
Սեռ ։	Добраго,	Добрыя,	Добраго,	բարւոյ.
Տրակ ։	Доброму,	Доброй,	Доброму,	ցբարի.
Հայց ։	Добрый, аго,	Добрую,	Доброе,	զբարի.
Կոչ ։	Добрый,	Добрая,	Доброе,	ո՛ բարի.
Գործ ։	Добрымъ,	Доброю,	Добрымъ,	բարեաւ.
Ներգ ։	О добромъ,	О доброй,	О добромъ,	’ի բարի.

Յոգնակի ։

	Արական ։	Իգական ։	Չէզոքական ։	
Ուղ ։	Добрые ,	Добрыя ,	Добрыя ,	Բարիք ։
Սեռ ։	Добрыхъ ,	Добрыхъ ,	Добрыхъ ,	բարեաց ։
Տրակ ։	Добрымъ ,	Добрымъ ,	Добрымъ ,	ցբարիս ։
Հայց ։	Добрые ,	Добрыя ,	Добрыя ,	զբարիս ։
	ыхъ ,	ыхъ ,	ыхъ ,	
Կոչակ ։	Добрые ,	Добрыя ,	Добрыя ,	ո՛ բարիք ։
Գործ ։	Добрыми ,	Добрыми ,	Добрыми ,	բարեօք ։
Ներգ ։	О Добрыхъ,	О добрыхъ ,	О добрыхъ ,	՚ի բարիս ։

Ըստ սմին օրինակի հոլովին նմ անուանք ածականք, նմ թուականք դասականք, և նմ ընդունելութիւնք կրաւորական բայից՝ եղերեալք ՚ի ый, և ій, кій, хій. որ ։

Արակ ։	Իգակ ։	Չէզոք ։	
Воспитанный ,	ая ,	ое ,	կրթեալ, դաստիարակեալ ։
Грубый ,	ая ,	ое ,	ապուռ, բիրտ ։
Любезный ,	ая ,	ое ,	սիրելի ։
Нѣмый ,	ая ,	ое ,	համր ։
Алый ,	ая ,	ое ,	աշխետ, հրագոյն ։
Скорый ,	ая ,	ое ,	փոյթ, արագ, վաղվաղ ։
Тупый ,	ая ,	ое ,	բութ, բթամիտ ։
Густый ,	ая ,	ое ,	թանձր, կամ թաւ ։
Первый ,	ая ,	ое ,	առաջին, նախկին ։
Вторый ,	ая ,	ое ,	երկրորդ ։
Четвертый ,	ая ,	ое ,	չորրորդ ։
Дорогій ,	ая ,	ое ,	թանկագին ։
Великій ,	ая ,	ое ,	մեծ ։
Крѣпкій ,	ая ,	ое ,	ամուր, կարծր ։

Сладкій,	ая,	ое,	քաղցր, համեղ.
Тихій,	ая,	ое,	խաղաղ, մեղմ, դաշն.
Глухій,	ая,	ое,	խուլ.
Сухій,	ая,	ое,	ցամաք, չոր, նիհար. Եւն.

Նոյն երկրորդ՝ ածականք 'ի ձեւ գոյականաց 'ի կեր ածեալք, յանգեալք 'ի ый, ой, ая, ое. Որ. обозный, аго, սայլորդ. повѣренной, аго, հաւատացեալ, յանձնեալ. гостиная, ой, հիւրանոց. холодное, аго, սառուցեալ կերակուր. Եւն. Այսմ հետեւին եւ անուանք մականուանց 'ի ой, скій, և цкій, յանգեալք.

Օրինակ Է.

Եզակի.

	Արական.	Իգական.	Չեզոք.	
Ուղ.	Прежній,	Прежняя,	Прежнее,	Առաջին.
Սեռ.	Прежняго,	Прежнія,	Прежняго,	առաջնոյ.
Տրակ.	Прежнему,	Прежней,	Прежнему,	յառաջին.
Հայց.	Прежній, яго,	Прежнюю,	Прежнее,	զառաջին.
Կոչակ.	Прежній,	Прежняя,	Прежнее,	ո առաջին.
Գործ.	Прежнимъ,	Прежнимъ,	Прежнимъ,	առաջնով.
Ներգ.	О прежнемъ,	О прежней,	О прежнемъ,	յառաջնում.

Յոգնակի.

	Արական.	Իգական.	Չեզոք.	
Ուղ.	Прежніе,	Прежнія,	Прежнія,	Առաջինք.
Սեռ.	Прежнихъ,	Прежнихъ,	Прежнихъ,	առաջնոց.
Տրակ.	Прежнимъ,	Прежнимъ,	Прежнимъ,	ցառաջինս.
Հայց.	Прежніе, ихъ,	Прежнія, ихъ,	Прежнія, ихъ,	զառաջինս.
Կոչակ.	Прежніе,	Прежнія,	Прежнія,	ո առաջինք.
Գործ.	Прежними,	Прежними,	Прежними,	առաջնովք.
Ներգ.	О прежнихъ,	О прежнихъ,	О прежнихъ,	յառաջինս.

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին ամ ածական անուանք․ յանգեալք ի ній, որպիսի են սոքին․

Արակ.	Իգակ.	Չեզոք.	
Упругій,	ая,	ое,	առաձգական, եւ՝ յամառ, կամակոր․
Вѣтхій,	ая,	ое,	հին, վաղեմի․
Верхній,	яя,	ее,	վերին, վերնային․
Лѣтній,	яя,	ее,	ամառային․
Древній,	яя,	ее,	հին, վաղեմի․
Зимный,	яя,	ее,	ձմեռային․
Искренній,	яя,	ее,	մտերիմ․
Сыновній,	яя,	ее,	որդիական․

Օրինակ Գ.

Եզակի.

	Արակ.	Իգակ.	Չեզոք.	
Ուղղ.	Божій,	Божія, ья,	Божіе, ie,	Աստուածային․
Սեռ.	Божіяго,	Божіей, ьей,	Божіяго, ьяго,	Աստուածայնոյ․
	ьяго,			
Տրակ.	Божіему,	Божіей, ьей,	Божіему,	յԱստուածային․
	ьему,		ьему,	
Հայց.	Божіяго,	Божію, ью,	Божіе, ье,	զԱստուածային․
	ьяго,			
Կոչակ.	Божій,	Божія, ья,	Божіе, ье,	ո՛ Աստուածային.
Գործ.	Божіимъ,	Божіею, ью,	Божіимъ,	Աստուածայնով․
	ьимъ,		ьимъ,	
Ներգ.	О Божіемъ,	О Божіей, ьей,	Божіемъ,	յԱստուածայնի․
	ьемъ,		ьемъ,	

Յոգնակի։

	Արական։	Իգական։	Չէզոք։	
Ուղ։	Божіи, ьи,	Божія, ьи,	Божія, ьи,	Ա՟ծայինք.
Սեռ։	Божіихъ, ьихъ,	Божіихъ, ьихъ,	Божіихъ, ьихъ,	ածայնոց.
Տրակ։	Божіимъ, ьимъ,	Божіимъ, ьимъ,	Божіимъ, ьимъ,	ցածայինս.
Հայց։	Божіи, ьи, ихъ, ьихъ,	Божія, ьи, іихъ, ьихъ,	Божія, ья, іихъ, ьихъ,	զածայինս.
Կոչակ։	Божія, ьи,	Божія, ьи,	Божія, ьи,	ո՛ ածայինք.
Գործ։	Божіими, ьими,	Божіими, ьими,	Божіими, ьими,	ածայնովք.
Ներգ։	О Божіихъ, ьихъ,	О Божіихъ, ьихъ,	О Божіихъ, ьихъ.	յածայինս.

Նոյնպէս հոլովին ածականք ստացականք, ածանցեալք ՚ի գոյական անուանց, յանգեալք ՚ի ій. Օր. рабій, ья, ье, ծառայական.

Соболій,	соболья,	соболье,	սամուրենի.
Овчій,	овечья,	овечье,	ոչխարենի.
Козій,	козья,	козье,	այծենի.
Волчій,	волчья,	волчье,	գայլենի. եւն.

Յաղագս թուական անուանց։

Թուական անունք (имя числительное իմեա չիսլիտելնոե) նշանակեն զթիւ, կամ զորպիսութիւն դիմաց կամ իրաց։

Թուական անունք վերածին յերկուս տեսակս, ՚ի քանակականս (количественныя կօլիչեստվեննիյա) զորս մեք կոչեմք ընդարձակ, կամ բացարձակ եւ ՚ի դասականս (порядочныя պօրեադօչնիյա.)

Ընդարձակ կամ բացարձակ Թուական անուանց ոմանք են գոյականք

և ոմանք ածականք, որք և ճանաչին հարցմամբ сколько? քանի. որքան. են.

Одинъ, մի. два, երկու. три, երեք. четыре, չորս. пять, հինգ. шесть, վեց. семь, եօթն. восемь, ութ, девять, ինն. десять, տասն. одиннадцать, մետասան. двенадцать, երկոտասան. тринадцать, երեքտասան. четырнадцать, չորեքտասան. пятнадцать, հնգետասան. шестнадцать, վեշտասան. семнадцать, եօթն և տասն, осмнадцать, ութ և տասն. девятнадцать, ինն և տասն. двадцать, քսան. двадцать одинъ, քսան և մի. тридцать, երեսուն. тридцать одинъ, երեսուն և մի. сорокъ, քառասուն. пятдесять, յիսուն. шестдесять, վաթսուն. семдесять, եօթանասուն. восемдесять, ութսուն. девяносто, իննսուն. сто, հարիւր. двѣсти, երկերիւր. триста, երեքհարիւր. четыреста, չորեքհարիւր. пять сотъ, հինգհարիւր. шесть сотъ, վեցհարիւր. семь сотъ, եօթն հարիւր. восемь сотъ, ութհարիւր. девять сотъ, ինն հարիւր. тысяча, հազար. тьма, բիւր. милліонъ, հազարից հազար, միլիոն. էն.

Յաղագս հոլովման թուական անուանց.

Թուականք յանգեալք 'ի ый և ій, հոլովին իբր օրինակի ածական անուանց. որպէս. первый, ая, ое, առաջներորդ. Յանգեալքն 'ի ь, հոլովին իբր չորրորդ հոլովման, որք եզերին 'ի а, կամ я, հոլովին իբր առաջին հոլովման. Ընդհանրապէս թուականք յանգեալք 'ի ъ. են արական. 'ի а, я, ь. յանգեալքն՝ իգական. 'ի о, յանգեալքն չէզոքական.

Նմուշ.

	Արական.	Իգական.	Չէզոքական.	
Ուղ.	Одинъ,	Одна,	Одно,	Մի.
Սեռ.	Одного,	Одной,	Одного,	միոյ, կամ միոջ.

Տրակ.	Одному,	Одной,	Одному,	միում, կամ միոյ.
Հայց.	Одинъ, ого,	Одну,	Одно,	զմի.
Կոչ.	Одинъ,	Одна,	Одно,	ո՛ մի.
Գործ.	Однимъ,	Одною,	Однимъ,	միով.
Ներգ.	Объ одномъ,	Объ одной,	Объ одномъ.	՚ի միում.

Յոգնակի.

Ուղ.	Одни,		Двое, и,	Երկոքեան.
Սեռ.	Однихъ,		Двоихъ,	երկոցունց.
Տրակ.	Однимъ,	Յոգնականն չու–	Двоимъ,	ցերկոսեան.
Հայց.	Одни, нихъ,	[illegible]	Двое, оихъ,	զերկոսեան.
Կոչ.		[illegible]		
Գործ.	Одними,		Двоими,	երկոքումբք.
Ներգ.	Объ однихъ,		О двоихъ,	յերկոսեան.

Ըստ այսմ հոլովի Թուական անուն трое, և три, երեք և երեքեան. նոյնպէս և յանգեալքն ՚ի ро. որ. четверо, չորեքեան, չորս. пятеро, հնգեքեան, հինգ. բայց՝ ՚ի վերջաւորութիւն եզական սեռի ՚ի հոլովն ուղղական, և ՚ի զարտուղի հոլովս զատադ о, փոխեն ՚ի ы. որ. четверо, четверы, четверыхъ. пятеро, пятерыхъ. ևն. Յոգնակի.

	Արակ. և Չէզ.	Իգակ.	
Ուղ.	Два,	Двѣ,	Երկու.
Սեռ.	Двухъ,	Двухъ,	երկուց.
Տրակ.	Двумъ,	Двумъ,	երկուց, ցերկուս.
Հայց.	Два, двухъ,	Двѣ, двухъ,	զերկու.
Գործ.	Двумя,	Двумя,	երկոքումբք.
Ներգ.	О двухъ,	О двухъ,	յերկուս.

Յոգնակի։

(Արական ոճովն եւս այսպէս յեղանան։)			(Նոյնպէս յեղանան երեքեան ոճովն վերոգրեալ։)	
Ուղղ.	Три,	Երեք.	Четыре,	Չորք, կամ չորս.
Սեռ.	Трехъ,	երից.	Четырехъ,	չորից.
Տրակ.	Тремъ,	ցերիս.	Четыремъ,	ցչորս.
Հայց.	Три, ехъ,	զերիս.	Четыре, ехъ,	զչորս.
Գործ.	Тремя,	երիւք.	Четырьмя,	չորիւք.
Ներգ.	О трехъ,	յերիս։	О Четырехъ,	'ի չորս։

Նոյնպէս յեղանան երեքեան ոճովն եւս։ Յոգնակի։

Ուղղ.	Пять,	Հինգ.	Двѣсти,	Երկերիւր.
Սեռ.	Пяти,	հնգից.	Двухъ сотъ,	երկերիւրոց.
Տրակ.	Пяти,	ցհինգ.	Двумъ стамъ,	ցերկերիւրս.
Հայց.	Пять,	զհինգ.	Двѣсти,	զերկերիւրս.
Գործ.	Пятью,	հնգիւք.	Двумя стами,	երկերիւրովք.
Ներգ.	О пяти,	'ի հինգ։	О двухъ стахъ,	յերկերիւրս։

Ըստ այսմ հոլովին ամ թուականք յանգեալք 'ի ть, мь, որպիսիք են. шесть, վեց. семь, եօթն. восемь, ութ. девять, ինն։

Նոյնպէս հոլովին եւ յաջորդ ընդարձակ թուականքս три ста, երեք հարիւր. четыре ста, չորեք հարիւր։

	Արակ.	Չէզոք.	Իգակ.
Ուղղ.	Оба,	Обѣ,	Երկաքանչիւրք.
Սեռ.	Обоихъ,	Обѣихъ,	երկաքանչիւրոց.
Տրակ.	Обоимъ,	Обѣимъ,	ցերկաքանչիւրս.
Հայց.	Оба, оихъ,	Обѣ, ѣихъ,	զերկաքանչիւրս.
Գործ.	Обоими,	Обѣими,	երկաքանչիւրովք.
Ներգ.	Объ обоихъ,	Объ обѣихъ,	յերկաքանչիւրս։

Յոգնակի.

Ուղ.	Пять-сотъ,	Հինգ հարիւր.
Սեռ.	Пяти-сотъ,	հինգ հարիւրոց.
Տրակ.	Пяти-стамъ,	'ի հինգ հարիւրս.
Հայց.	Пять-сотъ,	զհինգ հարիւրս.
Գործ.	Пятью-стами,	հինգ հարիւրովք.
Ներգ.	О пяти-стахъ,	'ի հինգ հարիւրս.

Նոյնպէս և բառքս шесть сотъ, վեց հարիւր. семь сотъ, եօթն հարիւր. восемь сотъ, ութ հարիւր. девять сотъ, ինն հարիւր.

Ուղ.	Пятдесятъ,	Յիսունք.
Սեռ.	Пятидесяти,	յիսնից.
Տրակ.	Пятидесяти,	ցյիսունս.
Հայց.	Пятьдесятъ,	զյիսունս.
Գործ.	Пятьюдесятью,	յիսնիւք.
Ներգ.	О пятидесяти,	'ի յիսունս.

Նոյնպէս հոլովին. семьдесятъ, եօթանասուն. восемьдесятъ, ութսուն.

Ծանի՛ր ևս. զի 'ի թուականս բարդեալս 'ի դասական և յընդարձակ թուականէ հոլովի միմիայն դասականն. թէ իցէ նախադաս և թէ յետադաս ընդարձակին. որպէս են այս թուականք. первый на десять, մետասաներորդ. вторый на десять, երկոտասան. третій на десять, երեքտասան. двадцать, քսան, первый, առաջներորդ, կամ առաջին, նախկին. եւ.

Յաղագս դերանուան.

Դերանունն (мѣстоимѣніе մեստօիմենիէ ասացեալ 'ի ռուսս,) է հոլովական մասն բանի, որ 'ի կիր առնի փոխանակ դիմի կամ իրի առ խորշելոյ 'ի սոսկ կրկնելոյ զմի և զնոյն անունն.

Դերանուանք 'ի լեզուի ռուսաց են մարքն.

Я, ես. ты, դու. онъ, նա. себя, զինքեան, իւր. самъ, ինքն. кто, ով, ո. нѣкто, ոմն, կամ ոք. ктолибо, ո և իցէ. кто нибудь, որ և իցէ. что, զինչ, ինչ. нѣчто, իմն. никто, ոչ ոք. ни что, ոչինչ. что либо, ինչ և իցէ. что нибудь, զինչ և իցէ. тотъ, այն. этотъ, այդ, կամ դոյն. сей, այս, կամ սոյն. мой, իմ. твой, քոյ. свой, իւր. нѣкій, ոմն, ոք. кой, который, որ. нѣкоторый, ոմն, միոմն, իմն, ինչ. чей, ո՞յր, կամ որո՞յ. нашъ, մեր. вашъ, ձեր. оный, նոյն, դոյն. каждый, իւրաքանչիւր. иной, այլ ոմն, կամ միւս.

Դերանունք բաժանին 'ի նախատիպ (первообразное, պերվօօբրազնօե) և յածանցական. (производное, պրօիզվօդնօե.) Նոքա առաջին վերաբերին այս դերանունք. я, ты, онъ, самъ, себя, кто, что, тотъ, сей, чей, который, кой. Իսկ երկրորդին պատշաճին սոքին. мой, твой, свой, оный, нашъ, вашъ.

Դերանունք լինին գոյականք существительныя սուշչեստվիտելնիյեա, և ածականք прилагательныя պրիլագատելնիյեա.

Առաջինն լինի կամ չեզոքական, որք են что, нѣчто, ничто, կամ հասարակ սեռի. որպիսի են, кто, нѣкто, никто, կամ բովանդակ սեռի, որք զերիս սեռս ևս միանգամայն փակեն ընդ իւրեամբք. որպիսի են հետագայքդ. я, ты, себя. Իսկ ածականք հոլովին յերիս սեռս ևս. իբր. мой, моя, мое. իմ. իմ.

Գիտելի է. զի դերանունքս кто, և что, և սոցին բաղդեալքն ոչ ունին զյոգնակի թիւ.

Դերանունք լինին եականք, ստացականք, ցուցականք, վերբերականք, զորս մեք կոչեմք յարաբերական. անդրադարձական, զոր կոչեմք եական. հարցական, զորս մեք 'ի հարցական և 'ի մտանական միջական անուանս համարիմք. անորոշ, որք կոչին առ մեզ մտանական միջական անուանք.

Անձական (личное լիչնօէ) նշանակէ զմին յերից դիմաց. և դնի փոխանակ դիմի կամ իրի. որպէս են սոքին. я, ты, онъ.

Ստացական (притяжательное պրիտեաժատելնօէ) ցուցանէ զվերաբերութիւն իրի ինչ առ ոք. և են. мой, твой, свой, нашъ, вашъ.

Ցուցական (указательный ուկազատելնըյ) ցուցանէ զայն առարկայ, զորմէ խօսի. сей, этотъ, тотъ, оный.

Վերաբերական, կամ ըստ մեզ յարաբերական (относительное օտնօսիտելնօէ) է, որ դնի զկնի դիմի, զորմէ առաջին խօսք լինիցի, որում և հետևի նոյն անմիջապէս. который, кой.

Անդրադարձական կամ ըստ մեզ էական (возвратное վօզվրատնօէ) է բառս себя.

Հարցական (вопросительное վօպրօսիտելնօէ) է, որով հարցանեմք. որպիսիք են. чей? кто? что? которой? кой?

Անորոշ կամ ըստ մեզ մասնական (неопредѣленное նէօպրեդելեննօէ) է, որ նշանակէ զառարկայն անորոշակի. нѣкоторый, нѣкто, никто, ничто, кто либо, кто нибудь, что либо, что нибудь, каждый.

Սեռք դերանուանց են հինգ.

Արական. самъ, сей, онъ, тотъ.
Իգական. сама, сія, она, та.
Չէզոքական. само, сіе, оно, то.
Հասարակ. кто, нѣкто, кто либо.
Ընդհանուր. я, ты, себя.

Թիւք դերանուանց են երկու. եզակի և յոգնակի.

Եզակին է, որ առ զմիոջէ դիմէ. իբր. я, ты, сей.

Յոգնակին է, որ առ զբազում դիմաց. իբր. мы, вы, сіи.

Դէմք դերանուանց են երեք.

Առաջին դէմքն է այն, որ խօսի. իբր. я, мы.

Երկրորդ դէմքն է այն, առ որ խօսի. օր. ты, вы.

Երրորդ դէմքն է այն, զորմէ խօսի. օր. онъ, они.

Հոլովք դերանուանց են եօթն. որպէս և գոյականն և ածականն անուանց.

Հոլովմունք դերանուանց են երկու.

Մին վասն գոյականաց. և միւսն վասն ածականաց.

Դերանուանք հոլովին ըստ հետևեալ օրինակիդ.

Առաջին հոլովումն դերանուան փակէ ընդ իւրև զգոյականս.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Я,	Ես.	Мы,	Մեք.
Սեռ.	Меня,	իմ.	Насъ,	մեր.
Տրակ.	Мнѣ,	ինձ, առ. իս.	Намъ,	մեզ, առ. մեզ.
Հայց.	Меня,	զիս.	Насъ,	զմեզ.
Գործ.	Мною,	ինև.	Нами,	մեօք.
Ներգ.	О мнѣ,	յիս.	О насъ,	ի մեզ.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Ты,	Դու.	Вы,	Դուք.
Սեռ.	Тебя,	քո.	Васъ,	ձեր.
Տրակ.	Тебѣ,	քեզ, առ. քեզ.	Вамъ,	ձեզ.
Հայց.	Тебя,	զքեզ.	Васъ,	զձեզ.
Կոչ.	Ты,	ո՜վ դու.	Вы,	ո՜վ դուք.
Գործ.	Тобою,	քև.	Вами,	ձեօք.
Ներգ.	О тебѣ,	ի քեզ.	О васъ,	ի ձեզ.

Սեռ. себя, իւր, կամ իւրեան. Տրակ. себѣ, իւր, կամ իւրեան, առ. իւր. Հայց. себя, զինքն. Գործ. собою, իւրև. Ներգ. о себѣ, յիւր, կամ յիւրեան.

Եզակի։

Ուղ։	Кто,	Ո՞վ, ո՞․	Что,	ի՞նչ, ինչ․
Սեռ։	Кого,	ո՞յր․	Чего,	իրիք․
Տրակ։	Кому,	ո՞ւմ․	Чему,	իմիք, յինչ․
Հայց։	Кого,	զո՞վ, զո՞․	Что,	զի՞նչ, զինչ․
Գործ։	Кѣмъ,	ի՞ւ․	Чѣмъ,	իւիք․
Ներգ։	О комъ,	յո՞ւմ․	О чемъ,	յիմիք․

Գիտելի է․ զի դերանուանքս кто, և что, ոչ ունին զյոգնակի թիւ․ և բաղդեալք ստոյն կարեն հոլովիլ․ որպիսիք են հետագայքս․ никто, кто либо, кто нибудь, что либо, կամ что нибудь, ничто, нѣчто. միայն ՚ի դերանուանս кто либо, кто нибудь, մասնիկունքս либо, և нибудь՝ մնան անփոփոխ և անհոլով․ և դերանուանքս никто և нѣкто, ոչ ունին զհոլովն ներգոյական։

Եզակի։					Յոգնակի։		
	Արակ։	Իգակ։	Չէզ։		Արակ։ Չէզ։	Իգակ։	
Ուղ։	Онъ,	Она,	Оно,	Նա․	Они,	Онѣ,	Նոքա․
Սեռ։	Его,	ея, ее,	его,	Նորա․	Ихъ,	ихъ,	Նց, նոցունց․
Տրակ։	Ему,	ей,	ему,	Նմա․	Имъ,	имъ,	Նց, առ նս․
Հայց։	Его,	ее,	его,	զնա․	Ихъ,	ихъ,	զնս, զնոսին․
Գործ։	Имъ,	ею,	имъ,	Նովաւ․	Ими,	ими,	նոքօք․
Ներգ։	О немъ,	О ней,	О немъ,	՚ի նմա․	О нихъ,	О нихъ,	՚ի նոսա։

Դերանունս онъ, ՚ի յարիլն ՚ի նախադրութիս յերկաբառնական թիւս իւկ, իբր ՚ի բաղում ընդունի զտառս н․ որ․ у него, къ нимъ․ եւն։

Եզակի։					Յոգնակի։
	Արակ։	Իգակ։ Չէզ։		Ներգ․ սեռին եւ այլոց չունին։	
Ուղ։	Самъ,	а, о,	Ինքն․	Сами,	Ինքեանք․
Սեռ։	Самаго,	ой, го,	Ինքեան․	Самихъ,	Ինքեանց․
Տրակ։	Самому,	ой, му,	առ ինքն․	Самимъ,	յինքեանս․
Հայց։	Самаго,	му, мо,	զինքն․	Самихъ,	զինքեանս․
Գործ։	Самимъ,	ою, имъ,	Ինքեամբ․	Самими,	Ինքեամբք․
Ներգ։	О самомъ,	ой, омъ,	յինքեան․	О самихъ,	յինքեանս․

	Եզական.			Յոգնական.
	Արական.	Իգական.	Չէզոք.	Յոգնական բոլոր Գ. սեռից.
Ուղղ.	Тотъ,	Та,	То, Այն.	Тѣ, Այնոքիկ.
Սեռ.	Того,	той,	того, այնր.	Тѣхъ, այնոցիկ.
Տրակ.	Тому,	той,	тому, այնմ	Тѣмъ, այնոցիկ.
Հայց.	Тотъ, го, ту,	то,	զայն.	Тѣ, хъ, զայնոսիկ.
Գործ.	Тѣмъ,	тою,	тѣмъ, այնու.	Тѣми, այնոքիւք.
Ներգ.	О томъ,	о той,	о томъ, յայնմ	О тѣхъ, յայնոսիկ.

	Եզական.			Յոգնական.
	Արական.	Իգական.	Չէզոք.	Յոգնական բոլոր Գ. սեռից.
Ուղղ.	Сей,	Сія,	Сіе, Այս.	Сіи, Այսոքիկ.
Սեռ.	Сего,	сей, я,	сего, այսր.	Сихъ, այսոցիկ.
Տրակ.	Сему,	сей,	сему, այսմ	Симъ, այսոցիկ.
Հայց.	Сей, его, сію,		сіе, զայս.	Сіи, ихъ, զայսոսիկ.
Գործ.	Симъ,	сею,	симъ, այսու.	Сими, այսոքիւք.
Ներգ.	О семъ,	о сей,	о семъ, յայսմ.	О сихъ. յայսոսիկ.

		Եզական.		
	Արական.	Իգական.	Չէզոք.	
Ուղղ.	Оный,	Оная,	Оное,	Նոյն.
Սեռ.	Онаго,	оныя,	онаго,	նորին.
Տրակ.	Оному,	оной,	оному,	նմին, եւ. նոյն.
Հայց.	Оный, аго,	оную,	оное, аго,	զնոյն.
Գործ.	Онымъ,	оною,	онымъ,	նովիմբ.
Ներգ.	Объ ономъ,	оной,	ономъ,	ի նոյն.

Յոգնակի.

	Արական.	Իգակ.	Չէզոք.	
Ուղղ.	Оные,	Оныя,	Оныя,	՛Նոքա.
Սեռ.	Оныхъ,	оныхъ,	оныхъ.	նոցին.
Տրակ.	Онымъ,	онымъ,	онымъ,	առ նոսին.
Հայց.	Оные, ыхъ,	оныя, ыхъ,	оныя, ыхъ,	զնոսին.
Գործ.	Оными,	оными,	оными,	նոքիմբք.
՛Ներգ.	Объ оныхъ,	оныхъ,	оныхъ,	՛ի նոսին.

Եզակի. Յոգնակի.

	Արակ.	Իգակ. Չէզ.			Յոգնակին ըստ ՛գ սեռից.
Ուղղ.	Который,	рая,	рое,	Որ.	Которые, Որք.
Սեռ.	Котораго,	рой,	раго,	որոյ.	Которыхъ, որոց.
Տրակ.	Которому,	рой,	рому,	որում.	Которымъ, որոց.
Հայց.	Котораго,	рую,	рое,	զոր.	Которыхъ, զորս.
Գործ.	Которымъ;	рой,	рымъ,	որով.	Которыми, որովք.
՛Ներգ.	О которомъ,	рой,	ромъ,	յորում.	О которыхъ; յորս.

Ըստ այսմ հոլովին և դերանուանքս нѣкоторый, самый, иной, каждый, шакій, ая, ое.

Եզակի. Յոգնակի.

	Արակ.	Իգակ.	Չէզոք.		Յոգնակին ըստ ՛գ սեռից.
Ուղղ.	Мой,	Моя,	Мое,	Իմ.	Мои, Իմք.
Սեռ.	Моего,	моея,	моего,	իմոյ.	Моихъ, իմոց.
Տրակ.	Моему,	моей,	моему,	իմում.	Моимъ, առ իմս.
Հայց.	Мой, его,	моя,	мое,	զիմ.	Мои, ихъ, զիմս.
Գործ.	Моимъ,	моею,	моимъ,	իմով.	Моими, իմովք.
՛Ներգ.	О моемъ,	о моей,	о моемъ,	յիմում.	О моихъ, յիմս.

Նոյնպէս հոլովին швой, ая, ое. свой, ая, ое. кой, коя, кое. нѣкій, ая, ое. чей, чья, чье.

	Եզակի ·				Յոգնակի ·	
	Արական ·	Իգական ·	Չէզոք ·		Նոյն բոլոր սեռից ·	
Ուղղ ·	Нашъ,	ша,	ше,	Մեր ·	Наши,	Մերք ·
Սեռ ·	Нашего,	шей,	шего,	մերոյ ·	Нашихъ,	մերոց ·
Տրակ ·	Нашему,	шей,	шему,	մերում ·	Нашимъ,	առ մերս ·
Հայց ·	Нашъ, его,	шу,	ше,	զմեր ·	Наши, ихъ,	զմերս ·
Գործ ·	Нашимъ,	шею,	шимъ,	մերով ·	Нашими,	մերովք ·
Ներգ ·	О нашемъ,	шей,	шемъ,	՚ի մերում ·	О нашихъ,	՚ի մերս ·

Նոյնպէս հոլովի և ստացական դերանունս вашъ, а, е, ձեր ·

Յաղագս բայից ·

Բայն (глаголъ գլագոլ ասացեալ ՚ի ռուսաց) է մասն բանի, որ նշանակէ զառնել, կամ զկիրս, և կամ զլինելութիւն և զէութիւն զիմիք կամ իրաց · որպ · читать, ընթեռնուլ · писать, գրել · посылать, առաքել, յղել · Եւ · Բայք կամ նշանակեն զներգործութիւն զիմիք կամ իրաց · որպ · читать, ընթեռնուլ · կամ զկրելութիւն զիմիք, կամ իրաց · որպ · быть посылаему, առաքել · ходить, երթալ, գնալ · сидѣть, նստիլ · բազմիլ · краснѣть, շառագունիլ · և կամ նշանակեն զլինելութիւն, կամ զէութիւն զիմիք կամ իրաց ·

Յաղագս սեռից ·

Բայք ըստ նշանակութեան իւրեանց լինին · ներգործականք, կրաւորականք, չէզոքականք, ձայնակրականք, կամ կրաւորակերպ չէզոքականք · ներգործակերպ չէզոքականք և հասարակք ·

Ներգործականք (ըստ ռուսաց дѣйствительные դէյստվիտելնըիէ) նշանակեն զներգործել միոյ իրի առ այլ · և պահանջեն զխնդիր սեռի ՚ի հոլովս հայցական · որպ · почитать родителей, պատուել զծնողս · читать книгу, ընթեռնուլ զգիրս · писать письмо, գրել զթուղթ ·

Ծանօթութիւն · Յիւրաքանչիւր ներգործական բայէ մարթ է կազմել զկրաւորական բայ ·

Կրաւորականք (որ ռուսաց страдательные ստրադատելնըիյե) նշանակեն զկրել ումեք ինչ յայլմէ ներգործողէ. և զկնի որոյ հետևի հարցմունս кѣмъ? ի՞ւ, որո՞վ. отъ кого? յումմէ՞. և այս հոլով համարի 'ի մեզ բացառական խնդիրն սոսկ կրաւորական բային։ Նոյն բայք կազմին իբր 'ի բաղումն 'ի կրաւորական ընդունելութենէ և յէական բայիցս есмь, եմ. և бываю, լինիմ. օր. Прилѣжные ученики бываютъ похваляемы. աշակերտք փութաջանք գովին. Городъ сожженъ непріятелями. քաղաքն հրձիգ եղև 'ի թշնամեաց։

Չէզոքականք (որ ռուսաց средніе սրեդնիե) նշանակեն զլինելութիւն կամ զէութիւն դիմի կամ իրի. օր. ходить, երթալ. գնալ. сидѣть, նստիլ, բազմիլ. краснѣть, շառագունիլ. богатѣть, հարստանալ։

Չայնակրականք, որ և կրաւորականաց չէզոքականք (որ ռուսաց возвратные վօզվրատնիե, որ նշանակէ զփոխադարձ) ցուցանեն զներգործութիւն մնալ կամ անդրադարձիլ 'ի գործօղ անձն. և կազմին 'ի ներգործական բայից և 'ի մասնկանէդ ся. օր. возноситься, համբառնալ, բարձրանալ. хвалиться, գովիլ. трудиться, աշխատիլ, վաստակիլ. двигаться, շարժիլ. եւն։

Ներգործականաց չէզոքականք (որ ռուսաց взаимные վզաիմնիե, որ նշանակէ զառընչական կամ զփոխադարձական.) ցուցանեն զներգործութիւն երկուց դիմաց կամ իրաց. և կազմին 'ի ներգործական և 'ի չէզոքական բայից՝ յաւելուլ և 'ի վերջս նոցին զմասնկս сь կամ ся. օր. Дружиться съ человѣкомъ честнымъ. բարեկամանալ ընդ առն պատուականի. Бороться со страстьми. մաքառիլ ընդ կրից։

Հասարակք (общіе օբշչիե) ունին զզօրութիւն ներգործական և կրաւորական բայից. և յանգին 'ի сь, կամ 'ի ся. օր. боюся, երկնչիմ, զանգիտեմ. стараюся, փոյթ յանձին ունիլ, ջանալ. ищуся, փութալ, գուն գործել. եւն։

Բայքդ есмь, եմ, գոմ. бываю, լինիմ, եղանիմ. յայսմակս կոչին

եւակամք . և ի՟ն ռուսաց (вспомогательный վսպօմօգատելնիյ .) այսինքն օժանդակ, զի զօդին ընդ այլոց բայից առ ձևացուցանելոյ զժամանակս նոցին .

Յաղագս եղանակաց բայից .

Ի բայս արժան է մտածել զեղանակ կամ զխոնարհումն, զժամանակ, զթիւ, զդէմ, և զծորդումն .

Եղանակք (наклоненіе նակլօնենիե . այսինքն խոնարհումն .) ի ռուսաց լեզուի են երեք . սահմանական, հրամայական, և աներևոյթ .

Սահմանական եղանակն (наклоненіе изъявительное նակլօնենիե իզյավիտելնօե .) ցուցանէ զժամանակ, զդէմ, և զթիւ . այսինքն . Науки просвѣщаютъ разумъ. մակացուք լուսաւորեն զմիտս .

Հրամայական եղանակն (повелительное наклоненіе պօվելիտելնօե նակլօնենիե) է, որով հրամայեմք, արգելումք, կամ մաղթեմք ումեք առնել, կամ ոչ առնել ինչ . Бойся Бога, երկի՛ր յԱ՟յ . Убѣгай сообщества людей порочныхъ. փախի՛ր ի միաբանութենէ մոլի արանց . Почитай родителей . պատուեա՛ զծնողս .

Աներևոյթ (неокончательное նեօկօնչատելնօե) է, որ նշանակէ զառս կամ զկիրս . ոչ սահմանելով, և կամ որոշելով զժամանակ, զդէմ և զթիւ . որ ի լեզուի ռուսաց լինի քառակի . ա՟ . Անորոշ . այսինքն писать, գրել . двигать, շարժել . быть движему, хвалиму, շարժիլ, գովիլ . բ՟ . Միանուագի . այսինքն . двинуть, շարժել . գ՟ . Կատարեալ . այսինքն . написать, գրել . сдвинуть, շարժել . դ՟ . Առաւելական . двигать, շարժել . այլովքն հանդերձ .

Գիտելի է . զի յայլազգական լեզուս՝ ի խոնարհմունս բայից գտանին նա և ստորադասական և ըղձական եղանակք, որք ի լեզուի ռուսաց ձևանան սահմանական եղանակաւ յաւելլով ի նոյն զմի ի հետևեալ մասնկանցդ՝ бы, եթէ, թէ . да, այո, այդպէս . և чтобы, дабы, որպէս զի, առ ի . այսինքն . Должно трудиться въ юности, дабы въ старости быть спокойну . պարտ է վաստակել ի մանկութեան, առ ի անդորր լինել ի ծերութեան . Да сохранитъ тебя Богъ. պահեսցէ զքեզ Աստուած .

Յաղագս ժամանակաց ։

Ժամանակն ըստ ռուսաց (время վրեմեա) է այնպիսի վերջաւորութիւն բայի, որ ցուցանէ թէ յո՛ր ժամանակ վերաբերել պիտի գայն, զոր-մէ ասի. օրինակ իմն. յորժամ ասեմք, թէ Солнце освѣщаетъ землю. արեգակն լուսաւորէ զերկիր, բայդ освѣщаетъ, ըստ վեր-ջաւորութեան իւրում ցուցանէ, թէ ներգործութիւն արեգական՝ որ ՚ի վերայ երկրի, վերաբերի առ ներկայ ժամանակն. Александръ побѣдилъ Дарія. Աղեքսանդր յաղթեաց դարեհի. ուր բայդ побѣдилъ ըստ վերջաւորութեան իւրում յայտ առնէ, թէ ստորոգեալն զաղեքսանդրէ, վերաբերի յանցեալ ժամանակն. Праведные за добрыя дѣла свои въ будущей жизни получатъ воздаяніе. արդարքն վասն բարեաց գործոց իւրեանց ընկալցին զհատուցումն ՚ի հանդերձեալ կեանս. յայսմ բանի վերջաւորութիւն բայիս получатъ ցուցանէ, թէ սահմա-նեալն վասն արդարոց կատարի յապառնի ժամանակի ։ Այս ապա ժա-մանակն է կամ ներկայ, կամ անցեալ, և կամ ապառնի ։

Ներկայն՝ (որ ՚ի ռուսս լսի настоящее նաստօեաշչեե) է, որով նշանակի առաջիկայ լինելութիւն գործողութեան կամ կրելութեան իրին. իբր. Солнце восходитъ. արեգակն ծագի ։

Անկատարն (ըստ ռուսաց прошедшее неопредѣленное, կամ несовер-шенное պրօշետշեե նեօպրեդելեննօե, կամ նեսօվերշեննօե) է, որով նշանակի լինելութիւն, գործողութիւն, կամ կրելութիւն իրին անկատարելապէս անցեալ, և կամ սկսեալ. բայց ոչ կատարեալ. իբր. Солнце восходило. արեգակն ծագէր ։

Կատարեալն (ըստ ռուսաց прошедшее совершенное պրօշետշեե սօ-վերշեննօե) նշանակէ զառս կամ զկիրս իրին արդէն իսկ կատարեալ. իբր. Солнце взошло. արեգակն ծագեցաւ ։

Գիտելի է, զի առ ռուսս գտանի և ժամանակ մի՝ անուանեալ прошедшее однократное պրօշետշեե օդնօկրատնօե, որ նշանակէ

զատս, կամ զելս երբեմն միանգամ վճարեալ, կամ որպէս թէ յանկարծուստ եւս կատարեալ: Նոյն անուն, կամ կիրառումն այսր ժամանակի ստոյր է 'ի լեզուն մերում. որպէս և ոմանց ժամանակաց. այլ սա ըստ դիպուածոյ հարկին բարւոք թուեցաւ բացատրել կատարեալ ժամանակաւ քան այլով. օրինակ իմն. Онъ меня тронулъ. Նա շարժեաց զիս. որով հնար է իմանալ, թէ միանգամ, կամ յանկարծուստ իմն շարժեաց:

Յարակատարն, կամ գերակատարն (давнопрошедшее դավնօպրօշեդշեե) է, որ նշանակէ զատս, կամ զելս վաղագոյն վճարեալ. օր. Я къ нему писывалъ. Ես գրեալ եմ կամ գրեալ էի առ նա. որով իմանի յարակատարն և գերակատարն համանգամայն:

Ապառնին (будущее բուդուշչեե) նշանակէ զատս և զելս երբեմն որ հանդերձեալ է դիպել յապագայ ժամանակի. և բաժանի յանկատար. միոյ նուագի. և կատարեալ:

Անկատար ապառնին (будущее неопредѣленное կամ несовершенное բուդուշչեե նեօպրեդելեննօե, կամ նեսօվերշեննօե) ցուցանէ զապառնի գործողութիւն, և զեղելութիւն անընդհատ. օր. Я къ нему буду писать. Ես գրելոց եմ առ նա, կամ ես գրեցից առ նա:

Միոյ նուագի ապառնին (будущее однократное բուդուշչեե օդնօկրատնօե) նշանակէ զապառնի գործողութիւն կամ զեղելութիւն, որ միանգամ հանդերձեալ է լինել. օր. Я его трону. Ես շարժեցից զնա:

Նստանօր ծանիր. զի այս ժամանակք ոչ գտանին 'ի հայումն ըստ յատուկ ոճոյ. վասն զի թէ սա և թէ այլ ուրեք ստեղծեցեալք այլ ազգ-
ւոյս դնել, այն միայն առ 'ի բացատրութիւն ռուսաց բառին է, և ոչ օրինակ կամիմք լինել առ 'ի մուծանելոյ զոճ օտար 'ի հայկականս լեզու:

Կատարեալ ապառնին (будущее совершенное բուդուշչեե սօվերշեննօե) է, յորում բայն ցուցանէ զատս, և զելս կատարելապէս եղանելի յապագայ ժամանակի. օր. Я эту книгу прочту, и къ

вамъ возвращу. Ես ընթերցայց զգիրս զայս և դարձուցից առ ձեզ։

Գիտելի է․ զի բայք բարդեալք, որք ունին զերկուս կատարեալ ժամանակս, ունին և ես զերկուս կատարեալ ապառնիս․ օր․ сдвигаю և сдвину, շարժեցից։

Յաղագս թուոց։

Թիւք բայից են կրկին, որպէս և անուանց, եզակի և յոգնակի․

Եզակին (ի ռուսաց единственное եդինստվեննօէ) է այն, յորում խօսի մի անձն․ կամ ասի զանձնէ միոջէ․ օր․ Я пишу, ես գրեմ․ ты читаешь, դու ընթեռնուս․ онъ учитъ, նա ուսուցանէ։

Յոգնակի (ի ռուսաց множественное մնօժեստվեննօէ) է այն, յորում խօսին բազում անձինք, կամ ասի զբազում անձանց․ օր․ Мы читаемъ, մեք ընթեռնումք․ вы пишите, դուք գրէք․ они пишутъ, նոքա գրեն։

Յաղագս դիմաց։

Դէմք (лице լիցէ) բայից երեք են ի դերանուանց յերկաքանչիւր թիւս ես․ առաջին, երկրորդ, երրորդ։

Առաջին դէմքն է այն, որ հաղորդէ զմիտս իւր այլում, որ և ձեւանայ դերանուամբ․ я, ես․ мы, մեք․ օր․ Я говорю, ես խօսիմ․ мы говоримъ, մեք խօսիմք։

Երկրորդ դէմքն է այն, որում առաջին դէմն հաղորդէ զմիտս իւր․ օր․ ты говоришь, դու խօսիս․ вы говорите, դուք խօսիք։

Երրորդ դէմքն է այն, զորմէ առաջին դէմն հաղորդէ զմիտս իւր երկրորդին, կամ զորմէ ասի երկրորդին․ օր․ онъ, она, оно, говоритъ, նա խօսի․ они, онѣ, говорятъ, նոքա խօսին։

Գիտելի է․ զի բայք բաժանին ՚ի կանոնաւորս և յանկանոնս․ ՚ի դիմաւորս և ՚ի դիմազուրկս։ Կանոնաւորք (ասացեալ ՚ի ռուսաց правильные պրավիլնիե) են այնք, որք յամ եղանակս և ՚ի ժամանակս փոփոխեն զվերջաւորութիւն իւրեանց ի հասարակ կանոնաց լծորդութեանց․ читаю, ընթեռնում․ читалъ, ընթեռնուի․ читай, ընթերցիր․ читать, ընթեռնուլ։

Անկանոնք (ի ռուսաց неправильные նեպրավիլնիե) են այնք, որք ոչ զհետ երթան հասարակ կանոնաց խոնարհութեանց, այլ զարտաքին յեղանակս կամ 'ի ժամանակս լինին, և կամ պակասեն և յայլոց լրանան. որ. беру, առնում. взялъ, առի, առեր, էառ. возьму, առից. даю, տամ. далъ, ետու, ետուր, ետ. дамъ, տաց. ѣмъ, ուտեմ. ѣдятъ, ուտեն: Դիմաւորք (личные լիչնիե) են այնք, որք 'ի ձեռն երից դիմաց յերկոսին թիւս են խոնարհին.

Դիմազուրկք (безличные բեզլիչնիե) են այնք, որք յամ ժամանակս, 'ի կեր անցին յերրորդ դէմս միայն եզակի թուոյ, և համարին միշտ չէզոքական սեռի. որ. кажется, թուի, երևի.

Յաղագս սեռից.

Կրաւորական բայք ի ռուսաց ունին զերկս սեռս յամ ժամանակս. բայց միւս բայքն յանցեալ ժամանակս միայն եզակի թուոյ. որ. бываю посылаемъ, ма, мо, առաքիմ. былъ посланъ, была послана, было послано, առաքեցայ, ար, աւ. буду посланъ, а, о, առաքեցայց. относился, лась, лось, վերաբերեցաւ.

Գիտելի՛ է. զի առ ռուսս կրկին է սեռն. մինն կոչի залогъ, զալոգ, սեռ. որ ճանաչի 'ի նշանակութենէ բայից որպէս և առ մեզ, իսկ միւսն կոչի родъ րոդ, սեռ, զոր հնար է որոշել ի վերջաւորութենէ նոցին, որպէս երևի 'ի վերոդրեալ օրինակսդ. իբր զի եթէ ժամանակ բային եզերեալ իցէ 'ի ъ, համարի արական սեռի, եթէ 'ի a, իգական սեռի, իսկ եթէ 'ի o, չէզոքական սեռի.

Յաղագս խոնարհութեանց.

Խոնարհութիւն (ի ռուսաց спряженіе սպրեաժենիե) է փոփոխումն կամ պէսպիսութիւն վերջաւորութեանց բայից ի խոնարհմանց, ի ժամանակաց, ի դիմաց, և ի թուոց: որ յոմանց քերթողաց ռուսաց համարին քառակի, և յոմանց նոցին երկակի. մեք և մեր զհետ երթեալ նորոցն եդաք զկրկնակի խոնարհութիւնս 'ի խոնարհմունս բայից.

Առաջին լծորդութիւն փակէ ընդ իւրև զբայս, որք յանգին ընդ եզականին 'ի ешь յերկրորդ դէմս ներկայի սահմանականին. և ընդ յոգնականին 'ի утъ, կամ ютъ յերրորդ դէմս. որպէս. пишу, գրեմ. пишешь, գրես. пишутъ, գրեն. посылаю, առաքեմ, յղեմ. посылаешь, առաքես. посылаютъ, առաքեն. և այլն.

Երկրորդ լծորդութիւն պարունակէ յինքեան զբայս, որք եզերին 'ի ишь, ընդ եզականին յերկրորդ դէմս ներկայի սահմանականին, այլ յերրորդ դէմս յոգնականին յանգին 'ի атъ, կամ ятъ. որպէս. держу, ունիմ, պահպանեմ, ըմբռնեմ. держишь, ըմբռնես. держатъ, ըմբռնեն. верчу, պտուտեմ. вертишь, պտուտես. вертятъ, պտուտեն. այլովքն համանգերձ.

Օրինակ խոնարհման էական բայի.

(есмъ, եմ.)

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.			Յոգնակի.		
Я есмь,	ոչ են 'ի կիր առաւելեալն.	եմ.	Мы есмы	ոչ են 'ի կիր.	եմք.
Ты еси,		ես.	Вы есте		էք.
Онъ, Она, оно,	есть	է.	Они, онѣ	суть	են.

Անկատար և կատարեալ. Եզակի.

Я былъ, а, о, էի, կամ եղէ. Онъ былъ,
Она была, էր, կամ եղև.
Ты былъ, а, о, էիր, կամ եղեր. Оно было,

Յարակատար և գերակատար.

Я бывалъ, а, о, էի, կամ եղէ. Онъ бывалъ,
Она бывала, եղեալ է, էր.
Ты бывалъ, а, о, եղեալ ես, էիր. Оно бывало.

Յոգնակի ։

Мы, Вы, Они, Онѣ } бывали — եղեալ եմք , կամ էաք ,
եղեալ էք , կամ էիք ,
եղեալ են , կամ էին ։

Ապառնի ։

Եզակի ։		Յոգնակի ։	
Я буду ,	եղէց ,	Мы будемъ ,	եղիցուք ,
Ты будешь ,	եղիցիս ,	Вы будете ,	եղիջիք ,
Онъ, а, о, будетъ ,	եղիցի ,	Они, ѣ, будутъ ,	եղիցին ։

Հրամայական եղանակ ։

Будь ты ,	լե՛ր ,	Будьте вы ,	եղերուք ,
Будь онъ, она, оно: կամ пусть будетъ ,	եղիցի' ,	Будь они, онѣ, կամ пусть будутъ ,	եղիցին ։

Աներեւոյթ ։ Быть , լինել , գոլ ։

Ընդունելութիւն ներկայ ։ Сущій , ая , ее , որ է ․ էակ գոյող ։

անցեալ ։ Бывшій , ая , ее , եղեալ ։

ապառնի ։ Будущій , ая , ее , եղանելոց , եղանելի ։

Դերբայ ներկայ ։ Будучи , լինելով , ի լինելն ։

անցեալ ։ Бывъ , бывшій , լինելով , ի լինելն , լեալ ։

Դիտելի է ա ։ Օժանդակ բայքս այսոքիկ есмь , եմ կամ գոմ ․ և бываю , լինիմ կամ եղանիմ , յայն սակս կոչին էականք , զի բայս есмь , 'ի ներկայ , 'ի կատարեալ և յապառնի ժամանակս ․ իսկ բայս бываю , լինիմ կամ եղանիմ ․ յանկատար ժամանակի դնին ի այլոց բայից 'ի խոնարհմունս նոցին առ բաղկացուցանելոյ զայն ժամանակս , որք առանց օժանդակելոյ սոցին ոչ կարեն ի ինքեան ձեւանալ ․ վասն և առ ռուս-սըս ասին вспомогательные , սպասաւորականք , այս է օժանդակք ։

բ ։ Բայդ стану յանկատար ապառնի ժամանակի առեալ լինի 'ի տեղի էական բային буду , եղէց ․ օր ․ փոխանակ ասելոյ буду писать,

գրեցից. մարթ է ասել стану писать, գրեցից. Իսկ անցեալ ժամանակն այսր բայի՝ յարեալ յանկատար աներևոյթ եղանակն՝ նշանակէ զսկսուածս գործողութեան. օր. сталъ писать, сталъ говорить. օր. սկսաւ գրել. սկսաւ խօսիլ.

Գ. Ի ռուսս դժուարին է որոշել զդէմս բայից առանց դերանուան. Իսկ առ մեզ դէմքն յինքնին ճանաչին. վ՛ո վայրապար և խափանիչ տեղւոյ համարեցաք կրկնել զնոսին առ իւրաքանչիւր եղանակ և ժամանակ. զի ՚ի յայտնիսն խորշելի է նաև զերեսս թղթոց և զընթերցողս ձանձրացուցանել. Բայց և այնպէս ոչ զանց արարաք դնել զնոսին ներգործութ՛ ուր հարկն պահանջեաց.

ՕՐԻՆԱԿ

Խոնարհման բայից.

Լծորդութիւն առաջին.

Ներգործական. Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.		Յոգնակի.	
Я двигаю,	Շարժեմ,	Мы двигаемъ,	շարժեմք,
Ты двигаешь,	շարժես,	Вы двигаете,	շարժէք,
Онъ, а, о, двигаетъ,	շարժէ,	Они, ѣ, двигаютъ,	շարժեն.

Անկատար.

Я двигалъ,	շարժէի,	Мы двигали,	շարժէաք,
Ты двигалъ,	շարժէիր,	Вы двигали,	շարժէիք,
Онъ, а, о, двигалъ, а, о,	շարժէր,	Они, ѣ, двигали,	շարժէին.

Կատարեալ.

Я	сдвигалъ,	շարժեցի,	Мы	сдвигали,	շարժեցաք,
Ты	сдвигалъ,	շարժեցեր,	Вы	сдвигали,	շարժեցիք,
Онъ, а, о,	а, о,	շարժեաց,	Они, ѣ,		շարժեցին.

Անցեալ ձեյ նուազէ։

Я	двинулъ,	շարժեցի,	Мы	двинули,	շարժեցաք,
Ты		շարժեցեր,	Вы		շարժեցիք,
Онъ	а,	շարժեաց,	Они		շարժեցին։
а, о,	о,		ѣ,		

Յարակատար և գերակատար։

Я	двиги-	շարժեալ եմ, էի,	Мы	двиги-	շարժեալ եմք, էաք,
Ты	валъ,	շարժեալ ես, էիր,	Вы	вали,	շարժեալ էք, էիք,
Онъ	а,	շարժեալ է, էր,	Они		շարժեալ են, էին։
а, о,	о,		ѣ,		

Ապառնի անկատար։

Я буду		շարժելոց եմ,	Мы будемъ		շարժելոց եմք,
Ты будешь	дви-	շարժելոց ես,	Вы будете	дви-	շարժելոց էք,
Онъ, а, о, будетъ	гать	շարժելոց է,	Они, ѣ, будутъ,	гать	շարժելոց են։

Ապառնի կատարեալ։

Я сдвигаю, շարժեցից, Мы сдвигаемъ, շարժեսցուք,

Ты сдвигаешь, շարժեսցես, Вы сдвигаете, շարժեսջիք,

Онъ, а, о, сдвигаетъ, շարժեսցէ, Они, ѣ, сдвигаютъ, շարժեսցեն։

Ապառնի ձեյ նուազէ։

Я двину, շարժեցից, Мы двинемъ, շարժեսցուք։

Ты двинешь, շարժեսցես, Вы двинете, շարժեսջիք,

Онъ, а, о, двинетъ, շարժեսցէ, Они, ѣ, двинутъ, շարժեսցեն։

Հրամայական եղանակ։

Անկատար։

Двигай ты, շարժեա՛, Двигайте вы, շարժեսցո՛ւք,

Двигай онъ, а, о, կամ пусть двигаетъ, շարժեսցէ՛, Двигай они, ѣ, կամ пусть двигаютъ, շարժեսցե՛ն։

Կատարեալ։

Сдвигай ты, շարժեա՛, Сдвигайте вы, շարժեսցո՛ւք։

Сдвигай онъ, а, о, կամ пусть сдвигаетъ, շարժեսցէ, | Сдвигай они, ѣ, կամ пусть сдвигаютъ, շարժեսցեն.

Միոյ նուագի։

Двинемъ мы, շարժեսցուք,

Двинь ты, շարժեա, | Двиньте вы, շարժեսջիք,

Двинь онъ, а, о, կամ пусть двинетъ, շարժեսցէ, | Двинь они, ѣ, կամ пусть двинутъ, շարժեսցեն.

Աներևոյթ անկատար։ Двигать, շարժել,
կատարեալ։ Сдвигать, շարժել,
միոյ նուագի։ Двинуть, շարժել.

Ընդունելական ներկայ, Двигивающій, ая, ее, շարժօղ,
անկատար։ Двигивавшій, ая, ее, շարժեալ,
կատարեալ։ Сдвигивавшій, ая, ее, շարժեալ,
անցեալ միոյ նուագի։ Двинувшій, ая, ее, շարժեալ.

Դերբայ ներկայ։ Двигая, ի շարժելն,
двигаючи, շարժելով,
անկատար։ Двигавши, շարժեալ,
двигавъ, շարժելով, ի շարժելն,
անցեալ միոյ նուագի։ Двинувши, շարժելով,
двинувъ, շարժեալ, ի շարժելն.

Երկրորդ լծորդութիւն.

Չէզոքական.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.	Յոգնակի.
Я кричу, Աղաղակեմ,	Мы кричемъ, աղաղակեմք,
Ты кричишь, աղաղակես,	Вы кричите, աղաղակէք,
Онъ, а, о, кричитъ, աղաղակէ,	Они, ѣ, кричатъ, աղաղակեն.

Անկատար ։

Я кри-	աղաղակէի,	Мы кри-	աղաղակէաք,
Ты чалъ	աղաղակէիր,	Вы ча-	աղաղակէիք,
Онъ а,	աղաղակէր,	Они ли	աղաղակէին.
а, о, о,		ѣ,	

Կատարեալ ։

Я закри-	աղաղակեցի,	Мы закри-	աղաղակեցաք,
Ты чалъ	աղաղակեցեր,	Вы ча-	աղաղակեցիք,
Онъ а, о, а, о,	աղաղակեաց,	Они ѣ, ли	աղաղակեցին.

Կատարեալ միոյ նուագի ։

Я крик-	աղաղակեցի,	Мы крик-	աղաղակեցաք,
Ты нулъ	աղաղակեցեր,	Вы ну-	աղաղակեցիք,
Онъ а, о, а, о,	աղաղակեաց,	Они ѣ, ли	աղաղակեցին.

Յարակատար և գերակատար ։

Я кри-	աղաղակեալ եմ, էի,	Мы кри-	աղաղակեալ եմք, էաք,
Ты ки-	աղաղակեալ ես, էիր,	Вы ки-	աղաղակեալ էք, էիք,
Онъ валъ	աղաղակեալ է, էր,	Они ва-	աղաղակեալ են, էին.
а, о, а, о,		ѣ, ли	

Ապառնի անկատար ։

Я буду кри-	աղաղակելոց եմ,	Мы будемъ кри-	աղաղակելոց եմք,
Ты будешь чать	աղաղակելոց ես,	Вы будете чать	աղաղակելոց էք,
Онъ а, о,	աղաղակելոց է,	Они ѣ,	աղաղակելոց են.
будетъ		будутъ	

Ապառնի կատարեալ ։

Я закричу,	աղաղակեցից,	Мы закричимъ,	աղաղակեսցուք,
Ты закричишь,	աղաղակեսցես,	Вы закричите,	աղաղակեսջիք,
Онъ а, о, закричитъ,	աղաղակեսցէ,	Они ѣ, закричатъ,	աղաղակեսցեն.

Ապառնի միանգամեայ.

Я крикну, աղաղակեցից, Мы крикнемъ, աղաղակեսցուք,
Ты крикнешь, աղաղակեսցես, Вы крикнете, աղաղակեսջիք,
Онъ а, о, крикнетъ, աղաղակեսցէ, Они ѣ, крикнутъ, աղաղակեսցեն.

Հրամայական եղանակ.

Անկատար.

Кричи ты, աղաղակեա՛, Кричите вы, աղաղակեցէ՛ք,
Кричи онъ а, о, կամ пусть кричитъ, աղաղակեսցէ՛, Кричи они, ѣ, կամ пусть кричатъ, աղաղակեսցե՛ն.

Կատարեալ.

Закричимъ мы, աղաղակեսցո՛ւք,
Закричи ты, աղաղակեա՛, Закричите вы, աղաղակեսջի՛ք,
Закричи онъ а, о, կամ пусть закричитъ, աղաղակեսցէ՛, Закричи они ѣ, пусть закричатъ, աղաղակեսցե՛ն.

Միանգամեայ.

Крикнемъ мы, աղաղակեսցո՛ւք,
Крикни ты, աղաղակեա՛, Крикните вы, աղաղակեսջի՛ք,
Крикни онъ а, о, կամ пусть крикнетъ, աղաղակեսցէ՛, Крикни они ѣ, կամ пусть крикнутъ, աղաղակեսցե՛ն.

Աներեւոյթ անկատար. Кричать, աղաղակել,
կատարեալ. Закричать, աղաղակել,
միանգամեայ. Крикнуть, աղաղակել.

Ընդունելական ներկայ. Кричащій, ая, ее, աղաղակող,
անկատար. Кричавшій, ая, ее, աղաղակեալ,
կատարեալ. Закричавшій, ая, ее, աղաղակեալ,
անցեալ միանգամեայ. Крикнувшій, ая, ее, աղաղակեալ.

Դերբայ ներկայ. Крича, աղաղակելով, կամ յաղաղակելն,
անկատար. Кричавши, աղաղակելով, կամ
кричавъ, աղաղակեալ,

Կատարեալ. Закричавши, կամ
закричавъ, աղաղակելով -
Ընդ մի անգամի Крикнувши, աղաղակելով, կամ
крикнувъ, յաղաղակելն.

ՕՐԻՆԱԿ

Խոնարհումն չէզոքական բայից.

Լծորդումն առաջին.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի. Յոգնակի.

Я бываю дви- Շարժիմ, Мы бываемъ дви- շարժիմք,
Ты бываешь гаемъ շարժիս, Вы бываете гае- շարժիք,
Онъ а, о, а, շարժի, Они ѣ, мы շարժին.
бываетъ о, бываютъ

Անկատար.

Я былъ а, о, շարժէի, Мы были շարժէաք,
Ты двиганъ շարժէիր, Вы двига- շարժէիք,
Онъ а, о, շարժէր, Они ны շարժէին.
а, о, ѣ,

Անցեալ.

Я былъ а, о, շարժեցայ, Мы были շարժեցաք,
Ты двиганъ շարժեցար, Вы двига- շարժեցայք,
Онъ а, о, շարժեցաւ, Они ны շարժեցան.
а, о, ѣ,

Անցեալ մի անգամի.

Я былъ а, о, շարժեցայ, Мы были շարժեցաք,
Ты двинушъ շարժեցար, Вы дви- շարժեցայք,
Онъ а, о, շարժեցաւ, Они нушы շարժեցան.
а, о, ѣ,

Յարակատար և գերակատար.

Я былъ а, о,	շարժեցեալ եմ, էի,	Мы были	շարժեցեալ եմք, էաք,
Ты двигиванъ	շարժեցեալ ես, էիր,	Вы дви-	շարժեցեալ էք, էիք,
Онъ а, о,	շարժեցեալ է, էր,	Они гива-	շարժեցեալ են, էին.
а, о,		ѣ, ны	

Ապառնի անկատար.

Я буду дви-	շարժելոց եմ,	Мы будемъ дви-	շարժելոց եմք,
Ты будешь ганъ	շարժելոց ես,	Вы будете га-	շարժելոց էք,
Онъ а, о, а, о,	շարժելոց է,	Они ѣ, ны	շարժելոց են.
будетъ		будутъ	

Ապառնի կատարեալ.

Я буду сдви-	շարժեցայց,	Мы будемъ сдви-	շարժեսցուք,
Ты будешь ганъ	շարժեսցիս,	Вы будете ганы	շարժիջիք,
Онъ а, о, а, о,	շարժեսցի,	Они ѣ,	շարժեսցին,
будетъ		будутъ	

Ապառնի [illegible].

Я буду дви-	շարժեցայց,	Мы будемъ дви-	շարժեսցուք,
Ты будешь нутъ	շարժեսցիս,	Вы будете ну-	շարժիջիք,
Онъ а, о, а, о,	շարժեսցի,	Они ѣ, ты	շարժեսցին.
будетъ		будутъ	

Հրամայական եղանակ.

Անկատար.

Будь ты կա՛մ дви-	շարժեա՛ց,	Будьте вы կա՛մ дви-	շարժեցարո՛ւք,
пусть будетъ ганъ	շարժեսցէ՛,	пусть будутъ ганы	շարժեսցե՛ն.
онъ а, о, а, о,		они ѣ,	

Կատարեալ.

Будь ты կա՛մ сдви-	շարժեա՛ց,	Будьте вы сдви-	շարժեցարո՛ւք,
пусть будетъ ганъ а, о,	շարժեսցէ՛,	пусть бу- ганы	շարժեսցե՛ն.
онъ а, о,		дутъ они ѣ,	

Մնայ նաագէ

Будь ты	дви-	շարժեաց ,	Будьте вы	дви-	շարժեսջիք ,
пусть бу-	нутъ	շարժեսցի',	пусть бу-	нуты	շարժեսցին .
детъ онъ а,о,	а, о,		дутъ они ѣ,		

Աներևոյթ անկատար : Быть двигану , կմ двигаему , շարժիլ ,
կատարեալ : Быть двигану , շարժիլ ,
անցեալ գոյնագէ : Быть двинуту , շարժիլ .

Ընդունելութեան ներկայ : Двигаемый , ая , ое , շարժելի , կմ շարժելոց ,
անկատար : Двиганный , ая , ое , շարժեցեալ ,
կատարեալ : Сдвиганный, ая , ое , շարժեցեալ ,
անցեալ գոյնագէ : Двинутый , ая , ое , շարժեցեալ .

Դերբայ ներկայ :	Будучи двигаемъ ,		շարժելով , կամ
	двиганъ , а , о ,		շարժեալ .
անկատար :	Бывши կամ	сдви-	շարժեալ ,
	бывъ	ганъ а,о,	էր շարժելն .
կատարեալ :	Бывши կամ	сдви-	շարժեալ ,
	бывъ	ганъ а,о,	էր շարժելն .
անցեալ գոյնագէ :	Бывши կամ	дви-	շարժեալ ,
	бывъ	нутъ а,о,	էր շարժելն .

Ածորդական երկրորդ :

Արտաորակամ բայք :

Սահմանական եղանակի ներկայ :

Եզակի :			Յոգնակի :		
Я бываю	му-	Տանջիմ ,	Мы бываемъ	му-	տանջիմք ,
Ты бываешь	чимъ	տանջիս ,	Вы бываете	чи-	տանջիք ,
Онъ а , о ,	а, о,	տանջի ,	Они ѣ ,	мы	տանջին .
бываетъ			бываютъ		

Անկատար։

Я былъ	տանջէի,	Мы были	տանջէաք,
Ты а, о,	տանջէիր	Вы муче-	տանջէիք,
Онъ мученъ	տանջէր,	Они ны	տանջէին.
а, о, а, о,		ѣ,	

Կատարեալ։

Я былъ а, о,	տանջեցայ,	Мы были	տանջեցաք,
Ты замученъ	տանջեցար,	Вы заму-	տանջեցայք,
Онъ а, о,	տանջեցաւ,	Они чены	տանջեցան.
а, о,		ѣ,	

Յարակատար և Գերակատար։

Я былъ	տանջեցեալ եմ, էի,	Мы были	տանջեցեալ եմք, էաք.
Ты а, о,	տանջեցեալ ես, էիր,	Вы мучи-	տանջեցեալ էք, էիք,
Онъ мучи-	տանջեցեալ է, էր,	Они ваны	տանջեցեալ են, էին.
а,о, ванъ а,о,		ѣ,	

Ապառնի անկատար։

Я буду му-	տանջելոց եմ,	Мы будемъ му-	տանջելոց եմք,
Ты будешь ченъ	տանջելոց ես,	Вы будете че-	տանջելոց էք,
Онъ а, о, а, о,	տանջելոց է,	Они ѣ, ны	տանջելոց են.
будетъ		будутъ	

Ապառնի կատարեալ։

Я буду заму-	տանջեցայց,	Мы будемъ за-	տանջեսցուք,
Ты будешь ченъ	տանջեսցիս,	Вы будете му-	տանջեսջիք,
Онъ а, о, а, о,	տանջեսցի,	Они ѣ, че-	տանջեսցին.
будетъ		будутъ ны	

Հրամայական եղանակ։

Անկատար։

Будь ты му-	տանջեա́ց,	Будьте вы муче-	տանջեսջի́ք,
пусть бу- ченъ	տանջեսցի́,	пусть бу- ны	տանջեսցի́ն.
детъ онъ а,о, а, о,		дутъ они ѣ,	

Կատարեալ.

Будь ты замучень	տանջեա՛ց,	Будьте вы замучены	տանջեցարո՛ւք,
пусть будетъ онъ а, о, а, о,	տանջեսցի՛,	пусть будутъ они ѣ,	տանջեսցի՛ն.

Աներեւոյթ անկատար: Быть мучену, կամ мучиму, տանջիլ,
կատարեալ: Быть замучену, տանջիլ.

Ընդունելութիւն ներկայ: Мучимый, ая, ое, տանջելի, տանջելոյ,
անկատար: Мученный, ая, ое, տանջեալ, տանջեցեալ,
կատարեալ: Замученный, ая, ое, տանջեալ, տանջեցեալ,

Դերբայ ներկայ: Будучи мучимъ, мучень а, о, տանջելով, կամ ի տանջելն,
անկատար: Бывши, կամ, мучень бывъ а, о, ի տանջելն, տանջեալ,
կատարեալ: Бывши, կամ, замучень бывъ а, о, ի տանջելն, տանջեալ.

Գիտելի է. զի միոյ նուազի ժամանակն (одновременное) բայիս бываю мучимъ, տանջիմ, պակասի յամ խոնարհմանս եւ յերկժամանակաւո-րութեանցն թիւս, որպէս յայտ է ՚ի վերոգրեալ օրինակէդ.

Ածորդունն տառքն փակէ ՚ի խուն զամ բայս, որոց երկրորդ դէմ եզակի թուոյ սահմանական եղանակին ներկայի յանգի ՚ի ешь, համադէմ վերջընթեր ձայնաւոր տառին. իբ.

Учреждаю, учреждаешь, (Ներգ.) հաստատեմ, կարգեմ, սահմանեմ, думаю, думаешь, (Չէզոք.) կարծեմ, խորհիմ, խոկամ, желаю, желаешь, (Ներգ.) ցանկամ, անձկամ, բաղձամ, мѣняю, мѣняешь, (Ներգ.) փոխեմ, փոփոխեմ, чернѣю, чернѣешь, (Չէզ.) սեւանամ, мою, моешь, (Ներգ.) լուանամ, ломаю, ломаешь, բեկանեմ, խորտակեմ, пою, поешь, (Ներգ.) երգեմ, եղանակեմ, նուագեմ, рою, роешь, (Ներգ.) փորեմ, копаю, копаешь, (Ներգ.

պեղեմ. сооружаю, сооружаешь, (Ներգ.) կանգնեմ. կառուցանեմ. շինեմ. пользую, пользуешь, (Ներգ.) շահեմ. օգտեմ.

Իսկ յաջորդ բայքդ ու հետևեն սմին.

Клею, клеишь, (Ներգ.) սոսնձեմ. дою, доишь, (Ներգ.) կըթեմ. (զկաթն.) пою, поишь, (Ներգ.) արբուցանեմ. տամ ըմպել. строю, строишь, (Ներգ.) կառուցանեմ. կանգնեմ. покою, покоишь, (Ներգ.) հանգուցանեմ. հանգստացուցանեմ. стою, стоишь, (Չէզոք.) կանգնիմ. կայանամ. стóю, стóишь, (Չէզոք.) արժեմ. двою, двоишь, (Ներգ.) կրկնապատկեմ. трою, троишь, (Ներգ.) երեքկնեմ. եռապատկեմ.

Յանգեալքս 'ի бу, ву, гу, ду, зу, ку, ну, пу, ру, су, ту, պատշաճին նոյնպէս առաջին լծորդութեան. ոպ.

зову, зовешь, (Ներգ.) կոչեմ. հրաւիրեմ. անուանեմ. стригу, стрижешь, (Ներգ.) կտրեմ. խուզեմ. веду, ведешь, (Ներգ.) ածեմ. առաջնորդեմ. лѣзу, лѣзешь, (Չէզոք.) ելանեմ 'ի վեր. грызу, грызешь, (Ներգ.) կրծեմ. խածատեմ. խայթեմ. сѣку, сѣчешь, (Ներգ.) ծեծեմ. ձաղկեմ. հատանեմ. пахну, пахнешь (Չէզոք.) բուրեմ. արձակեմ զհոտ. жму, жмешь, (Ներգ.) ճմշեմ. սեղմեմ. քամեմ. деру, дерешь, խլեմ. պատառեմ. несу, несешь, (Ներգ.) տանիմ. բերեմ. կրեմ. ածեմ զձու. цвѣту, цвѣтешь, (Չէզոք.) ծաղկիմ. плету, плетешь, (Ներգ.) հիւսեմ. чту, чтешь, (Ներգ.) ընթեռնում.

Իսկ հետագայքդ խոտորին.

Бѣгу, бѣжишь, վազեմ. փախչիմ. чту, чтишь, (Չէզոք.) պատուեմ.

Այլ յանգեալքն 'ի жду, են այսոքիկ.

Врежу, вредишь, (Ներգ.) վնասեմ. վնաս հասուցանեմ. кажду, кадишь, (Ներգ.) խունկ արկանեմ. нужду, нудишь, (Ներգ.) ստիպեմ. բռնադատեմ. тружу, трудишь, (Ներգ.) աշխատ առ-

նեմ։ Լծորդութիւն երկրորդ կոչին բայք այս, որք յերկրորդ դէմն եղակի թուոյ սահմանական եղանակի ներկայի յանգէնք՝ի ишь, հանդերձ վերջընթեր բաղաձայն տառիւք. որ։

Кипяю, кипишь, եռամ։ хвалю, хвалишь, (Ներգ։) գովեմ։ գովաբանեմ։ ներբողեմ։ виню, винишь, (Ներգ։) մեղապարտ առնեմ։ ստգտանեմ։ храню, хранишь, (Ներգ։) պահեմ, պահպանեմ։ говорю, говоришь, (Ներգ։) խօսիմ։ ասեմ։ острю, остришь, (Ներգ։) սրեմ։ спорю, споришь, (Չէզոք։) վիճեմ։ կագեմ։

Այլ հետեւորդ բայքդ զարտուղին։

Дремлю, дремлешь, (Չէզոք։) ննջեմ։ колеблю, колеблешь, (Ներգ։) տարաբերեմ։ տատանեմ։ каплю, каплешь, (Ներգ։) կաթեմ։ կաթիմ։ կաթեցուցանեմ։ стелю, стелешь, (Ներգ։) պարզիմ։ սփռեմ։ տարածեմ։ յատակեմ։ քարայատակ առնեմ։ орю, орешь, (Ներգ։) վարեմ։ հերկեմ։ արօրեմ։ գոչեմ։ գոռամ։

Որք յանգին՝ի жу, чу, шу, щу, են երկրորդ լծորդութ. որ։

Вижу, видишь, (Ներգ։) տեսանեմ։ мучу, мучишь, (Ներգ։) տանջեմ։ խոշտանգեմ։ ըլկեմ։ плачу, плашишь, (Ներգ։) կարկատեմ։ плачу, плашишь, (Ներգ։) հատուցանեմ։ վճարեմ։ փոխարինեմ։ нижу, низишь, (Ներգ։) նուաստացուցանեմ։ ցածուցանեմ։ тѣшу, тѣшишь, (Ներգ։) մխիթարեմ։ мщу, мстишь, (Չէզոք։) խնդրեմ։ կամ պահանջեմ վրէժ։ мощу, мостишь, (Ներգ։) սալայատակ յարդարեմ։

Նաեւ 'ի յաջորդ բայիցդ։

Вяжу, вяжешь, (Ներգ։) կապեմ։ кажу, кажешь, (Ներգ։) խընկեմ։ лижу, лижешь, (Չէզոք։) լիզում։ мажу, мажешь, (Ներգ։) օծանեմ։ ржу, ржешь, (Չէզոք։) խինջեմ։ վրնջեմ։ рѣжу, рѣжешь, (Ներգ։) կտրեմ։ հատանեմ։ քանդակեմ։ սպանանեմ։ դըժուարագին լինիմ։ алчу, алчешь, (Չէզոք։) քաղցնում։ плачу,

плачешь, (Եկող․) լամ․ ողբամ․ սգամ․ прячу, прячешь, (Ներգ․) Թաքուցանեմ․ գաղեմ․ хочу, хочешь, (Եկող․․) կամիմ․ пашу пашешь, (Ներգ․) արօրադրեմ․ հերկեմ․ пишу, пишешь, (Ներգ․, գրեմ․ գծագրեմ․ чешу, чешешь, (Ներգ․) սանտրեմ․ блещу) блещешь, (Եկող․) փայլատակեմ․ փայլեմ․ ищу, ищешь, (Ներգ․) որոնեմ․ հետազօտեմ клевещу, клевещешь, (Ներգ․) ստգտանեմ․ մեղադրեմ․ բամբասեմ․ свищу, свищешь, (Եկող․) շչեմ․ սուլեմ․ трепещу, трепещешь, (Եկող․) սարսիմ, զարհուրիմ․ դողամ․

Յաղագս անկանոն բայից ։

Անկանոն բայք են այնք, որք 'ի վերայ եդեալ օրինակացն երկուց լծորդութեանց զարտուղին ։ Անկանոն բայք բղխին ա ։ 'Ի պէսպիսութենէ վերջաւորութեանց, որ 'ի դէմս ունին ժամանակաց․ որպէս ։ Ѣмъ, ուտեմ․ шелъ, երթայի, կամ գնայի․ дамъ, տաց․ բ ։ 'Ի փոփոխութենէ ունին ժամանակաց, որ 'ի մերձաւոր նշանակութենէ այլոց բայից, որոց ոչ ունելով զժամանակս ինչ, յայլոց ընդունին․ որպէս ։ բայս брать, առնուլ․ 'ի կատարեալ ժամանակի լինի взялъ, առի, յապառնի ժամանակի լինի возьму, առից ։

Խոնարհմունք անկանոն բայից ։

Աներեւոյթ	անկատար ։	Ложиться,	Ընկողմանել,
	կատարեալ ։	Лечь,	ընկողմանել,
	յաճախական ։	Ложиться,	ընկողմանել․

Սահմանական եղանակի ներկայ ։

Եզակի ։		Յոգնակի ։	
Я ложуся,	Ընկողմանիմ,	Мы ложимся,	ընկողմանիմք,
Ты ложишься,	ընկողմանիս,	Вы ложитеся,	ընկողմանիք,
Онъ а, о, ложится,	ընկողմանի,	Они ѣ, ложатся,	ընկողմանին․

Անկատար .

Я ложился,	ընկողմանէի ,	Мы ложи-	ընկողմանէաք ,
Ты лася ,	ընկողմանէիր ,	Вы лися	ընկողմանէիք ,
Онъ, лося,	ընկողմանէր ,	Они,	ընկողմանէին .
а, о		ѣ	

Կատարեալ .

Я легъ ,	ընկողմանեցայ ,	Мы лег-	ընկողմանեցաք ,
Ты легла ,	ընկողմանեցար ,	Вы ли	ընկողմանեցայք ,
Онъ, легло,	ընկողմանեցաւ ,	Они,	ընկողմանեցան .
а, о		ѣ	

Յարակատար և գերակատար .

Я лажи-	ընկողմանեալ եմ, էի ,	Мы ла-	ընկողմանեալ եմք, էաք ,
Ты вался,	ընկողմանեալ ես , էիր ,	Вы жи-	ընկողմանեալ էք , էիք ,
Онъ, валася,	ընկողմանեալ է , էր,	Они, ва-	ընկողմանեալ են , էին .
а, о валося,		ѣ лися	

Ապառնի անկատար .

Я буду ло-	ընկողմանեցայց ,	Мы будемъ ло-	ընկողմանիցուք,
Ты будешь, жить-	ընկողմանեսցիս,	Вы будете жить-	ընկողմանեսջիք,
Онъ, а , о ся	ընկողմանեսցի ,	Они, ѣ ся	ընկողմանեսցին .
будетъ		будутъ	

Ապառնի կատարեալ .

Я лягу ,	ընկողմանեցայց ,	Мы лягемъ ,	ընկողմանեսցուք ,
Ты ляжешь,	ընկողմանեսցիս ,	Вы ляжете ,	ընկողմանեսջիք ,
Онъ, а , о		Они, ѣ	
ляжетъ ,	ընկողմանեսցի ,	лягутъ ,	ընկողմանեսցին .

Հրամայական եղանակ անկատար .

Ложись ,	ընկողմանեա՛ ,	Ложитесь	ընկողմանեցարո՛ւք ,
пусть онъ, а, о		пусть они, ѣ	
ложится ,	ընկողմանեսցի՛ ,	ложатся ,	ընկողմանեսցի՛ն .

Կատարեալ.

	Лягемъ, ընկողմանեսցուք,
Лягъ, ընկողմանեա՛ց,	Лягте, ընկողմանեսջի՛ք,
пусть онъ, а, о	пусть они, ѣ
ляжетъ, ընկողմանեսցէ՛,	лягутъ, ընկողմանեսցե՛ն.

Ընդունելութիւն ներկայ. Ложащійся, ընկողմանող,
անցեալ. Ложившійся, ընկողմանեալ,
կատարեալ. Легшій, ընկողմանեալ.

Դերբայ ներկայ. Ложася, ընկողմանելով,
անցեալ. Ложившись, ընկողմանելով, կամ ընկողմանելն,
կատարեալ. Легши, ընկողմանելով, կամ ընկողմանեալ.

Անկանոն բայ давать, տալ՝ խոնարհելի այսպէս.

Աներևոյթ անցեալ. Давать, Տալ,
կատարեալ. Дать, տալ,
յաճախական. Давывать, տալ.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.	Յոգնակի.
Я даю, Տամ,	Мы даемъ, տամք,
Ты даешь, տաս,	Вы даете, տայք,
Онъ, а, о	Они, ѣ
даетъ, տայ,	даютъ, տան.

Անցեալ.

Я давалъ տայի,	Мы дава- տայաք,
Ты а, տայիր,	Вы ли տայիք,
Онъ, о տայր,	Они, տային.
а, о,	ѣ

Անցեալ.

Я далъ, а, о,	ետու,	Мы дали	տուաք,
Ты	ետուր,	Вы	ետուք,
Онъ, а, о	ետ,	Они, ѣ	ետուն.

Յարակատար և գերակատար.

Я давы-	տուեալ եմ, էի,	Мы давы-	տուեալ եմք, էաք,
Ты валъ	տուեալ ես, էիր,	Вы вали	տուեալ էք, էիք,
Онъ, а, о	տուեալ է, էր,	Они, ѣ	տուեալ են, էին.

Ապառնի անկատար.

Я буду давать	տալոց եմ,	Мы будемъ давать	տալոց եմք,
Ты будешь	տալոց ես,	Вы будете	տալոց էք,
Онъ, а, о будетъ	տալոց է,	Они, ѣ будутъ	տալոց են.

Ապառնի կատարեալ.

Я дамъ,	տաց,	Мы дадимъ,	տացուք,
Ты дашь,	տացես,	Вы дадите,	տաջիք,
Онъ, а, о дастъ,	տացէ,	Они, ѣ дадутъ,	տացեն.

Հրամայական անկատար.

Давай ты,	տուր,	Давайте вы,	տուք,
пусть онъ, а, о даетъ,	տացէ՛,	пусть они, ѣ даютъ,	տացեն.

Ա[illegible]եալ.

Дай ты,	տուր,	Дайте вы,	տուք,
пусть, онъ а, о дастъ,	տացէ՛,	пусть они, ѣ дадутъ,	տացեն.

Ընդունելութիւն	ներկայ ։	Дающій,	տուօղ,
	անցեալ ։	Дававшій,	տուեալ,
	կատարեալ ։	Давшій,	տուեալ.
Դերբայ	ներկայ ։	Дая,	տալով, կամ ի տալն,
	անցեալ ։	Дававшій, въ,	տալով, կամ ի տալն,
	կատարեալ ։	Давши, въ,	տալով, կամ ի տալն ։

Անկանոն բայս идти, երթալ, գնալ կամ գալ, խոնարհի այսպէս,

Աներևոյթ անցեալ ։ Идти, Երթալ,
կատարեալ ։ Пойти, երթալ.

Սահմանական եղանակի ներկայ ։

Եզական ։		Յոգնական ։	
Я иду,	Երթամ,	Мы идемъ,	երթամք,
Ты идешь,	երթաս,	Вы идете,	երթայք,
Онъ, а, о идетъ,	երթայ,	Они, ѣ идутъ,	երթան.

Անցեալ ։

Я шелъ,	երթայի,	Мы шли	երթայաք,
Ты шлъ,	երթայիր,	Вы	երթայիք,
Онъ, шлъ, а, о	երթայր,	Они, ѣ,	երթային.

Կատարեալ ։

Я пошелъ,	չոգայ,	Мы пошли	չոգաք,
Ты пошлъ,	չոգար,	Вы	չոգայք,
Онъ, пошло, а, о,	չոգաւ,	Они ѣ	չոգան.

Ապառնի անցեալ ։

Я буду итти երթալոց եմ, Мы будемъ итти երթալոց եմք,

Ты будешь итти երթալոց ես, Вы будете ит- երթալոց էք,
Онъ, а, о Они, ѣ ти
будешь երթալոց է, будутъ երթալոց են.

Ապառնի կատարեալ.

Я пойду, երթայց, Мы пойдемъ, երթիցուք,
Ты пойдешь, երթիցես, Вы пойдете, երթիջիք,
Онъ, а, о Они, ѣ
пойдетъ, երթիցէ, пойдутъ, երթիցեն.

Հրամայական եղանակ.

Иди ты երթ, երթիջի՛ր, կամ երթիցե՛ս,
пусть онъ а, о идетъ, երթիցէ,
Идите вы, երթա՛յք, երթիջի՛ք,
пусть они, ѣ идутъ, երթիցե՛ն.

Արգելական.

Пойдемъ, երթիցո՛ւք,
Поди ты, եր՛թ, (կամ ե՛կ,) Подите вы, երթա՛յք, (կամ եկա՛ջի՛ք)
пусть онъ а, о пой- пусть они, ѣ пой-
детъ, երթիցէ; (կամ եկեսցէ՛, дутъ, երթիցեն, (կամ եկեսցեն.)

Ընդունելութեան ներկայ. Идущій, երթօղ,
անցեալ. Шедшій, երթեալ,
կատարեալ. Пошедшій, երթեալ.

Դերբայ ներկայ. Идя, идучи, երթալով, ըն երթալն,
անցեալ. Шедши, шедъ, երթալով, ըն երթալն,
կատարեալ. Пошедши, пошедъ, երթալով, ըն երթալն.

Բայս итти երթալ, գնալ, կամ գալ, ոչ ունի գերակատար, և գերակատար ժամանակ.

Անկանոն բայս Ѣсть, ուտել՝ խոնարհէի այսպէս.

Աներևոյթ անկատար.	Ѣсть,	Ուտել,
կատարեալ.	Съѣсть,	ուտել,
յաճախական.	Ѣдать,	ուտել.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.		Յոգնակի.	
Я ѣмъ,	Ուտեմ,	Мы ѣдимъ,	ուտեմք,
Ты ѣшь,	ուտես,	Вы ѣдите,	ուտէք,
Онъ, а, о ѣстъ,	ուտէ,	Они, ѣ ѣдятъ,	ուտեն.

Անկատար.

Я	ѣлъ,	ուտէի,	Мы ѣли	ուտէաք,
Ты	ла,	ուտէիր,	Вы	ուտէիք,
Онъ, а, о	ло,	ուտէր,	Они, ѣ	ուտէին.

Կատարեալ.

Я	съѣлъ,	կերայ,	Мы съѣли,	կերաք,
Ты	ла,	կերար,	Вы	կերայք,
Онъ, а, о	ло,	կերաւ,	Они, ѣ	կերան.

Յարակատար և գերակատար.

Я	ѣдалъ,	կերեալ եմ, էի,	Мы ѣда-	կերեալ եմք, էաք,
Ты	а,	կերեալ ես, էիր,	Вы ли	կերեալ էք, էիք,
Онъ, о		կերեալ է, էր,	Они,	կերեալ են, էին.
а, о			ѣ	

Ապառնի անկատար.

Я буду ѣсть	ուտելոց եմ,	Мы будемъ ѣсть	ուտելոց եմք,
Ты будешь	ուտելոց ես,	Вы будете	ուտելոց էք,
Онъ, а, о	ուտելոց է,	Они, ѣ	ուտելոց են.
будетъ		будутъ,	

Ապառնի կատարեալ.

Я съѣмъ, կերայց, Мы съѣдимъ, կերիցուք,
Ты съѣшь, կերիցես, Вы съѣдите, կերիջիք,
Онъ, а, о съѣстъ, կերիցէ, Они, ѣ съѣдятъ, կերիցեն.

Հրամայական եղանակ.

Ѣшь ты, կե՛ր, Ѣшьте, կերէ՛ք,
пусть онъ, а, о ѣстъ, կերիցէ՛, пусть они, ѣ ѣдятъ, կերիցե՛ն.

Կատարեալ.

Съѣдимъ, կերիցո՛ւք,
Съѣшь, կե՛ր, Съѣшьте, կերիջի՛ք,
пусть онъ, а, о съѣстъ, կերիցէ՛, пусть они, ѣ съѣдятъ, կերիցե՛ն.

Ընդունելութեան ներկայ. Ѣдящій, և ядущій, կերող, կամ ուտող,
անկատար. Ѣвшій, կերեալ,
կատարեալ. Съѣвшій, կերեալ.

Դերբայ. Ѣдя, и ядя, ուտելով, կամ յուտելն,
Ѣвши, въ, ուտելով, կամ յուտելն,
Съѣвши, въ, յուտելն, կամ կերեալ.

Ընկատմամբ բայս весть, ածել, տանել, կամ առաջնորդել՝ խոնարհի այսպէս.

Աներեւոյթ անկատար. Водить, весть, Ածել,
կատարեալ. Свесть, ածել,
յաճախական. Важивать, ածել.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.		Յոգնակի.	
Я веду,	Ածեմ,	Мы ведемъ,	ածեմք,
Ты ведешь,	ածես,	Вы ведете,	ածէք,
Онъ, а, о ведетъ,	ածէ,	Они, ѣ ведутъ,	ածեն.

Անկատար.

Я вел, ածէի, Мы вели ածէաք,
Ты ла, ածէիր, Вы ածէիք,
Онъ, ло, ածէր, Они, ածէին.
а, о ѣ

Կատարեալ.

Я свелъ, ածի, Мы свели ածաք,
Ты ла, ածեր, Вы ածին,
Онъ, ло, էած, է՛ած, Они, ածին.
а, о ѣ

Յարակատար և գերակատար.

Я важи- ածեալ եմ, էի, Мы важи- ածեալ եմք, էաք,
Ты валъ ածեալ ես, էիր, Вы вали ածեալ էք, էիք,
Онъ, а, о ածեալ է, էր, Они, ածեալ են, էին.
а, о ѣ

Ապառնի անկատար.

Я буду вестъ ածելոց եմ, Мы будемъ вестъ ածելոց եմք,
Ты будешь ածելոց ես, Вы будете ածելոց էք,
Онъ, а, о ածելոց է, Они, ѣ ածելոց են.
будетъ будутъ

Հրամայական եղանակ անկատար.

Веди ты, ա՛ծ, Ведите вы, ածէ՛ք,
пусть онъ, а, о пусть они, ѣ
ведетъ, ածցէ՛, ведутъ, ածցե՛ն.

Ընդունելական ներկայ. Ведущій, ածող,
անկատար. Ведшій, ածեալ,
յարակատար և գերակատար. Важивавшій, ածեալ.

Դերբայ ներկայ. Веля, ведучи, ածելով, ըն ածելն,
անցեալ. Ведши, ведъ, ածելով, ըն ածելն, ածեալ.

Գտանելի է. որ է այսու օրինակաւ խոնարհման բայք՝ блюсть, պահպանել, եւ՝ զգուշանալ, блюду, պահպանեմ, եւ՝ զգուշանամ. прясть, մանել, пряду, մանեմ.

Նմանոյն բայս цвѣсть, ծաղկիլ՝ խոնարհի այսպէս.

Աներեւոյթ անդէմ. Цвѣсть, Ծաղկիլ.

Սահմանական եղանակի ներկայ.

Եզակի.		Յոգնակի.	
Я цвѣту,	Ծաղկիմ,	Мы цвѣтемъ,	ծաղկիմք,
Ты цвѣтешь,	ծաղկիս,	Вы цвѣтете,	ծաղկիք,
Онъ а, о цвѣтетъ,	ծաղկի,	Они, ѣ цвѣтутъ,	ծաղկին.

Անցեալ.

Я цвѣлъ,	ծաղկէի,	Мы цвѣли	ծաղկէաք,
Ты ла,	ծաղկէիր,	Вы	ծաղկէիք,
Онъ ло, а, о	ծաղկէր,	Они, ѣ	ծաղկէին.

Ապառնի.

Я буду цвѣсть	ծաղկեցայց,	Мы будемъ цвѣсть	ծաղկեսցուք,
Ты будешь	ծաղկեսցիս,	Вы будете	ծաղկեսջիք,
Онъ, а, о будетъ	ծաղկեսցի,	Они, ѣ будутъ	ծաղկեսցեն.

Հրամայական եղանակ.

Цвѣти,	ծաղկեա՛ց,	Цвѣтите,	ծաղկեցարո՛ւք,
пусть онъ, а, о цвѣтетъ,	ծաղկեսցէ,	пусть они, ѣ цвѣтутъ,	ծաղկեսցե՛ն.

Ընդունելութիւն ներկայ. Цвѣтущій, ծաղկօղ,
անցեալ. Цвѣтшій, ծաղկեալ.

Դերբայ։ Цвѣтя, цвѣтучи, ծաղկելով, կամ ի ծաղկելն,
Цвѣтши, ծաղկելով, ի ծաղկելն, ծաղկեալ։

Ըստ այսմ խոնարհին և հետագայ բայքդ՝ гнѣсть, սեղմել, ճնշել, և՛ խաւել, гнѣту, սեղմեմ, և՛ խաւեմ. плесть, հիւսել, плету, հիւսեմ. честь, ընթեռնուլ, чту, ընթեռնում։

Նմանապէս բայս՝ печь, եփել, կամ թխել՝ խոնարհի այսպէս։

Աներևոյթ անկատար։ Печь, Եփել,
յաճախական։ Пекать, եփել.

Սահմանական եղանակի ներկայ։

Եզակի։		Յոգնակի։	
Я пеку,	Եփեմ,	Мы печемъ,	եփեմք,
Ты печешь,	եփես,	Вы печете,	եփէք,
Онъ, а, о печетъ,	եփէ։	Они, ѣ пекутъ,	եփեն։

Անկատար։

Я пекъ,	եփէի,	Мы пекли	եփէաք,
Ты ла,	եփէիր,	Вы	եփէիք,
Онъ, ло, а, о	եփէր,	Они, ѣ	եփէին։

Յարակատար և գերակատար։

Я пекалъ,	եփեալ եմ, էի,	Мы пекали	եփեալ եմք, էաք,
Ты ла,	եփեալ ես, էիր,	Вы	եփեալ էք, էիք,
Онъ, ло, а, о	եփեալ է, էր,	Они, ѣ	եփեալ են, էին։

Ապառնի։

Я буду печь	եփելոց եմ,	Мы будемъ печь	եփելոց եմք,
Ты будешь	եփելոց ես,	Вы будете	եփելոց էք,
Онъ, а, о будетъ	եփելոց է,	Они, ѣ будутъ	եփելոց են։

Հրամայական եղանակ.

Пеки ты,	եփեա,	Пеките вы,	եփեցէք,
пусть онъ, а, о		пусть они, ѣ	
печетъ,	եփեսցէ,	пекутъ,	եփեսցեն.

Ընդունելութիւն ներկայ. Пекущій, եփող,
անցեալ. Пекшій, եփեալ.
Գոյական ներկայ. Печа, եփելով, յեփելն,
անցեալ. Пекши, եփելով, յեփելն, եփեալ.

Ըստ այսմ օրինակի խոնարհին և յաջորդ բայքդ՝ влечь, ձգել, (քարշելով տանել, կամ բռնութ՟ ածել.) влеку, ձգեմ, влечешь, ձգես. сѣчь, ծեծել, ձաղկել, հատանել, խայթել, сѣчешь, ծեծես. течь, հոսել, կամ գնալ (ջրոյ) կամ կաթել, և հեղեղուկ իրաց ըստ ծակոտիս արտաքս թօրել, теку, հոսեմ, течешь, հոսես. толочь, լեսուլ, լոսել, կամ ծեծել, толку, լեսում, толчешь, լեսուս. Գիտելի է. զի ՚ի վերոյեղեալ բայիցդ՝ են՝ որք անկանոն համարին առ մեզ. և են՝ որք կանոնաւորք. իսկ առ Ռուսս առ հասարակ են անկանոն. Ըստ որում եդան ՚ի վերոյ.

Գիտելիք ինչ ՚ի վերայ ածանցի բայից.

Գիտելի է Ա. Զի ներկայ ժամանակն է իբրև սկիզբն և գլուխ ՚ի խոնարհմունս բայից. Բ. Զի անցեալ անկատարն բղխի յառաջին և յերրորդ դիմաց ներկայ ժամանակի, և յանգի Ա. ՚ի алъ, ялъ. Բ. ՚ի илъ, ылъ. Գ. ՚ի олъ, улъ. Դ. ՚ի ѣлъ, елъ.

Գ. Անցեալ կատարեալն կազմի յանկատարէն՝ յաւելլով ՚ի նա ըստ մեծի մասին զմի ՚ի յաջորդ նախադրութեանցդ. որք. воз, вз, вы, в, до, за, из, на, низ, о, об, от, по, пере, под, при, про, раз, со, с, у.

Յայս կատարեալ ժամանակէ ծագին այլ կատարեալ ժամանակք յամենայն իսկ խոնարհմունս.

Դ. Անցեալ միոյ նուագի ժամանակն յանգի ՚ի վանկս нулъ, յորմէ

և բղխեն բովանդակ միոյ նուագի ժամանակք 'ի խոնարհմունս բայից ։

Ե ։ Յարակատար և գերակատար ժամանակքն երբ 'ի բազումն յան-գին 'ի ивалъ, կամ ывалъ, մերթ և 'ի валъ, алъ. Բայց երբ չու-նի բայն զայսպիսի վերջաւորութիւն 'ի յարակատար և 'ի գերակատար ժա-մանակս, յայնժամ յարի յանկատար ժամանակն եական բայս 'ի չէզո-քական սեռի бывало, լինէի, լինէիր, լինէր, կամ լեալ եմ, լեալ ես, լեալ է. լեալ էի, լեալ էիր, լեալ էր ։

Զ ։ Ապառնի անկատարն կազմի յաներևոյթ եղանակէ և 'ի բայիցդ՝ буду, և стану, եղէց. օր. буду ходить, գնացից. стану рабо-тать, ծառայեցից, կամ ծառայելոց եմ ։

Է ։ Ապառնի կատարեալն զօդեալ նախադրութ. հանդերձ ը կատար-եալ ժամանակի, ընդունի զվերջաւորութիւն ներկայի ։

Ը ։ Ապառնին միոյ նուագի յանգի 'ի վանկս ну, և բաղկանայ յան-ցեալ միոյ նուագի ժամանակէ՝ 'ի բաց բարձմամբ տառիցս՝ лъ.

Դարձեալ գիտելի է զի ։ 'Ի հրամայական եղանակն յանկատար և 'ի կատարեալ ժամանակս յանգի 'ի й, и, կամ ь. բայց 'ի միոյ նուա-գի ժամանակն 'ի ни, нь. Բ ։ 'Ի կատարեալ և 'ի միոյ նուագի ժամանակս ըս յոգնականն 'ի կիր առնի առաջին դէմ ։

Գ ։ 'Ի անկատարն աներևոյթ եղանակի, կատարեալն և միոյ նուագի ժամանակքն կազմին 'ի նոյն իսկ ժամանակաց սահմանական եղանակի. փոխելով երբ 'ի բազում զտառսդ лъ, 'ի ть. և ես՝ 'ի բայս յանգեալս 'ի гу, և ку, աներևոյթ եղանակն ընդունի զտառսդ чь.

Դ ։ 'Ի ներկայ ժամանակն ընդունելութե յերկաքանչիւր լծորդութիւն ևս կազմի յերրորդ դիմաց յոգնակի սահմանականի ներկայի, փոխելով զտառսդ ть, 'ի щій.

Ե ։ Անցեալ անկատար, կատարեալ և միոյ նուագի ժամանակքն ըն-դունելութե կազմին 'ի նոյն իսկ ժամանակաց սահմանական եղանակի, փո-խելով զտառսդ лъ, 'ի вшій. բայց մերթ և 'ի шій, հանդերձ այլով նախընթաց բաղաձայն տառիւ ։

Է. Ներկայ ժամանակն դերբայի յանգի 'ի а, я, կամ чи, և բա-ղադրի 'ի բայս առաջին լծորդութե յառաջին դիմաց եզակի ներկայի փոխելով զվերջաւորեալ տառդ у, 'ի а, կամ я. Իսկ 'ի բայս երկրորդ լծորդութե բաղադրի յերրորդ դիմաց յոգնակի թուոյ:

Ը. Անկատար, կատարեալ և միոյ նուագի ժամանակքն դերբայի բաղկանան 'ի նոյն իսկ ժամանակաց սահմանականին և յանգին 'ի въ և 'ի ши, հանդերձ նախընթաց տառիւ в, կամ այլով բաղաձայն տառիւ:

Թ. Դերբայք ևս 'ի կատարեալ ժամանակի միօրինակ յանգին ներկայիւն հանդերձ. որպ. возненавидя, ատելով. примирясь, հաշտելով. ևլն.

Դերբայք օժանդակաւ կրաւորական բայից:

Գտանի և ա. Ի սահմանականի ներկայն կրաւորական բայի յանգի երբեմն զներգործականի յոգնակի առաջին դէմն ներկայէն յաւելլու-եական բայդ՝ есмь, եմ, գոմ, կամ бываю, լինիմ, եղանիմ:

Բ. Գտանին մի բայք յանգին յայսմ ժամանակի 'ի омъ. որպ. блюдомъ бываю, պահպանիմ, պահիմ. ևլն.

Գ. Բայք, որք ոչ ընդունին զվերջաւորութիւն мъ, 'ի կիր ածեն ձայնակրականս կամ ներգործականս. որպ. փոխանակ ասելոյ онъ почитаемъ есть, լաւ ևս է ասել, онъ почитается, նա համարի կամ պատուի. կամ его почитаютъ. ևլն.

Դ. Յանցեալ և ապառնի ժամանակս կազմին յանցեալ ժամանակաց ներգործականին, փոխեալ զտառդ лъ, 'ի нъ, կամ 'ի тъ, և յաւելլով զէական բայդ՝ былъ, էի, էիր, էր. կամ եղէ, եղեր եղև. буду, եղէց. Իսկ եթէ բայ ինչ չունիցի զայսպիսի վերջաւորութիւն, 'ի գործ ածեն նոքին վերջաւորութիւն мъ ներկայ ժամանակի.

Ե. Էական բայդ՝ былъ 'ի կատարեալ և 'ի միոյ նուագի ժամանակըս երբ 'ի բաղումն թողցի. որպ. Церковь сооружена, եկեղեցին կանգնեցաւ. домъ построенъ, տունն կառուցաւ. ևլն.

Զ. Յամ ժամանակս հրամայական եղանակի, յաւելլուն յաջորդ

բայքդ յընդունելութիւն կրճատեալ ՚ի եզականին․ որպէս․ будь, լե՛ր, կամ пусть будетъ, եղիցի՛, կամ լիցի՛․ իսկ ՚ի յոգնականին будьте, լերո՛ւք, կամ եղերո՛ւք, կամ пусть будутъ, եղիցի՛ն, լիցի՛ն։

Է․ Ընդունելութիւն յաներևոյթ եղանակի գնի ՚ի տրական հոլովն ՚ի վերջաւորութ կրճատեալ, և ՚ի բովանդակ ժամանակս յաւելու ՚ի նոյն բայդ быть, լինել, կամ լինիլ, կամ եղանիլ։

Ընդունելութիւն ներկայ ժամանակին յանգի ՚ի мый, և անցելոյն ՚ի нный կամ тый․ Գներբայքն յամ ժամանակս կազմին յընդունելութեց՝ համառօտելոց ՚ի ъ, յաւելեալ ՚ի ներկայ ժամանակին զբայդ будучи, լինելով, կամ գոլով․ իսկ ՚ի յանցելոյն, զբայդ бывши, կամ бывъ․ եղեալ, լինելով, ՚ի լինելն։

Ն․ վախճանի, արժան է գիտել և զայս․ զի ՚ի օրինակի բայից ներգործականաց և չէզոքականաց, ընդունելին և խոնարհին նմանապ՝ ներգործականաց և կրաւորականաց չէզոքականք և հասարակք․ պահելով զամ՝ ուրեք լոկ զանխորական վերջաւորութիւն ся, կամ сь.

Յաղագս ընդունելութեան։

Ընդունելութիւն (причастіе պրիչաստիե) է անուն ածական բղխեալ ՚ի բայից և ունի զպարագայս ՚ի բայից և ՚ի անուանց։

Նշանակեր առաջնոր․ զի իւրաքանչիւր ընդունելութին փակէ ՚ի իւրև զբայ և զյարաբերական դերանունդ который, ая, ое, կամ кто, որ․ կամ որ որք․ օրինակ իմն․ Человѣкъ, не желающій добра ближнимъ (կամ՝ которой не желаетъ) погрѣшаетъ противъ правилъ закона, այր, ոչ ցանկացող բարւոյ մերձաւորին, (կամ որ ոչ ցանկայ) մեղանչէ ՚ի դէմ օրինաց կանոնաց․ Человѣкъ гордящійся (կամ который гордится) своими знаніями поступаетъ противъ правилъ мудрости․ այր փքացող ՚ի գիտութիւն իւր (կամ որ փքանայ) վարի հակառակ կանոնաց իմաստութ։ Ընդունելութիւնք ունին զվեց սեռս ՚ի բայից յորոց և կազմին․ որգամ ներգործական, կրաւորական, չէզոքական,

ներգործակերպ չեզոքական, կրաւորակերպ չեզոքական, կամ ձայնակրական և հասարակ ։ Ունին ևս զչորս ժամանակս, ներկայ, անկատար, կատարեալ, և միոյ նուազի․ և հոլովին իբր օրինակի անուանց ածականաց․ ունելով զսեռս, զթիւս, և զհոլովս ։

Ընդունելութիւնք ՚ի կիր ածեալք իբր զօրութ անուանց ածականաց ունին զաստիճանս բաղդատականութ․ օր․ знающій, գիտող կամ գիտնական, знающѣе, գիտնագոյն, самый знающій, կարի գիտնական․ совершенный, կատարեալ, совершеннѣе, կատարելագոյն, совершеннѣйшій, ևս կատարելագոյն ։

Յաղագս դերբայի ։

Դերբայն (дѣепричастіе դեեպրիչաստիե) նշանակէ զհանգամանս և զեղանակս գործողութ կամ կրելութ այնր բայի, առ որ վերաբերի նոյնն․ օրինակ իմն․ Человѣкъ упражняясь прилѣжно въ наукахъ и читая полезныя книги, просвѣщаетъ свой разумъ. այր՝ պարապելով զմակացութիւնք եռանդեամբ հոգւոյ և ընթեռնլով զգիրս օգտակարս լուսաւորէ զմիտս իւր ։

Ծանի՛ր աստանօր․ զի իւրաքանչիւր դերբայ պարունակէ զմի յո և իցէ ՚ի յետադաս բառից․ և ՚ի մեզ պատասխանէ գործիական և կամ, ներգոյական հոլովոյ աներևոյթ բայից․ որպիսիք են սոքին․ когда, երբ, յորժամ․ какъ, իբրև, մինչ․ поелику, զի, իբր որում, որով հետև․ օր․ Уча другихъ, сами учимся. փոխանակ ասելոյ когда учимъ другихъ, то и сами учимся. յուսուցանելն, կամ ուսուցանելով զայլս, մեք ևս՝ ուսանիմք․ որ նոյն է ասել, մինչ ուսուցանեմք զայլս, մեք ևս ուսանիմք ։

Սեռք և ժամանակք դերբայից են իբր ընդունելութեանց․ բայց ոչ ունին զթիւս, զդէմս, և ոչ ևս կարեն հոլովիլ ։

Յաղագս մակբայից։

Մակբայն (որ наречіе նարեչիե ասի առ ռուսս) է մի յանհոլով մասանց բանի, որ տեղապա՛ դնի 'ի վե՛ր բային վա՛ս նշանակելոյ զպարագայս գործողութեա՛ն կա՛մ զորպիսութիւ՛ն նորին։ Նոյն բաղում մակբայք դնին նմանապէ՛ս և 'ի վե՛ր ածական անուանց վա՛ս ցուցանելոյ զպարագայս նոցին, որպէս. Богъ есть колико благъ, толико правосуденъ. այնքան է Ա՛ծ բարի, որքան է արդարադատ. Онъ учился лѣниво, и за то строго былъ наказываемъ. Նա ուսանէր հեղգաբար, սաստիկ և պատժեալ լինէր չարաչար։ Մակբայն 'ի ռուսաց լեզուոջ բաժանի 'ի տա-սըն և ինն տեսակս, որք և կոչին առ մեզ 'ի յաջորդ գրելոցդ։

Ժամանակական (время վրեմեա։)

Теперь, այժմ, զարդիս, այժմոյս։ днесь, այսօր, կամ այժմ, այժմիկ։ додвесь, ցայսօր։ нынѣ, այսօր, և՛ս այժմ։ донынѣ, կամ понынѣ, ցարդ, ցայժմ, ցայսօր։ отнынѣ, յայսմ հետէ, այսուհետև։ уже, ահա, ահաւասիկ, աւանիկ։ древле, 'ի հնումն։ издревле, 'ի վաղուց, 'ի վաղնջուց։ вчера, և вчерась, երեկ։ давно, վաղ ուրեմն, վաղու եւս։ издавна, 'ի վաղուց, 'ի վաղնջուց։ всегда, завсегда, навсегда, միշտ, յար, հանապազ։ иногда, երբեմն, մերթ։ прежде, նախ, նախ առաջին. сперва, յառաջագոյն։ послѣ, յետոյ, զկնի, ապա։ покамѣстъ, пока, մինչ, մինչև, մինչդեռ։ доколь, доколѣ, մինչև, ցերբ։ искони, 'ի սկզբանէ։ впередъ, այսուհետև, յառաջ, կա՛մ նախ։

Տեղական (мѣсто մեստօ։)

Гдѣ, куда, ուր, յո՛, ուրանօր։ здѣсь, тутъ, աստ, աստանօր։ вездѣ, ա՛մ ուրեք։ нигдѣ, ո՛չ ուրեք։ тамъ, туда, тутъ, անդ, անդէն. внѣ, արտաքս, 'ի դուրս, արտաքոյ։ извнѣ, отвнѣ, արտաքուստ, արտաքոյ։ индѣ, инуда այլուր։ сюда, այսր, աստ, աստանօր։ никуда, нѣкуда, ո՛չ ուրեք։ вспять, յետս։ отсюду, յա՛մ կողմանէ,

յայժմ դիմաց. доселѣ, ցայս վայր, և այսր. отселѣ, отсюда, աս-տուստ, աստի. оттуда, անտի. внутрь, 'ի ներքս, 'ի ներքս կոյս. снаружи, արտաքուստ, առ արտաքս. спереди, յառաջոյ, զառաջ-եաւ. сзади, յետուստ. далеко, далече, հեռի, 'ի բաց, 'ի բացեայ. издалека, издалече, 'ի հեռուստ, 'ի բացուստ. близко, մերձ, մօտ. свыше, 'ի վերուստ. вверх, выспрь, 'ի վեր. около, եզրև, շուրջ. среди, 'ի մէջ, 'ի մէջ, ը̄ մէջ. мимо, առ ընթեր, հուպ.

Որակական. (качество, կաչեստվօ.)

Хорошо, բարւոք. дурно, յոռեգոյն, վատթարագոյն. прямо, ուղղակի, ուղղապէս, դէպ ուղիղ. напрасно, тщетно, вотще, всуе, и суе, զուր, 'ի զուր, տարապարտուց, ը̄ վայր, 'ի նանիր, վայրա-պար, ընդունայն. удобно, անաշխատ, պատշաճապէս, դիւրաւ. трудно, դժուարաւ. громко, որոտ ը̄ որոտ, որոտագին. изустно, բերան 'ի բերան. дружески, բարեկամաբար. стремглавъ, կոր 'ի գլուխ, կամ խուճապաւ. Եւն.

Քանակական. (количество, կօլիչեստվօ.)

Много, շատ, բազում, յոլովակի. мало, սակաւ, սակաւ ինչ, սակաւիկ մի. нѣсколько, խուն մի, փոքր 'ի շատէ, փոքր ինչ, դուն ինչ. столько, այսքան, այսչափ, այնչափ, այնքան. полно, լիով, լիապէս, լրապէս. довольно, ը̄ բաւականին. сколько, որչափ, որ-քան. колико, քանի. толико, այսքան. Եւն.

Դասական. (порядокъ պօրեադօկ.)

Сперва, прежде, նախ, առաջին, նախառաջին, զառաջինն. сна-чала, 'ի սկզբանէ. потомъ, զկնի, յետոյ, ապա, յետ այնորիկ. на-конецъ, напослѣдокъ, 'ի վերջէ, 'ի վերջոյ, 'ի վախճանի. еще, դեռ ևս, տակաւին, դարձեալ, վերստին. опять, միւսանգամ, անդ-րէն, կրկին, կրկնակի. снова, вновь, նորոգ, նորապէս, նորոգապէս. паки, և ևս, կրկին, դարձեալ.

Թուական․ (число թւոյ․)

Однажды, единажды, однократно, միանգամ, եւ՝ յառաջ միում, երբեմն․ дважды, двоекратно, двукратно, երկիցս, երկպատիկ․ трижды, троекратно, երիցս, երիցս անգամ․ многократно, բազում անգամ, յոլով անգամ, բազմապատիկ․ тмократно, բիւրիցս․ сугубо, կրկնապատիկ, կրկին․

Ստորասական (утвержденіе կամ увѣреніе, ստուգու- թեան կամ ստորասութեան․

Такъ, այսպէս, այդպէս, այնպէս․ ей, այո․ точно, ճշդապէս, արդարեւ, կամ ճշմարիտ․ подлинно, ստուգիւ, ստուգապէս․ конечно, արդարեւ, յիրաւի․ да, այո․ ей, ей, այո այո․ истинно, ճշմարտիւ, ճշմարտապէս․ право, հաւաստեաւ, յիրաւի իսկ․

Բացասական եւ արգելական (отрицаніе ուրացմանց․)

Не, ոչ, չ, մի․ нѣтъ, ոչ,] չէք․ никакъ, մի իւիք, ամենեւին, ոչ բնաւ․ ни, մի, ոչ, եւ․ ни ни, մի եւ մի․ ничуть, մի բնաւ, մի ամենեւին․ отнюдь, ամենեւին, ոչ բնաւ, ոչ երբեք․ եւն․

Նմանական (уподобленіе նմանութեան․)

Какъ, որպէս, իբրեւ, մինչ, որպէս դիպող է․ такъ какъ, այնպէս, որպէս․ яко, будто, իբրեւ, զի, քանզի, որպէս, որպէս թէ․ подобно, նըմանապէս, նման․ равно, հաւասարապէս, միապէս․ такъ, նոյնպէս, նմանապէս, այդպէս, այնպէս․ сходно, համեմատաբար, համեմատ, դիւրագին․ будто бы, яко бы, որպէս թէ, իբրեւ թէ․ властно, точь въ точь, ճիշդ եւ ճիշդ, յատկապէս․ եւն․

Յաճախական (напряженіе սաստկութեան․)

Весьма, зѣло, յոյժ, կարի․ очень, շատ, բազում․ наиболѣе, յաւէտ, առաւել․ особенно, особливо, наипаче, մանաւանդ, առանձին, առաւել․ гораздо, յոյժ, ըստ բաւականին, առաւել, աւելի

ևս ։ даже , մինչդի , մինչդի և , մինչ դի ևս , մանգամ ։ паче , առաւել , առաւել ևս , ևս առաւել , ևս քան զևս ։ крайне , մինչև յոյժ , յոյժ յոյժ ։

Նուազական (ослабленіе օսլաբլենիե ։)

Едва , чуть , чуть чуть , փոքր մի ևս , փոքր միւս ևս և , հազիւ ։ почти , գրեթէ , գոգցես ։ насильно , ակամայ , հարկաւ , բռնաբար , հազիւ ։

Համայնական կամ ժողովական ։ (совокупленіе սովօկուպլենիե ։)

Купно , вкупѣ , совокупно , ՚ի միասին , միանգամայն , համայն , համանգամայն ։ за одно , ընդ միահեծ , միահաղոյն ։ взаимно , փոխանակաւ , փոխադարձ , փոփոխակի , փոխ ընդ փոխ ։ вмѣстѣ , обще , ՚ի միասին ։ вообще , сообща , ընդ հանուր , բովանդակ , հասարակ ։

Ներհակական (разность րազնօստ ։)

Инако , различно , иначе , այլազգ , այլապէս , տարօրինակ , այլ ընդ այլոյ ։ особо , особъ , особенно , առանձին , ուրոյն ։ напрошивъ , ընդ հակառակս , ընդ դէմ , ներհակ ։ наединѣ , առանձնակի , միմիայն ։ вопреки , հակառակ , ներհակ ։ разно , պէսպէս , զանազան ։

Յանկարծական (ускореніе ուսկօրենիե ։)

Вдругъ , յանկարծ , անկարծումս ։ тотчасъ , առ ժամայն , իսկոյն , նոյն հետայն ։ нечаянно , յանկարծակի ։ мгновенно , ՚ի քթթել ական , յական թօթափել ։ незапно , внезапу , внезапно , յանկարծադէպ , յանպատրաստից ։

Զատական (исключеніе , կամ изъятіе
իսկլյուչենիե , կամ իզեատիե ։)

Только , токмо , միմիայն , և եթ , լոկ , սոսկ ։ точію , միայն , բայց միայն ։ лишь , այն ինչ , իբրև ։ развѣ , բաց , բաց ՚ի , մի թէ ։ неужели , մի թէ ։ единственно , եզակիանապէս , միապէս ։

Ցուցական (Указаніе , ուկազանիե ։)

Се , вотъ , на , ահա , ահաւասիկ , աւասիկ , ահաւանիկ ։

Մեկնական (изъясненіе իզեասնենիե ․)

То есть, сирѣчь, այսինքն, իբր է, իբր թէ ․ именно, а именно, այսինքն, յանուանէ ․ какъ то, իբր, որպէս, օրինակ իմն ․

Երկբայական (сомнѣніе սոմնենիե ․)

Авось, авось либо, можетъ быть, թերեւս, գուցէ ․ чуть, едвали, հազիւ, հազիւ հազ, ուր ուրեմն ․

Հարցական (вопрошеніе վօպրօշենիե ․

Для? почему? почто? зачемъ? հի՞մ, զի՞, ե՞ր վասն, յո՞ր սակս, ընդէ՞ր ․ когда? ե՞րբ ․ какъ? զիա՞րդ ․ развѣ, неужели, միթէ ․ что? զի՞նչ ․ гдѣ? ու՞ր, յո՞ ․ доколѣ? մինչեւ յե՞րբ, ցե՞րբ ․

Բազում մակբայք, ծագեալք յանուանց ածականաց, և յանգեալք ՚ի о, կարեն փոփոխիլ ՚ի ձեւն բաղդատական աստիճանաց ․ իբր ․ трудно, դժուարաւ, труднѣе, դժուարագոյն, очень трудно, յոյժ դժուարագոյն ․ легко, հեշտեաւ, դիւրաւ, легче, հեշտագոյն, весьма легко, յոյժ հեշտագոյն ․ եւն ․

Առ մակբայս վերաբերին, ևս ․ անուանք գոյականք ՚ի կիր առեալք միմիայն ՚ի հոլովն գործիական ․ իբր ․ мимоходомъ, հարեւանցի, ՚ի հարեւանցի ․ даромъ, ձրի ․ пѣшкомъ, հետի, հետիոտս ․ кругомъ, շուրջանակի ․ верхомъ, այրուձի, ձիաւոր, հեծեալ ․

Է ․ Յաճախ գոյական և ածական անուանք ՚ի կիր առեալք ՚ի հոլովս ինչ առանց նախադրութեց ․ կամ յարեալ ՚ի նոսին ․ իբր ․ дома, տանն, ՚ի տան ․ вкругъ, շուրջանակի ․ внутрь, ՚ի ներքս ․ вкрацѣ, ՚ի կարճոյ ․ вдругъ, յանկարծ ․

Յաղագս նախադրութեանց ․

Նախադրութիւն (է ռուսաց предлогъ պրեդլօղ) ցուցանէ զյարաբերութիւն միոյ առարկայի առ այլ ․ և պահանջէ զխնդիր ՚ի պէսպէս հոլովական բառս ․ առաջի որոց դնի ․

Արդ՝ ոմանք ՚ի նախադրութեց առնուն զսեռական ․ և են սոքին ․

Для, ради, վասն, սակս, 'ի սակս, յաղագս ։ до, մինչ, մինչև, ց ։ отъ, изъ, 'ի, յ, առ 'ի ։ у, 'ի, յ, 'ի յ ։ возлѣ, подлѣ, մերձ, առ ընթեր, առ, հուպ ։ съ, со, 'ի, յ, 'ի յ ։ между, 'ի մէջ, 'ի միջի ։ безъ, առանց ։ кромѣ, опричь, բաց, բայց ։ противъ, ընդդէմ, հակառակ ։ окресть, շուրջանակի, զ, (պարառ ։) близь, մերձ, մօտ, առ ընթեր, հուպ ։

Ոմանք առնուն զտրական, և են սոքին ։ по, ըստ, 'ի, յ ։ къ, ко, 'ի, ց, ըստ, յ, առ ։

Ոմանք առնուն զհայցական և են սոքին ։

Въ, во, 'ի, յ ։ за, արտաքոյ, ևս՝ փոխանակ, փոխան, ևս՝ վասն, ևս՝ յայնկոյս ։ на, 'ի վերայ ։ подъ, 'ի ներքոյ, ստորև, ընդ ։ по, մինչ ց, ևս՝ զկնի, զհետ ։ предъ, առաջի, յառաջոյ ։ чрезъ, черезъ, 'ի, ընդ, ևս՝ 'ի ձեռն, միջնորդութեամբ ։ о, объ, 'ի ։ про, վասն, յաղագս, զ ։ сквозь, ընդ, ընդ մէջ ։

Ոմանք առնուն զգործիական, և են սոքին ։

За, զհետ, զկնի ։ надъ, 'ի վերայ ։ подъ, ներքոյ, 'ի ներքոյ; ստորև, ընդ ։ предъ, передъ, առաջի, յառաջոյ ։ съ, со, ընդ, համանդերձ ։ между, 'ի միջի, 'ի մէջ, ընդ մէջ ։

Ոմանք առնուն զներգոյական, և են սոքին ։

На, 'ի, յ ։ при, 'ի, յ, ևս՝ մերձ, առ ընթեր, ևս՝ առ, որ ունի զզօրութիւն անուանցս. 'ի ժամանակս․ առ ժամանակօք ։ въ, во, 'ի, յ ։ о, объ, վասն, յաղագս, որք ունին նաև զզօրութիւն պատմականի ։ по, զկնի, յետ, ևս՝ վասն, յաղագս, ևս՝ 'ի կողմանէ, 'ի մասին ։

Հնար է վերածել 'ի թիւս նախադրութեանց և զմակբայս, որք պահանջեն զխնդիր, որպիսիք են սոքին ։

Близко, մերձ, մօտ ։ внѣ; արտաքոյ ։ вдоль, ընդ երկայն ։ внутри, 'ի ներքս ։ мимо, մերձ, առ ընթեր ։ около, իբրև, շուրջ ։ прежде, յառաջքան, նախ քան ։ позади, զկնի, յետ, յետոյ ։ позади, յետուստ

՚Նախադրութիւնս вы, առ, արտ։ воз, առ, ընդ։ низъ, ներք, ստոր։ разъ, մի, և՝ անգամ։ пере, пре, գեր։ при, նախ։ ոչ պահանջեն զխնդիր, այլ յարակցեալ ընդ բառից իբրև զբաղադրական մասնիկս, վարին պէսպէս նշանակութ․ օր․ вынести, հաւաքել․ возвратить, низвергнуть, ընկենուլ, և՝ զգետնել, և՝ կործանել․ раздѣлить, բաժանել, անջատել․ претворить, փոխակերպել, այլակերպել․ прибѣгнуть, դիմել։ Այն և նախադրութիւնք են, որոց առեալ զխնդիր, զօդին ընդ բառից․ օր․ про, до, во, на, զորոց զնշանակութիւնս, տե՛ս ՚ի վերոյ․ օր․ Злые люди нападаютъ на добрыхъ, արք չարք յարձակին ՚ի վ̅ր բարեաց։

Յաղագս շաղկապաց։

Շաղկապն (ըստ ռուսաց союзъ սօյուզ) է մասն բանի, որ զբանս և զամբողջ պարբերութիւնս միաւորէ ընդ միմեանս։

Շաղկապք ըստ նշանակութեան իւրեանց են։

Նաղձևսական (соединительный սօեդինիտելնըյ։)

И, և։ же, իսկ, և։ не только, ո՛չ միայն։ но и, այլ և։ ниже, և ոչ, ո՛չ, և կամ՝ նաև։ да, և, նաև։

Տրոհական (раздѣлительный ռազդելիտելնըյ։)

Или, либо, կամ, կամ թէ, և կամ թէ։ ли, և կամ․ եթ̅։

Ենթական (условный ուսլօվնըյ։)

Ежели, буде, если, եթէ, թէ, զի թէ։ когда, յորժամ, երբ, եթէ։ тогда, յայնժամ։ если же, а ежели, буде же, իսկ եթէ, ապա թէ, այլ թէ։

Անկատարական (уступительный ուստուպիտելնըյ։)

Хотя, хоть, թէ և։ թէպէտ և։ пусть, правда, թէ և, արդարև։

Նացառացական (противуположный պրօտիվուպօլօժնըյ։)

Но, однако, а, же, բայց, այլ, սակայն, իսկ, բայց սակայն։ впрочемъ, ՚ի վ̅ր այսր ամ̅ի, հուսկ ուրեմն։ только, токмо, միայն,

միայն թէ, բայց միայն ։

Պատճառական (винословный վինոսլովնըյ ։)

Ибо, զի, քանզի ։ поелику, փոխանակ զի, որովհետեւ ։ потому, ըստ որում, որովհետեւ ։ для того что, վասն, զի, վասն զի ։ чтобы, дабы, որպէս զի, առ 'ի ։

Մակաբերական և հետեւողական (заключительный զակլյուչիտելնըյ ։)

И такъ, և արդ, և այսպէս ։ посему, почему, ապա ուրեմն, ըստ այսմ, այսպէս ։ слѣдовательно, ուրեմն, ապա ուրեմն, ապաքէն ։ для сего, для того, того ради, վասն, վասն այն, յայն սակս, վասն որոյ, սմին իրի, ուստի ։ убо, արդ, և արդ, վասն ։

Շաղկապք բաժանին 'ի նախընթացս, և 'ի վերջընթացս ։

Նախընթացք են սոքին ։

Когда, յորժամ, երբ, մինչ ։ ежели, եթէ, թէ ։ хотя, թէ և, թէպէտ և ։ нетолько, ոչ միայն ։

Վերջընթացք են սոքին ։

То, ապաքէն, ապա ուրեմն, երբեմն ։ однако, բայց, այլ, սակայն ։ но и, այլ և. ևս. իսկ.

Ежели будешь учиться прилѣжно, то успѣешь въ наукахъ, եթէ ուսանիցես անձանձիր, ապաքէն զարգասցես մակացութիւք ։

Хотя ученіе въ началѣ кажется трудно, но въ послѣдствіи бываетъ пріятно. Թէպէտ ուսումն 'ի սկզբան անդ երեւի դժուարին ։ այլ 'ի վախճանի լինի ախորժական ։

Յաղագս միջարկութեանց ։

Միջարկութիւն (ըստ ռուսաց междометіе մեժդոմետիե) է մասն բանի, որ զպէսպէս կիրս, և կամ զներքին զգացումն հոգւոյն յայտ առնէ,

Միջարկութիւնք զօրութ նշանակութեանց իւրեանց են բազմօրինակք, որոց տեսակք և անուանք են ըստ հետագայիցդ, և 'ի ռուսս ցուցանեն ։

Խնդական կամ ախորժական (радость, ռադօստ.)

Ура! վա՜շ, կեցցե՛ արքայ. га! վա՜շ վաշ.

Սգական կամ ողբական (печаль պեչալ.)

Ахъ! ո՜հ, աւա՜ղ. ахти! եղո՜ւկ. увы! ո՜վ, եղո՜ւկ. горе! վա՜յ, աւա՜ղ.

Զարմացական (удивленіе ուդիվլենիե.)

Исполать! ո՜վ. а! ո՜վ, բա՜րէ. о! ո՜վ, ո՜վ Թէ. ой ли! բա՜րէ. бы! ո՜վ. то то! բա՜րէ.

Արհամարհական, ծանակական (презрѣніе պրեզրենիե.)

Э! վա՜շ. эхъ! վա՜շ վա՜շ. у! ո՜. фу! ո՜հ ո՜հ.

Զարհուրական (боязнь բօեազն.)

Ай! ո՜վ. ա՜յ. ахъ! ո՜հ, ո՜. ой! ո՜հ, ո՜հ ո՜հ.

Սպառնալական, կամ խրոխտական (угроженіе ուգրօժենիե.)

А а! ա՜ ա՜. Յորդորական (понужденіе պօնուժենիե.)

Ужо! ո՜վ. вотъ! то! օ՜ն. ну! ա՜ղէ, հա՜պա. нуже! օ՜ն.

Կոչական (зовъ, զով) կամ призываніе պրիզիվանիե.

Эй! ո՜վ, ո՜վ դու. гей! о! ո՜. ай! ա՜յ.

ՅԱՂԱԳՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ.

Համաձայնութիւն (Словосочиненіе ասացեալ 'ի ռուս) ցուցանէ, թէ զիարդ պարտ է դասաւորել զբառս, կամ զիարդ կարգել զմին ըստ միւսոյն, զորս արժան է գրել. զի խորհրդածութիւն նախադասութեան կամ կատարեալ բան ունի զենթակայ և զստորոգեալ. Ենթակայ կոչի դէմքն, կամ իրն, զորմէ ասի ինչ. և ստորոգեալ այն՝ որ ասի զենթակայէ. օրինակ ինչ. Богъ есть творецъ міра. Ա.Ծ է արարիչ աշխարհի. ուր բառդ Богъ, է ենթակայ, զորմէ ասի ինչ. իսկ творецъ міра, է ստորոգեալ, որ ստորոգի զնմանէ. բայց ենթակայն ոչ միշտ և յամի դնի յառաջոյ. այլ՝ յաճախակի դնի նաև 'ի վերջոյ բայց և այնպէս միշտ մնայ ենթակայ.

Յաղագս համաձայնութեան փոփոխման անուանց.

Ա. Հարցմանցս кто? ո՞վ, ո՞. և կամ что? զի՞նչ, պատասխանեմք ուղղականաւ. Օր. Кто создалъ міръ? Ո՞վ ստեղծ զաշխարհս. Богъ Ա.Ծ. Кто основалъ Римъ? Ո՞ եարկ զհիմն Հռոմայ. Ромулъ, Հռոմուլոս. Что изнурило твое сердце? զի՞նչ մաշեաց զսիրտ քո, печаль, տրտմութիւն.

Բայս կամին, կոչի 'ի մեզ անուն բայի, որ նշանակէ զուեր գործողութիւն, զորմէ տես 'ի նոր քերականութեան լեզուիս հայոց, զոր յայտ 'ի 1827. ամի 'ի մոսկով քաղաքի տպագրեաց հարազատ որդին մեր Լ.ը միանն Միքայէլ Սարգսեան Սալլանթեան.

Բ. Երկու անուանք դիմականք կամ և բազումք՝ վերաբերեալ առ մի դէմ, իր, դնին 'ի մի հոլով. Օր. Христосъ преобразился на горѣ Θаворѣ. Ք.Ս այլակերպեցաւ 'ի լեառն Թաբոր. Римлянамъ проповѣдалъ Христово ученіе апостолъ Павелъ. առաքեալն Պօղոս քարոզեաց Հռոմայեցւոց զվարդապետութիւն Ք.Ի.

Դ. Գոյական անունն բացայայտիչ այլոյ անուան՝ պատշաճեալ երկուց կամ բազում անուանց, 'ի կիր առնի 'ի թիւն յոգնական. եղեալ շաղկապաւ կամ առանց շաղկապի. Апостолъ Петръ и Павелъ ученіемъ Христовымъ просвѣтили многіе языки. առաքեալքն Պետրոս և Պօղոս վարդապետութեամբն Քրիստոսի լուսաւորեցին զբազում լեզուս. Ипократъ и Галенъ почитаются отцами врачебной науки. Հիպոկրատէս և Գաղիէնոս համարին հարք (իբր հեղինակք) բժշկական արհեստից.

Զայս կանոն կոչեմք մեք բացայայտիչ և բացայայտեալ.

Ե. Յորժամ գոյական անուանք են՝ նշանակիչք այլ և այլ իրաց դնին առանց շաղկապի, յայնժամ մին յայնց՝ զորմէ հարցանի բառն чей? կամ чья? և կամ чье? որո՞յ, կամ ո՞յր. 'ի կիր առնի 'ի հոլովն սեռական. օր. Благочестіе есть крѣпкое утвержденіе Государствъ, красота вѣнцевъ царскихъ, нераздѣльное соединеніе человѣческаго общества. բարեպաշտութիւն է հզօր հաստատութիւն թագաւորութեանց գեղեցկութիւն արքայական թագից, անբաժանելի միաւորութիւն ընկերական մարդկան. Праздность есть источникъ пороковъ. պարապորդութիւն է աղբիւր մոլութեանց. Молчаніе есть знакъ благоразумія. լռութիւն է նշան խոհեմութեան. Այս կանոն կոչի 'ի մեզ յատկացուցիչ և յատկացուցեալ.

Զ. Անուանք գոյականք՝ որք նշանակեն զկշիռ կամ զչափ, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական. օր. пудъ муки, չորս լիտր ալեր. четверикъ овса, մի լիտր գարւոյ. аршинъ сукна, կանգուն չուխայի՝

Է. Գոյական անունն նշանակիչ նիւթոյ՝ յորմէ կազմեալ իցէ իրն, դնի 'ի հոլովն սեռական համեմատ նախադրութեանց՝ изъ, 'ի, առ 'ի, յ. 'ի յ. օր. столпъ изъ мрамора, սիւն 'ի մարմարիոնէ. вѣнецъ изъ злата, թագ յոսկւոյ, (կամ ոսկեայ.)

Գիտելի է. զի այսպիսի անուանք և այլք՝ զի բացատրականս բացատրին 'ի լեզուի մերում, և է՝ զի ածականաւ. իբր որում եղան ձևոյն՝

Է ։ Անուանք տեղեաց հարցմանս откуда ? ուստի ․ ՚ի գործածին ՚ի սեռականն , զոր պարտ է փոխադրել ՚ի մեր բացառականս ․

Նախ առեալ լինին նախադրութիւ изъ , ՚ի , ՚ի յ , յ ․ երբ նշանակի ներքսակողմն ելոց ինչ ․ որպ ․ идти изъ церкви , изъ дому , изъ города , երթալ յեկեղեցւոյ , ՚ի տանէ , ՚ի քաղաքէ ․

Երկրորդ՝ առեալ լինին նախադրութիւ съ , ՚ի , յ ․ յորժամ նշանակին արտաքին երեսք կամ շարժումն ՚ի մակերեւութէ իմիք ․ съ улицы , ՚ի փողոցէ ․ съ рѣки , ՚ի գետոյ ․ съ моря , ՚ի ծովէ ․ съ горы , ՚ի լերանէ ․ съ острова , ՚ի կղզւոյ ․

Երրորդ առեալ լինին նախադրութիւ отъ , ՚ի , ՚ի յ , յ , երբ նշանակի սահմանն տեղւոյ , ուստի սկսանի շարժումն ․ որպ ․ отъ Москвы , ՚ի մոսկովայ ․ отъ Петербурга , ՚ի պետրուպոլսոյ ․

Հետազգայ անուանքդ՝ պահանջեն զխնդիր ՚ի հոլովն տրական ․ նախադրութիւ къ , ՚ի , առ , ց , ը , յ ․

Алчность , անյագութիւն , ագահութիւն ․ благоволеніе , կամք , բարեհաճութիւն ․ горячность , եռանդն ․ жадность , որկրամոլութիւն , ագահութիւն , ընչասիրութիւն ․ жалость , ցաւակցութիւն ․ ласка , շողոմութիւն , փաղաքշանք ․ любовь , սէր ․ ненависть , ատելութիւն ․ омерзѣніе , զզուանս , զազրութիւն ․ охота , իղձ , բաղձանք , ոս ․ руководство , նախակրթութիւն , հրահանգ ․ способность , ձիր , ընդունակութիւն , յարմարութիւն ․ страсть , չարչարանք , կիրք , մոլութիւն ․ презрѣніе , արհամարհանք , անարգանք ․ преданность , приверженность , հպատակութիւն , հնազանդութիւն ․ прилѣжаніе , փութաջանութիւն , արթնութիւն ․ состраданіе , վշտակցութիւն ․ склонность , միտումն , յօժարութիւն ․ усердіе , ջերմեռանդութիւն ․ ревность , նախանձաւորութիւն , փոյթ ․ привычка , սովորութիւն ․ пристрастіе , աչառութիւն , կողմնասիրութիւն ․ որպ ․ жадность къ богатству , ագահութիւն առ հարստութիւն ․ склонность къ ученію , յօժարութիւն առ ուսումն ․

ненависть къ пороку, ատելութիւն առ մոլութիւն. привычка къ трудолюбію, սովորութիւն առ աշխատասիրութիւն. եւ։

Ը. Անուանք տեղեաց հարցմանց куда? ուր, յո. դնին ՚ի տրականն հանդերձ նախադրութեամբ къ, ՚ի յ, առ, ց, ըստ. մինչ ասի զշարժման ՚ի սահմանս խնդրել ՚ի տեղի ինչ, կամ առ անձն ոք. որպէս. идти къ пріятелю, երթալ առ բարեկամ ոք. подойти къ городу, къ берегу, հասանել ՚ի քաղաքն, յեզրն.

Թ. Անուանք տեղեաց հարցմանց куда? ուր, յո. ՚ի կիր առնին ՚ի հոլովն հայցական. նախ՝ հանդերձ նախադրութեամբ въ, ՚ի, յ. երբ նշանակի ներքսակողմն. որպէս. ѣхать въ городъ, երթալ ՚ի քաղաքն. Петръ первый ходилъ войною въ Персію, Պետրոս Ա. չոգաւ ՚ի պարսկաստան ՚ի մարտ պատերազմի.

Երկրորդ՝ հանդերձ նախադրութեամբ на, ՚ի, յ. յորժամ ասի զշարժման ՚ի սորոյ ՚ի վերայ. կամ ՚ի միջոյ տեղւոյ ՚ի միւսն. որպէս. идти на гору, на поле, երթալ ՚ի լեառն, գնալ ՚ի դաշտ անդր.

Ժ. Անուանք տեղեաց հարցմանց гдѣ? որ է՛ որ տեղի. դնին ՚ի հայցականն, հանդերձ նախադրութեամբ чрезъ, ՚ի, ըստ, ՚ի ձեռն, միջնորդութեամբ. որպէս. Волга протекаетъ чрезъ многія области, Վոլգա գետն անցանէ ընդ բազում պետութիւնս. Россійскія войска прошли чрезъ Алпійскія горы, զօրքն ռուսաց անցին ընդ ալփից լերինսն.

ԺԱ. Անուանք տեղեաց հարցմանց гдѣ? ուր. յորժամ նշանակի մերձաւորութիւն, որ մերձաւոր գոլն. կամ սահմանակցութիւն, դնին ՚ի գործիականն, հանդերձ նախադրութեամբ подъ, ՚ի ներքոյ, կամ ըստ. և երբեմն ՚ի ներգոյականն, հանդերձ նախադրութեամբ при, ՚ի, յ, եւ՝ մերձ առ ընթեր, և կամ, առ. որպէս. Аннибалъ славную побѣду одержалъ надъ Римлянами при Каннахъ, Աննիբաղ արար զփառաւոր յաղթութիւն ընդ դէմ հռոմայեցւոց առ ընթեր կաննայ. подъ полтавою, մերձ ՚ի պօլտաւայ.

ժբ. Անուանք տեղեաց՝ հարցմանըս гдѣ? ուր. որ, զի ո՛ր տեղի. դնին ՛ի ներգոյականն կամ ՛ի տրականն, համդերձ նախադրութբ по, ըստ, ՛ի, ըն, ՛ի վր. որպ. плыть по морю, կամ моремъ, նաւել ՛ի ծովու. ѣхать сухимъ путемъ, գնալ ըն ցամաք ճանապարհ. плыть по рѣкѣ, գնալ (կամ նաւել) ՛ի վր գետոյ.

ժգ. Անուանք տեղեաց հարցմանըս гдѣ? ուր. յորժամ նշանակի ներքսակողմն ինչ, ՛ի կիր արկանին ՛ի հոլովն ներգոյական. ա. Համդերձ նախադրութբ въ, ՛ի, յ. որպ. жить въ Россіи, բնակել ՛ի ռուսաստան. բ. Համդերձ նախադրութբ на, ՛ի, յ, ՛ի վր. մինչ նշանակի մակերևոյթ ինչ. որպ. на островѣ, ՛ի կղզւոջ.

ժդ. Անուանք՝ որք նշանակեն զժամանակ հարցմանըս когда? կամ въ которое время? երբ, կամ յորժամ ժամանակի, ՛ի գործ ածին ՛ի հոլովն գործիական. որպ. весною, ՛ի գարնան, лѣтомъ, յամառան, днемъ, ՛ի տուընջեան, ночью, ՛ի գիշերի. որպ. днемъ трудимся, а ночью покоимся, վաստակեմք ՛ի տուընջեան, և հանգչիմք ՛ի գիշերի. Երբեմն և՝ ՛ի հոլովն հայցական՝ նախադրութբ въ, ՛ի, յ. և կամ ՛ի հոլովն սեռական՝ յաւելեալ ՛ի պատշաճաւոր ածական անուն. որպ. сіе случилось прошлаго года, այս պատահեցաւ յանցելում ամի.

ժե. Անուանք աւուրց եօթնեկաց՝ հարցմանըս когда? դնին ՛ի հայցականն նախադրութբ въ, во, ՛ի, յ. որպ. въ понедѣльникъ, յերկուշաբաթի. во вторникъ, յերեքշաբաթի. ևն.

ժզ. Անուանք տօնից, նաւակատեաց, և այլ նշանաւոր աւուրց՝ յետ հարցմանս кога? դնին մերթ ՛ի հայցականն համդերձ նախադրութբ въ, ՛ի, յ. որպ. въ Срѣтеніе Господне, ՛ի տեառնընդառաջի. въ Троицынъ день, ՛ի Հոգեգալստեան. въ заговенье, ՛ի բարեկենդանի.

Այլ երբեմն և դնին ՛ի ներգոյականն, համդերձ նախադրութբ о, կամ объ. որպ. о святкахъ, ՛ի յուլթօրէն (ծննդեան ջ՚նի.) объ масленицѣ, ՛ի վերջին եօթնեկի (բուն բարեկենդանի.)

ԺԷ. Նոյնպէս եօթնեկաց հարցմանց когда? տալով լինին նոյնպէս ՚ի հոլովն ներգոյական, հանդերձ նախադրութեամբ на, ՚ի վերայ, ՚ի, յ. որպէս. на святой недѣлѣ, յաւագնում եօթնեկի (աւագ զատկին.)

ԺԸ. Ի հարցմանս кого, զո՛վ, զո՞, կամ что, զի՞նչ. դնի հոլովն հայցական. որպէս. Богъ одарилъ человѣка разумомъ, Աստուած պարգեւեաց մարդոյ զմիտս. ученіе усовершаетъ природныя дарованія, ուսումն կատարելագործէ զբնական ձիրս.

ԺԹ. Ի հարցմանս кѣмъ, чѣмъ, յումմէ՞, յորմէ՞. դնեմք զհոլովն գործիական. որպէս. Дарій побѣжденъ Александромъ, Դարեհ պարտեցաւ յԱղեքսանդրէ.

Ի. Հետեւեալ բառքս առնուն զխնդիր ՚ի հոլովն ներգոյական հանդերձ նախադրութեամբ въ, ՚ի, յ.

Искуство, արուեստ, եւ՝ հմտութիւն. навыкъ, սովորութիւն. избытокъ, առատութիւն, աւելորդ. изобиліе, առատութիւն, յորդութիւն. нужда, պէտք, կարիք, կարօտութիւն. отчетъ, հաշիւ, համար. участіе, հաղորդակցութիւն, մասնակցութիւն. наставленіе, խրատ, հրաման, պատուէր. впечатлѣніе, տպաւորութիւն. преимущество, առանձնաշնորհութիւն, նա՝խապատուութիւն. умѣренность, չափ, չափաւորութիւն, բարեխառնութիւն. успѣхъ, զարգացումն, յառաջադիմութիւն, յաջողութիւն. որպէս. успѣхъ въ ученіи или въ предпріятіи, յառաջադիմութիւն յուսման, կամ ՚ի ձեռնարկութեան.

ԻԱ. Հետագայ անուանքս պահանջեն զխնդիր ՚ի հոլովն ներգոյական հանդերձ նախադրութեամբ о, объ,

Забота, հոգ. повѣсть, պատմութիւն, առասպել. попеченіе, հոգ, предстательство, ходатайство, միջնորդութիւն, բարեխօսութիւն. стараніе, ջանք, ճիգն. որպէս. имѣть ходатайство о людяхъ бѣдныхъ, բարեխօս լինել վասն աղքատաց.

ԻԲ. Նոյնէ հարկն պահանջեացէ առաջի առնել զեր եւս հետաքրքրել իմն, կամ գործեալ, զանազան պարտ է դնել.

ա. Գործիականաւ. որ. Ревность къ трудамъ поощряется наградою, փոյթ որ առ աշխատանս, քաջալերի վարձուք.

բ. Ներգոյականաւ. հանդերձ նախադրութեամբ на. որ. Точить ножикъ на брускѣ, սրել զդանակ 'ի վր̃ յեսանի.

գ. Բացառականաւ. հանդերձ նախդրաւս отъ, съ. որ. похудѣлъ съ печали, մաշեցաւ 'ի տրտմութե̃. умеръ отъ болѣзни, մեռաւ 'ի ցաւոյ. ևն.

Ածական անուանքս достоинъ, արժանի, արժանաւոր. полонъ, լի, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական. որ. достоинъ похвалы, славы, награды, արժանի գովութե̃, փառաց, վարձու. полонъ воды, լի ջրոյ.

Ածական անուանքդ вѣренъ, հաւատարիմ, մտերիմ. любезенъ, սիրելի. подобенъ, նման. полезенъ, օգտակար. приличенъ, պատշաճ, ровенъ, հաւասար, տափարակ. угоденъ, հաճոյ. свойственъ, յատուկ, ընտանի. знакомъ, ծանօթ. извѣстенъ, յայտնի, ստոյգ. пристоенъ, պատշաճ, վայելուչ. послушенъ, հնազանդ, հլու, առնուն զխնդիր 'ի հոլովն տրական. որ. вѣренъ Государю, հաւատարիմ տեառն. подобенъ отцу, матери, հանգունատիպ հօր, մօր.

Ածականքս алченъ, ագահ. прилѣженъ, ժրաջան. рачителенъ, ուշադիր, երկասէր. способенъ, յարմար, ընդունակ. искрененъ, մտերիմ. усерденъ, ջերմեռանդն. готовъ, պատրաստ. щедръ, առատ, առնուն զխնդիր 'ի հոլովն տրական, հանդերձ նախդրաւս къ. որ. Алченъ къ приобрѣтенію богатства, ագահ առ ստացուածս մեծութե̃. способенъ къ ученію, ընդունակ ուսման.

Ածականքս жаденъ, лакомъ, ագահ. жалостивъ, անխնայող, ласковъ, շողոքորթ, պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական, նախդրաւս до. որ. жаденъ, лакомъ до денегъ, ագահ առ դրամս.

Հետադրեալ ածականքդ՝ блѣденъ, դեղին. богатъ, մեծատուն. боленъ, հիւանդ, տկար. великъ, մեծ. высокъ, բարձր. дикъ,

վայրենի. доволенъ, բաւական. древенъ, հին, վաղեմի. знаменитъ, երեւելի, հռչակաւոր. знатенъ, նշանաւոր, վսեմ. кротокъ, հեզ. малъ, փոքրիկ, տկար. низокъ, ներքին, ստորին, славенъ, փառաւոր. Պահանջեն երբեմն զխնդիր ՚ի հոլով գործիական. օրինակ իմն. высокъ ростомъ, բարձր հասակաւ. знатенъ породою, տոհմիւ չքնաղ. дикъ нравомъ, վայրենի բարուք.

Յաղագս համաձայնութեան ածական անուանց.

Կանոն. Ա.

Ածականն պարտ է համաձայնիլ ընդ գոյականին իւրում սեռիւ, թուով եւ հոլովով. որ. человѣкъ разумный, այր խոհական. земля плодоносная, երկիր արգաւանդաբեր.

Գիտելի է. զի սոյն կանոնի հետեւին թուական անուանք դասականք, ընդունելութիւնք եւ ածական դերանունք.

Կանոն. Բ.

Յորժամ ածականն վերաբերիցի յերկու եւ կամ յեւս բազում գոյական անուանս, յայնժամ դնի նա ՚ի յոգնականին. որ. Роскошь и праздность суть вредны, զեղխութիւն եւ պարապորդութիւն են վնասակարք. Гордость и высокомѣріе противны Богу и несносны людямъ, հպարտութիւն եւ ամբարտաւանութիւն են ներհակ Այ եւ անտանելի մարդկան.

Կանոն. Գ.

Յորժամ մի նշանակելոյ զմի եւ զնոյն իր, ՚ի կիր ածի անուն յատուկ եւ հասարակ, յայնժամ ածականն համաձայնի ընդ հասարակ անուան եւ ոչ ընդ յատուկ անուան ընդ սեռին եւ ընդ թուոյն. որ. Рѣка Днѣпръ по причинѣ множества пороговъ неспособна къ судоходству, Դնեպր (գետն) ՚ի պատճառս բազմութեան յորձանացն, անընդունակ է նաւագնացութեան.

Կանոն. Գ.

Ածական անուանք առաւել գոյականաց ՚ի գործ ածին ՚ի չէզոքական սեռի միայն. որ. Полезное должно предпочитать пріятному, զօգ-

տակաւին պարտ է յորդել յաւէտ քան զախորժելին . Богъ сотворилъ всяческая изъ ничего, Աստուած յոչնչէ արար զամենայն ։

Ծանի՛ր . զի խոտորի 'ի կանոնէս այսպիսի դիպուած, յորժամ ածականն 'ի կեր ածի 'ի ձև գոյականի, կամ 'ի վերաբերութիւն առ ածականս . զորոյ՝ խնայելով լինին անուանք գոյականք ո և իցէ սեռի պաշտօնեալք . Օր. Люби ближняго, սիրեա զընկեր ։

Ածականք искусенъ, վարժ, հմուտ . исправенъ, ուղիղ, ճիշդ . дивенъ, սքանչելի, հիանալի . твердъ, պինդ, կարծր . постояненъ, կայուն, անփոփոխ . крѣпокъ . պինդ, կարծր . ընդունին զխնդիր 'ի հոլովն ներգոյական հանդերձ նախդրաւս въ . Օր. искусенъ въ наукахъ, ներհուն մակացութեանց . дивенъ во святыхъ, սքանչելի 'ի սուրբս ։

Ածականք бережливъ, խնայող . дерзокъ, յանդուգն . похожъ, նըման . ընդունին զխնդիր 'ի հոլովն հայցական հանդերձ նախդրաւս на . Օր. бережливъ на деньги, խնայող 'ի դրամս ։

Ածականք согласенъ, համաձայն, միաբան . сходенъ, դիւրագին, համեմատ . сообразенъ, պատկերակից . сходственъ . համաքատակ . պահանջեն զխնդիր 'ի հոլովն գործիական, հանդերձ նախդրաւս с, съ. Օր. согласенъ съ мнѣніемъ, համաձայն կարծեաց ։

Բաղդատական ածականք առնուն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական . Օր. свинецъ и олово мягче прочихъ металловъ, կապար և անագ կակղագոյն են քան զայլ մետաղս ։

Գիտելի է . զի յորժամ դնիցին շաղկապքս какъ, нежели, յետ բաղդատական աստիճանի, յայնժամ սեռական խնդիրն բաղդատականի լինի տէր բայի . օրինակ իմն . наружныя язвы изцѣляются удобнѣе, нежели внутреннія болѣзни, արտաքին վէրք դիւրագոյն ողջանան, քան ներքին ցաւք ։ Գիտել արժան է . զի ածական անուանք ոչ նոյն օրինակ պահանջեն զխնդիր 'ի հայումս, որպէս 'ի ռուսս, այլ այլազգ ըստ որում երևին 'ի վերոգրեալ օրինակդ ։

Յաղագս համաձայնութեան անուանց թուականաց ընդ գոյականաց ։

Թուական անունդ одинъ, մի, և ամ̄ դասականք․ первый, առաջ-ներորդ․ второй, երկրորդ․ третій, երրորդ․ четвертый, չորրորդ․ пятый, հինգերորդ․ և այլք, երբեմն ընդունին զխն-դիր ՚ի սեռական հոլովն հանդերձ նախդրաւս изъ. օր․ одинъ Богъ, մի Ա.Ծ․ одна вѣра, մի հաւատ․ первый изъ философовъ, առա-ջին ՚ի փիլիսոփայից․ одинъ изъ учениковъ, մի յաշակերտաց ։

Թուականքդ два, три, четыре, մինչ դնիցին յուղղական կամ ՚ի հայցական հոլովս, պահանջեն զխնդիր ՚ի հոլովն սեռական եզակի թուոյ. օր․ два человѣка, այր երկու․ четыре недѣли, չորք եօթնեակք․ двѣ руки, ձեռք երկու ։

Թուական անուանքդ двое, երկոքեան․ трое, երեքեան․ четве-ро, չորեքեան․ пятеро, հնգեքեան․ шестеро, վեցեքեան․ семе-ро, եօթնեքեան․ осмеро, ութնեքեան․ девятеро, իննեքեան․ де-сятеро, տասնեքեան ։ Նոյնպէս пять, шесть, семь, և այլ բաց-արձակ թուականք առնուն զխնդիր յուղղական և ՚ի հայցական հոլովս․ ՚ի հոլովն սեռական յոգնակի թուոյ․ օր․ двое купцовъ, երկոքեան կամ երկու վաճառականք․ шесть недѣль, վեց եօթնեակք․ եւն ։

Գիտելի է․ զի թուականքս այսորիկ յայլ հոլովս համաձայնին ը̄ իւրեանց գոյականաց․ օր․ пятью чувствами, հինգ զգայարանօք․ семью недѣлями, եօթն եօթնեկօք․ եւն ։

Գիտելի է դարձեալ․ զի թուական անուանքդ՝ двое, трое, чет-веро, пятеро, և այլք, եթէ դնիցին ը̄ անեզական անուանց, ընդ-տառդ с, փոխեն ՚ի и կամ ы. օր․ двои часы, երկու ժամա-ցոյցք․ трои сани, երեք սահնակք ։

Յորժամ յո և իցէ հասակի նշանակի թիւ ամաց, յայնժամ թուա-կան անուանքն դնին ՚ի հոլովն սեռական․ օր․ Александръ Великій вступилъ на престолъ двадцати, а умеръ тридцати лѣтъ отъ

роду. մեծն Աղեքսանդր բազմեցաւ յաթոռ քսան ամաց, և մեռաւ ամաց երեսնից 'ի ծննդենէ.

Յաղագս համաձայնութեան դերանուանց։

Անձական դերանուանքն` я, ты, онъ, мы, вы, они, 'ի ներկայն և յապառնին, նոյնպէս և յայլ ժամանակս հրամայականի եղանակի` յառաջոյ բայիցն կարեն զօրութեամբ իմացեալ լինել. իսկ զի դէմք այս ժամանակաց որոշին վերջաւորութեամբ իւրեանց. օր. вижу чудеса Божія, տեսանեմ զսքանչելիս Այ. Իսկ յայնպիսի ժամանակս, զորոց զդէմս անմարթ է որոշել վերջաւորութեամբ իւրեանց` ներգործութեամբ դնին այսորիկ դերանունք։

Յարաբերական դերանուանքդ` которой, кой, զի նախընթաց յարաբերելոյն իւրեանց դնին համաձայն սեռիւ և թուով. օր. добродѣтель есть такое сокровище, которое никѣмъ похищено быть не можетъ. առաքինութիւն է այնպիսի գանձ, որ ոչ յափշտակի յումեքէ։

Դերանուանքն` мнѣ, тебѣ, 'ի կիր առեալ փոխանակ ստացականացն` мой, твой. օր. онъ мнѣ отецъ, а тебѣ сродникъ. նա իմ հայր է, բայց քեզ ազգական. Դերանունդ свой, своя, свое, 'ի կիր առեալ 'ի վերաբերութիւն առ երիս դէմս, երբ 'ի բանս նշանակի նոյն յարաբերութիւն առ ո և իցէ դէմ. օր. լաւագոյն է առել. Лакедемоняне приучали дѣтей (своихъ) къ терпѣнію. քան թէ дѣтей (ихъ) Լակեդեմոնացիք ուսուցանէին զաւակս (իւրեանց) զհամբերութիւն, քան առել զաւակս (նոցա.)

Դերանունդ что, յոտանաւորս և 'ի զրոյցս սովոր առեալ լինի փոխանակ который, յարաբերական դերանուանդ. օրինակ իմն. о ты! что въ горести напрасно, на Бога ропщешь человѣкъ. Եղուկ քեզ որ յաղէտս` տրտունջս լինիս ով մարդ, զանձկայելեալ Այ տարապարտ։

Իսկ յորժամ առեալ լինի իբրև հարցական, յայնժամ առնու զխնդիր ուղղական զկնի իւր, մասնկամբս за, յաղագս, փոխանակ, 'ի պատճառս,

արտաքոյ, արտաքոյ քան ։ Իսկ 'ի յաջորդ օրինակդ՝ և յայսպիսիս դնի առ 'ի յաջորդ . գր . что за люди? ո՞վ են արքդ ։ Իսկ առանց մասնկանդ за, ընդունի զհոլովն սեռական . գր . что пользы? զի՞նչ օգուտ էցէ . что нужды? զինչ պէտք էցեն ։

Դերանուանքդ՝ самъ, топъ, чей, мой, нашъ, вашъ, оный, համաձայնին ընդ դիմականաց, ընդ որս յարին նոյնին սեռիւ, թուով և հոլովով . գր . самъ Богъ невинныхъ защищаетъ . նոյն ինքն Ա.Ծ պաշտպանէ զանմեղս ։

Յաղագս համաձայնութեան . բայից ընդ անուանց ։

Յորժամ բայն դիմաւոր վերաբերի առ երկու կամ յեռ բաղում անուն այլ և այլ դիմաց, յայնժամ դնի յոգնակի 'ի նմին դիմի, որ ունի զնախամեծարութիւն իմն քան զայլս . ընդ որոյ առաջին դէմն է նախապատիւ քան զերկրորդն . և երկրորդն քան զերրորդն . օրինակ իմն . братъ мой и я радуемся, что вы здоровы . եղբայր իմ և ես ցնծամք, զի դուք առողջ էք ։

Ներգործական բայ առնու զսեռական խնդիր 'ի հայցական հոլովն, թէ 'ի յանուանց և թէ 'ի դերանուանց . գր . почитай людей, и люди почитать тебя станутъ, պատուեա զմարդիկ, զի և մարդիկ պատուեսցեն զքեզ . тотъ славнѣйшую получаетъ побѣду, кто самаго себя побѣждаетъ . նա ընդունի զփառաւորագոյն մրցանակն յաղթութեան, որ յաղթէ անձին ։

Դիտելի է ա՛ . Զի ներգործական բայք՝ յարեալք 'ի մասնիկդ не, փոխանակ հայցականի ընդունին զսեռական . գր . не употребляй во зло могущества твоего во вредъ ближнему . մի՛ 'ի գործ դներ 'ի չարիս զկար զօրութեանդ 'ի վնաս մերձաւորին քո ։ Այլ առանց могущество, է սեռական խնդիր փոխանակ հայցականի բայիդ употребляй . բ՛ . Ներգործական բայք փոխանակ հայցականի մերթ ևս առնուն զսեռական . երբ գործողութիւն փոխան մասին առեալ լինի . գր .

спустить воды, թողուլ զջուր, այս է, զտակաւ մասն խել ջրոյ ։

Բայքդ ждать, սպասել, մնալ. желать, ցանկալ. лишать, զրկել. искать, որոնել. ожидать, սպասել. требовать, պահանջել. просить, խնդրել, հայցել. առնուն 'ի հոլովն սեռական. որ. ждать благопріятнаго времени, սպասել բարեյաջող ժամանակի. желать славы, чести, ցանկալ փառաց, պատուոյ ։

Բայքդ` пренебрегать, презирать, արհամարհել. պահանջեն ըզ խնդիր հայցական, կամ գործիական. որ. не пренебрегай наставленіями людей опытныхъ, մի՛ արհամարհեր զխրատ հմուտ արանց. Իսկ ասունդ наставленіями, է գործիական խնդիր փոխանակ հայցականի բայիդ пре..брегай.

Բայքդ` учить, ուսուցանել. уподоблять, նմանեցուցանել. բայց 'ի հայցականէն առնուն զխնդիր տրական. որ. учить кого исторіи, ուսուցանել ումեք զպատմագրութի. міръ сей уподобляютъ морю, а жизнь человѣческую галерѣ, զաշխարհ նմանեցուցանեն ծովու, իսկ զկեանս մարդոյ ցռկանաւի ։

Բայքդ` ссорить, աղմկել, օտարել. знакомить, ծանօթացուցանել. мирить, հաշտեցուցանել. согласовать, համաձայնել, միաբանել. разлучать, մեկնել, անջատել. сравнивать, հաւասարել, բաղդատել. բայց 'ի հայցականէն ընդունին նաև զխնդիր գործիական. որ. сребролюбиваго человѣка сравниваютъ съ грецкоѡ губкою, զարծաթասէրն նմանեցուցանեն սպնգոյ ։

Բայք ձայնակերպականք, բայց 'ի հայցականէ, որ միշտ և յետի փակի 'ի ся վերջաւորութիւն նոցին, առնուն եւս և զայլ հոլովս, որք համարին 'ի մէջ խնդիր բնաւ. որ. բայքդ` беречься, остерегаться, զգուշ լինել. держаться, պահիլ, զհետ երթալ. лишаться, զրկիլ. страшиться, զարհուրիլ. ужасаться, սասանիլ. առնուն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական. որ. лишиться имѣнія, զրկիլ յընչից ։

Նայքդ` держаться, ըմբռնել, պահել, զհետ երթալ, ապաւինել. хватиться, ընկալեալ լինել. браться, ըմբռնել, կամ առեալ լինել. հանդերձ նախադրութեամբ за, առնուն զխնդիր ՚ի հոլովն հայցական. օր. держатся за кого, կամ за что крѣпко, ըմբռնել զոք, կամ զինչ ամրապինդ. браться за всякое дѣло, ձեռնամուխ լինել յամ՛ գործս.

Նայքդ` блюстися, պահպանել, զգուշանալ. оберегаться, զգոյշ լինել. спасаться, փրկել. отваживаться, համարձակիլ. оборонятьсе, պաշտպանել. воздерживатья, պահպանել, ունել. отвращаться, շրջել, դառնալ, խորշել. избавляться, ազատել. отговариваться, շրջել ՚ի խորհրդոց. уклоняться, խոտորել, հեռանալ. отлучаться, տարբերել, զերծանել. отбываться, դառնալ անդրէն, զերծանել. առնուն զխնդիր բունէ ՚ի հոլովն սեռական հանդերձ նախադրութեամբ отъ. օր. оберегаться отъ злыхъ людей, զգոյշ լինել յարանց չարաց. уклоняться отъ зла, խոտորել ՚ի չարէ.

Նայքդ` учиться, научаться, ուսանել. покориться, խոնարհել, հնազանդել. предаваться, մատնել, անձնատուր լինել. подвергаться, ենթադրել, ենթարկել. уподобляться, նմանել, համեմատանալ. дивиться, սքանչանալ. удивляться, զարմանալ. առնուն զխնդիր ՚ի հոլովն տրական. օր. Александръ великій учился у Аристотеля философіи, Մեծն Աղեքսանդր ուսանէր զփիլիսոփայութիւն յԱրիստոտելէ. предаться ученію, անձնատուր լինել յուսումն.

Նայքդ` приближаться, մերձենալ, հասել. приготовляться, պատրաստել, հանդերձել. примѣняться, փոփոխել. прижиматься, սեղմել, ճնշել. прилѣпляться, մածնուլ, յարել. приноравливаться, կցել, յարմարել. պահանջեն զխնդիր տրական նախադրութեամբ къ. օր. человѣкъ непрестанно приближается къ предѣлу своей жизни. մարդն անընդհատ մերձենայ ՚ի սահման կենաց իւրոց. примѣняться къ чьему праву. փոխել ՚ի վարս ուրուք.

Բայք՝ гнѣваться, сердиться, ցասնուլ, բարկանալ. ссылаться, յենալ, ապաստան լինել. полагаться, դնել, կարծել, համարել, յենալ. соглашаться, միաբանել, համաձայնել. առնուն զխնդիր հայցական նախադրութեամբ на. օր. полагаться на счастіе, յենալ ՚ի բարեբաստութիւն. соглашаться на предложеніе, համաձայնել ընդ առաջարկութիւն.

Բայք՝ именоваться, называться, յորջորջիլ, անուանիլ. почитаться, համարիլ, վարկանիլ. показываться, ցուցանիլ, երեւիլ. представляться, յանդիման կացուցանել, եւ՝ ներկայիլ. становляться, մնալ, կանգնիլ, իջեւանիլ, դառնիլ, լինել. казаться, երեւիլ, թուիլ. առնուն զխնդիր գործիական. օր. онъ почитается человѣкомъ добрымъ, նա համարի այր բարի.

Բայք՝ измѣняться, փոխանակիլ, փոփոխիլ. обманываться, պատրիլ, վրիպիլ. упражняться, պարապիլ, պատաղիլ. признаваться, խոստովանիլ, Ճանաչիլ. խնդրեն զներգոյական հոլովս նախդրաւ въ. օր. измѣняться, въ лицѣ, въ нравахъ, փոփոխիլ յերեսս, ՚ի վարս. упражняться въ чтеніи книгъ, պարապիլ յուսումն.

Բայք ձայնակրաւորականք, մանաւանդ ուրախականք, ունին մերթ զնշանակութիւն բայից կրաւորականաց, և յայնժամ, կամ ընդունին զխնդիր սեռական նախդրաւ отъ, կամ զգործիական. օր. утѣшаться надеждою, մխիթարիլ յուսով. нѣтъ сомнѣнія, что обладатели на землѣ отъ Бога поставляются, а не случаемъ державы достигаютъ. չիք ինչ տարակոյս, թէ իշխանքն յԱ՛յ կարգեն ՚ի վերայ երկրի, և ոչ թէ դիպուածով ինչ հասանեն իշխանութեան.

Ներգործականերպ չեզոքական բայք պահանջեն զխնդիր ՚ի հոլովս գործիական նախդրաւ съ, между. օր. знаться съ честными людьми, ծանօթանալ արանց պատուականաց. я часто съ нимъ видаюсь, ես յաճախ տեսանեմ զնա.

Հասարակ բայք ոչ միօրինակ պահանջեն զխնդիր · որպէս են բայ- քդ домогаться , նկրտել , ձեռն առնել · бояться , երկնչել , զարհու- րել · опасаться , կասկածել , խիթալ · слушаться , լսել լինել · պահանջեն զխնդիր սեռական · օր. · бояться Бога , երկնչել յԱյ · опасаться непріятелей , կասկածել 'ի թշնամեաց ·

Հասարակ բայքդ՝ смѣяться , ծիծաղել · молиться , աղօթել · повиноваться , հնազանդել · առնուն զխնդիր տրական · օր. · молить- ся Богу , յաղօթս կալ առ Ած ·

Հասարակ բայքդ՝ надѣяться , յուսալ · жаловаться , գանգատիլ · խնդրեն զհայցական նախադրութդ на . օր. · надѣяться на чью благос- клонность , յուսալ 'ի բարեհաճութիւն ուրուք ·

Բայքդ՝ каяться , զղջալ · раскаиваться , զղջալ , ապաշաւել · сомнѣваться , տարակուսել · առնուն զխնդիր ներգոյական նախադ- րութդ въ . օր. · Богъ тебя проститъ , лишь только искренно раскайся въ твоихъ преступленіяхъ . Ած ներեսցէ քեզ , եթէ զղջասցիս յամենայն սրտէ 'ի յանցուածոց քոց ·

Հասարակ բայքդ՝ заботиться , հոգալ , զբաղիլ · суетиться , պարապիլ · стараться , ջանալ · тщиться , փութալ , գուն գործել · пещися , հոգ տանել , փոյթ յանձին բերել · առնուն զխնդիր ներ- գոյական նախադրութդ о или объ . օր. · я старался о добромъ тво- емъ воспитаніи , но старанія мои были тщетны · փոյթ յանձին ունէի վասն բարի դաստիարակութեան քո · իսկ ջանք իմ ընդունայն եղեն ·

Բայքդ՝ издѣваться , насмѣхаться , наругаться , ծիծաղել , կա- տակել · сжалиться , ցաւակցել , խնայել · առնուն զխնդիր գործիա- կան նախադրութդ надъ . օր. · онъ надъ тобою только насмѣхается , նա ծիծաղի միայն զքև ·

Ոմանք 'ի չէզոքական բայից , բաց 'ի յուղղական հոլովէ , ոչ ընդու- նին զայլ խնդիր · որպէս են սոքա алкать , алкать , քաղցնուլ · блѣд-

нѣть, պլպղունել. бдю, հսկել. бодрствую, արթնել. бѣлѣть, սպիտականալ. краснѣть, կարմրել, շառագունել. Բայց ոմանք յայսցանէ պահանջեն զայլ խնդիրս. որ.

Բայքդ` есмь, бываю, առնուն զխնդիր ուղղական յառաջ և 'ի վերջոյ. որ. добродѣтель сама себѣ есть награда. առաքինութիւն ինքեան է վարձ.

Բայքդ` бываю, լինիմ. живу, կեամ, բնակիմ. слыву, прослываю, հռչակիմ, հրատարակիմ. փոխանակ ուղղականի, պահանջեն զգործիականն. որ. Александръ слыветъ великимъ, а Крезъ богатымъ. Աղեքսանդր համբաւի մեծ, իսկ Կրեսոս փարթամ։

Բայքդ` стоитъ, արժել. убѣгать, փախչել, խուսափել. избывать, ազատել, զերծանել. избѣгать, խոտորել, հեռանալ. պահանջեն զխնդիր սեռական. որ. это увеселеніе мнѣ многаго стоитъ. այդ հրճուանք արժէ ինձ բազում. убѣгать общества порочныхъ людей. փախչել 'ի միաբանութենէ մոլի արանց.

Բայքդ` убѣгать, փախչել, խորշել. отбывать, մեկնել. отходить, երթամ, մեկնիմ. отвыкнуть, դադարիմ ('ի սովորութենէ.) отпадать, մերժել, թօթափել. отступать, հեռանալ, խոտորել. առնուն զխնդիր 'ի հոլովն սեռական` նախդրաւ отъ. որ. отвыкнуть отъ худой привычки. դադարել 'ի չար սովորութենէ.

Բայքդ` завидовать, նախանձել. ревновать, նախանձաւոր լինել. внимать, անսալ, միտ դնել. радѣть, հոգալ, փոյթ տանել. присягать, երդնուլ. послѣдовать, հետևել, զհետ երթալ. подражать, հետևել, նմանել. усердствовать, ջերմեռանդանալ, եռալ սիրով. առնուն զխնդիր տրական. որ. не ревнуй лукавымъ, ниже завидуй творящимъ зло. մի՛ նախանձիր ընդ չարս, և մի՛ նախանձիր ընդ այնոսիկ որ գործեն զչարիս. послѣдую мудрымъ твоимъ совѣтамъ. զհետ երթայց զգօն խորհրդոց քոց.

Նայրդ` враждовать, Թշնամանալ. негодовать и роптать, տրտնջել. злобствовать, չարակնել, ոխանալ. походить, նմանել. уповать, ապաւինել. առնուն զխնդիր հոլովական նախադրութիւն на. որպէս. роптать на судьбу, տրտնջել զբաղդէ. уповать на Бога, ապաւինել յԱ՜ծ.

Չեզոքական բայք` յարեալք ընդ նախդիրս ունին երբեմն զնշանակութիւն ներգործական բայից. отлежать бока, անկանիլ ՚ի վերայ կողին. отстоять ноги, դադարիլ յոտին.

Կրաւորական բայք առնուն զսեռ խնդիր, կամ ՚ի հոլովս գործիական. որպէս. Азія трижды покорена была Скиөами, кои никакимъ народомъ побѣждены не были. Ասիա երիցս անգամ ընկճեալ նուաճեցաւ ՚ի սկիւթացւոց, որք յումեքէ ազգաց պարտեցան. կամ ՚ի հոլովս սեռական նախդրաւս отъ. որպէս. Семирамида убита отъ сына своего Нинія. Շամիրամ սպանաւ ՚ի Նինուէ որդւոյ իւրմէ.

Գիտելի. զի տարբերութիւն, որ ընդ մէջ եական բայիցս` буду и стану, որպէս, եղեց, կայանայ յայնմ, զի բայս буду ընդունի և խոնարհի ընդ ներգործական և կրաւորական բայից. որպէս. буду двигать, շարժեցից.

Նոյն` բայդ стану դնի միայն ընդ ներգործական սեռի բայից. որպէս. стану двигать, շարժեցից. стану писать, գրեցից. բայց շարժեցից ոչ է ՚ի կիր.

Դիմազուրկ բայքդ` зрится, երևի. икается, հեծկլտայ. довлѣетъ, բաւ է, շատ է. подобаетъ, վայել է. кажется, Թուի, երևի. хочется, կամ է. мнится, կարծի. надлежитъ, արժան է. удается, յաջող է. случается, պատահի, առնուն զխնդիր տրական. որպէս. кажется мнѣ, что. Թուի ինձ, Թէ.

Յաղագս համաձայնութեան ընդունելութեանց և դերբայից.

Ընդունելութիւն երրորդ դիմական անուանս պարտ է դնել համաձայն նոյնին սեռիւ, Թուով և հոլովով ընդ գոյականաց. որպէս. Богъ все-

могущій, Ա.Ծ է ամենակարող. промыслъ всевѣдущаго Бога, նախախնամութիւն ամենագիտին Ա.Յ. восходящее солнце. ծագող արեգակն.

Ընդունելութիւնք և գերբայք համաձայնին ևս և ընդ այսպիսի հոլովս, ընդ որպիսիս և բայք նոցին համաձայնին. որ. желающій. ցանկացող պատուոյ. человѣкъ читая полезныя книги, просвѣщаетъ свой разумъ. այր ընթեռնլով գիրս օգտակարս, լուսաւորէ զմիտս իւր. хранящій правду, не боится враговъ. պահպանօղն արդարութեան, ոչ երկնչի ՚ի թշնամեաց. храня правду, не боится враговъ. պահելով զարդարութիւն, ոչ երկնչի ՚ի թշնամեաց.

Զընդունելութիւնս և զգերբայս պարտ է համաձայն դնել ընդ դիմաւոր բայից ՚ի միում ժամանակի և ՚ի դիմի, առ որս վերաբերին նոքա. որ. шедши упалъ. երթալով, կամ ընդ երթալն անկաւ (առ, աւ.) նոյնպէս և այն օրինակ. ходивши по лѣсу, попалъ ногою на змѣю. երթալով, (կամ ընդ երթալն) յանտառն անկաւ, (առ, աւ.) ոտամբ ՚ի վերայ օձի. զի արտաքոյ կանոնի է ասել. идя упалъ, գնալով անկաւ.

Գիտել արժան է զայս. զի ընդունելութիւնք ՚ի ռուսաց լեզուի յայնց բայից միայն կարեն բղխել, որոց նշանակութիւնք առաւել մերձ են սլավենաց լեզուի բայից նշանակութեանց. իսկ ներհակ այսմ ՚ի պարզ բայից ռուսաց, որք փակեն ընդ իւրև զնուաստութիւն իմն. և ՚ի հասարակ խօսս միայն ՚ի կիր ածեալք, ոչ է արժան բղխել, որպիսի է այս деру, պատառեմ, խլեմ, քաղեմ.

Գիտելի է և ևս. զի ընդ այսմ ընդունելութիւնք պարունակեն յինքեանս զվսեմութիւն իմն, կարի վայելուչ է ՚ի գործածել զնա միայն ՚ի գերապանծ բանս գրոց, այլ ՚ի պարզ շարադրութիւնս և ՚ի հասարակ խօսս պատշաճագոյն ևս է փոխանակել զայնս ՚ի ձեռն դերանուանց՝ который, кой, որ.

Յաղագս համաձայնութեան մակբայից.

Մակբայքդ՝ близъ, մերձ. внѣ, արտաքոյ. внутрь, внутри, ՚ի

ներքս · около, իբրև · вкругъ, շուրջ · кругомъ, շուրջանակի · сверхъ, բաց, բայց · мимо, մերձ · окрестъ, շուրջ · паче, առաւել · вмѣсто, փոխանակ · прежде, յառաջագոյն · послѣ, յետոյ · вдоль, հեռի. достойно, արժանապէս · касательно, վերաբերմամբ · այսպէս և որք նշանակեն զքանակութիւն, որպիսի են սոքին · колико, քանի · сколько, որքան · довольно, բաւականապէս · много, բազումըս. мало, սակաւ · առնուն զխնդիր սեռական · օր · близь города, մերձ 'ի քաղաքն · внѣ дома, արտաքոյ տան · паче всѣхъ людей, առաւել քան զա՛մ մարդիկ · довольно времени прошло, ընդ բաւականին ժամանակ եանց.

Մակբայդ՝ вонъ, 'ի բաց · պահանջէ զխնդիր սեռական նախդրաւըս изъ. օր · вонъ изъ дому, հեռի 'ի տանէ, կամ արտաքոյ տան.

Մակբայքդ՝ безопасно, անկասկած · прочь, հեռի · պահանջեն ըզխնդիր սեռական նախդրաւս отъ. օր. безопасно отъ непріятелей, անկասկած 'ի թշնամեաց · прочь отъ должности, ազատ 'ի պարտաւորութէ.

Մակբայքդ՝ вопреки, ներհակ · подобно, նման · прилично, պատշաճապէս · пристойно, վայելչապէս · противно, հակառակ. свойственно, յատկապէս · угодно, հաճոյք · ընդունեն զխնդիր տրական. օր · поступать вопреки благоразумію, վարել ներհակ խոհականութե · Богъ обѣщалъ Аврааму умножить сѣмя его подобно песку морскому, Ա՛Ծ խոստացաւ Աբրահամու բազմացուցանել զզաւակըս նորին իբրև զաւազ ծովու.

Մակբայդ՝ относительно, վերաբերմամբ, առնու զխնդիր տրական, նախդրաւս къ. օր · человѣкъ имѣетъ разныя обязанности относительно къ Богу, къ ближнему и къ самому себѣ, մարդն ունի զայլ և այլ պարտաւորութիւնս, յարաբերութե առ Ա՛Ծ, առ մերձաւորն և առ ինքն.

Մակբայքդ՝ согласно, համաձայն. сообразно, ըստ նմանութ. сходно, համեմատ. պահանջեն զխնդիր գործիական նախադրութ. съ. օր. говорить согласно съ мыслію, խօսիլ համաձայն մտաց. поступать сообразно съ законами, վարիլ ըստ օրինաց.

Մակբայքդ՝ гдѣ, куда, ՚ի կիր առնին երբեմն փոխանակ յարաբերական դերանուանցդ кой, который, որ. օրինակ իմն փոխանակ ասելոյ домъ, въ которомъ вы живете, въ которой переселились, տունն, յորում բնակէք դուք, հնարէ ասել. домъ, гдѣ вы живете, куда вы переселились, տունն ուր բնակէիք դուք.

Յաղագս համաձայնութեան նախադրութեան ընդ անուան.

Յաջորդ նախադրութիւնքս безъ, առանց. внѣ, արտաքոյ. для, ради, վասն, սակս. до, մինչ, մինչև, ց. изъ, ՚ի, յ, առ ՚ի. кромѣ, опричь, բաց. мимо, подлѣ, մերձ. окрестъ, около, շուրջ. отъ, ՚ի, յ, առ ՚ի. послѣ, յետոյ. прежде, յառաջ քան. противъ, ընդդէմ. напротивъ, ընդ հակառակն. со, съ, ընդ, եւ՝ հանդերձ, ՚ի, յ, առ ՚ի. у, ՚ի, յ, առ. ընդունին զխնդիր ՚ի հոլովն սեռական. օր. обѣщаніе безъ исполненія есть прекрасное дерево безъ плода, խոստումն առանց կատարման, է ծառ զուարճալի անպտուղ. вѣра безъ дѣлъ, мертва есть, հաւատք առանց գործոց մեռեալ են. раззорить домъ до основанія, քակել զտունս մինչև ՚ի հիմունս. ради тебя это сдѣлаю, վասն քո արարից զայս.

Նախադրութիւնքդ՝ къ, ко, առ, ՚ի, ց, ընդ. по, ըստ, առ, ՚ի յ, մինչև ց, զհետ, զ, յետ, յաղագս, ՚ի մասին. պահանջեն զխնդիր տրական. օր. возсылать молитвы къ Богу, վերառաքել զաղօթս առ Ած. жить по закону, կեալ ըստ օրինաց.

Նախադրութիւնքդ՝ за, փոխանակ, ՚ի վեր. подъ, ՚ի ներքոյ. предъ, յառաջ, նշանակեն զշարժումն ՚ի տեղւոջէ, о, объ, վասն, զ, ընդ, ՚ի, յ. ՚ի նշանակելն զգործիս. по, ըստ, մինչև ց, մինչ, զհետ, առ ՚ի.

եթէ նշանակեն զհաստատութիւն · во, въ. եթէ նշանակեն զնը-
մանութիւն, և կամ զշարժումն 'ի տեղւոջէ, ընդունին զխնդիր հայցական·
օր · ѣхать за городъ, երթալ արտաքոյ քաղաքին · опираться о
палку, յենուլ 'ի ցուպ · предстать предъ судъ, կալ առաջի դա-
տաստանարանի.

Նախադրութիւնք` за, подъ, предъ, եթէ նշանակեն զենթադրութիւն
և կամ զշարժումն 'ի տեղի ինչ · со, съ, յորժամ ցուցանեն զմիաբա-
նութիւն, կամ զմիաւորութիւն, նոյնպէս և надъ, պահանջեն զխնդիր գործի-
ական · օր · гоняться за счастіемъ, հետամուտ լինել բարեբաղ-
դուէ · сжалиться надъ бѣднымъ, խղճալ 'ի վերայ չքաւորի · бороть-
ся со страстьми, մարտնչել ընդ կրից.

Նախդիրք` между, межъ, առնուն զխնդիր 'ի հոլովս սեռական
և գործիական · օր · межъ горъ, и межъ горами, 'ի մէջ լերանց ·
между людей, и между людьми, 'ի մէջ մարդկան.

Նախդիրք` во, въ, о, объ, по, при, առնուն զխնդիր ներ-
գոյական · օր · размышлять о суетности жизни, զմտաւ ածել զու-
նայնութէ կենաց · Христосъ родился при Кесарѣ Августѣ, Քս
ծնաւ 'ի ժամանակս Օգոստեայ կայսեր · при счастіи друзей мно-
го, առ երջանկութէ բազումք լինին բարեկամք · о злополучіи ближ-
няго радоваться не должно, ընդ չարաբաղդութիւնս ընկերին ոչ է պարտ
ուրախանալ.

Յաղագս համաձայնութեան շաղկապաց.

Շաղկապք բաղհիւսականք շաղկապեն զայլ և այլ խոնարհմանս
բայից · զպէսպէս հոլովս անուանց, և զմակբայս` միում բայի պատշաճ-
եալս · օրինակ իմն · небо и земля возвѣщаютъ славу Божію и
проповѣдуютъ его всемогущество, երկինք և երկիր պատմեն ըզ-
փառս Այ, և զզօրն քարոզեն ամենակարողութէ.

Տրոհական շաղկապք դնին ընդ մէջ ձեռնարկուէ, և կամ ընդ մէջ
նախադասութէ · յորժամ զմին 'ի միւսմէ որոշեն · օր · либо земля,

либо солнце вертится, կամ երկիրն պտուտկի, և կամ արեգա-կըն․ избирай либо то, либо другое, ընտրեա կամ զայս, և կամ զմիւսն․ надлежитъ оставить свѣтъ для точнаго исполненія законовъ, или оставить добродѣтель, живя въ обществѣ, արժան է թողուլ զկենցաղս 'ի սակս ճշգրտին լրման օրինաց, և կամ թողուլ զառաքինութիւն, կեալ 'ի հասարակութեան։

Ընծայական շաղկապք դնին 'ի շաղկապելոյ զբանս, և աւելի ևս նախադասութիւնս, որք պարունակեն ընդ երկու դէպս ինչ․ օր․ ежели ты Богъ, то долженъ ты дѣлать благодѣянія смертнымъ, буде же ты человѣкъ, то помни что ты такое? եթէ Ած ես, ապա պարտ է քեզ առնել զբարերարութիւն մահկանացուաց․ իսկ եթէ մարդ, ապաքէն յուշ լիցի քեզ, թէ զինչ իցես դու․ не премину исполнить ваше прошеніе, естьли только найду удобной къ тому случай, ոչ զանց արարից առնուլ զխնդրուածս ձեր, միայն թէ գտից զժամ բարեպատեհ առ այն։

Ընկատարական շաղկապք յայտ առնեն զհամաձայնութիւն առ այն, ընդ դէմ որոյ հնար էր առնել զառարկութիւն․ օր․ хотя корень ученія горекъ, но плоды его сладки, թէպէտ և արմատ ուսման դառն է, այլ պտուղ նորին քաղցր․ хотя Цицеронъ былъ философъ, однако искалъ честей, թէ և Կիկերոն էր իմաստասէր, բայց և այնպէս խնդրէր զպատիւ։

Պատճառական շաղկապք զօդեն զպատճառս ընդ նախադասութեան․ օր․ убѣгай праздности; ибо она есть матерь всѣхъ пороковъ, փախիր 'ի դատարկութենէ․ զի է մայր ամ՟ մոլութեանց․ скупой богачь есть убогъ; поелику не онъ златомъ, но злато имъ владѣетъ, մեծատուն կծծի է աղքատ․ որովհետև ոչ նա ոսկւոյն, այլ ոսկին նմա իշխէ։

Մակաբերական շաղկապք դնին յաղագս զօդելոյ և հաստատելոյ ըստ միտս, զմին 'ի միւսոյ մակաբերելով․ օր․ вселенная сія сама собою

получить бытія не могла; слѣдовательно надобно быть существу, которое оную создало, այն այս տիեզերք ոչ մարթացաւ ի ինքեան ընդունել զլինելութիւն իւր . ապա ուրեմն կարօտացաւ գոյացողի որ ստեղծ զայն . поелику Персы отъ роскоши пришли въ слабость; слѣдовательно не трудно было Александру побѣдить ихъ, որովհետեւ Պարսկաստան յանկարգ գնացից ժամանակաց յանզօրութիւն ապաքէն ոչ դժուարին եղեւ Աղեքսանդրի յաղթահարել զայն ։

Շաղկապքդ՝ же, жъ, ли, նոյնպէս և մասնիկդ՝ бы, (որ դնի է անկատար բայից) դնին ՚ի վերջոյ մասանց բանի, եւ որս վերաբերին . օր . печаль снѣдаетъ сердце, радость же веселитъ оное, տրտմութիւն մաշէ զսիրտ, իսկ խնդութիւն ուրախ առնէ զնոյն . злословятъ ли, угнѣтаютъ ли, терпи, եթէ չարախօսեսցեն, և եթէ նեղեսցեն համբեր ։

Մասնիկքդ՝ да, дабы, чтобы, յարին ՚ի բայս յառաջոյ ՚ի ներկայ և յապառնի եղանակս . օր . да здраствуетъ, ողջ լիցի .

Նաեւ միւս մասնիկքդ՝ дабы, чтобы, դնին ընդ անցեալ և անորոշից եղանակաց . օր . чтобы сіе случилось, удалось, որպէս զի այս դիպեսցի յաջողեսցի . чтобы достигнуть глубокой старости, առ ՚ի հասանել ՚ի խորին ծերութ ։

Յաղագս համաձայնութեանց միջարկութեանց ։

Միջարկութիւնքդ՝ ахъ, то то, о, вотъ, фу, а, պահանջեն զխնդիր ուղղական . օր . ахъ какая бѣда! ով որպիսի վտանգ է ։

Միջարկութիւնքդ՝ ахти, бѣда, горе, увы, исполать, պահանջեն զխնդիր տրական . օր . горе тому человѣку, վայ մարդոյն այնմիկ ։

Միջարկութիւնքդ՝ гой, гей, ну, о, պահանջեն զխնդիր կոչական . օր . о всещедрое небо! ով ամենառատ երկինք ։ о միջարկութիւնդ մերթ եւ պահանջէ սեռական . օր . о неиспытанныхъ судебъ Божіихъ! ով անքննելի իրաւանց Այ ։

ՅԱՂԱԳՍ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ։

Ուղղագրութիւն ('ի ռուսաց Правописаніе պրավօպիսանիէ ասացեալ,) է մասն քերականութեան, յորում ցուցանի ։ ա ։ Կանոնաւոր կիրառութիւն տառից 'ի գրուածս ։ բ ։ Թէ զորպիսի նշանս կէտադրութեան պէտ է դնել ։

Յաղագս կանոնաւոր կիրառութեան տառից 'ի գրուածս ։

А, Ա ։

Նախադասելի պարտ է նկատել. զի այլազգական բառք՝ յանգեալք ia, յընդհանուր լեզուս և 'ի կիր արկեալք՝ սովորական գրին տառիւքդ՝ ія. որպ. Азія, Ասիա. исторія, պատմութիւն. комедія, կատակերգութիւն, հանդերգութիւն. копія, պատճէն. Азіятецъ, Ասիացի. այլովքըն հանդերձ. ապա ուրեմն ոչ պէտ է գրել Азіа, исторіа, азіатецъ. Եւն ։

И, І, Ի ։

Տառքդ՝ и և і, թէպէտ և են միահնչիւն. բայց և այնպէս 'ի յարմարագրութեան զանազանին. զի і, գրի զառաջեաւ ձայնաւոր տառիցդ՝ а, и, о, ю, я. որպ. Іаковъ, յակովբ. имѣніе, գոյք, ինչք. синій, կապուտակ. Іона, յովնան. Іюль, յուլիս. Россія, ռուսիա, ռուսաստան. Եւն ։ Իսկ տառդ՝ и, դնի յառաջոյ և 'ի վերջոյ բաղաձայնից. որպ. лице, երես, դէմք. истина, ճշմարտութիւն. Եւն ։ Դարձեալ տառդ и, երբ արտաբերի սուղ, յայնժամ դնի 'ի վերայ նորին յաքորդ սղանշանդ՝ (˘). որպ. война, մարտ պատերազմի, կռիւ. мой, իմ ։

Գիտելի է ա ։ զի նախդիրդ՝ при, որ նշանակէ 'ի ժամանակս, առ ժամանակօք, յաւուրս, 'ի բաղդութիս ընդ այլոց բառից՝ սկսելոց 'ի ձայնաւոր տառից առ ցուցանելոյ զնոցին բաղդութիս, պահէ զտառդ и. որպ. при-

учаю, ուսուցանեմ· приязнь, բարեկամութիւն· եւն։ Նոյն այս վերաբերին եւ հետեւեալ բառիդ· пятиаршинный, հինգկանգնեան· եւն։

Գիտելի է Է։ Զի բառդ миръ, յորժամ նշանակէ զտիեզերս՝ գրի տառիւս і. իսկ և գրին ամենայն ածանցեալքն 'ի նմանէ· որպ. міръ, աշխարհ· мірскій, աշխարհային· всемірный, համաշխարհական։

Յամ փաղառութիս, յորս ձայնաւոր տառն արտասանի 'ի հասարակ խօսս իբրև іо, պարտ է գրել е. որպ. міодъ, ліодъ, іожъ, деріошъ, պէտք է գրել медъ, մեղր, մեղրաջուր· ледъ, սառն, սառոյցք· ежъ, ոզնի· дерешь, պատառես։

Ածական անուանք և ընդունելութիւնք յեզակի ուղղականն չէզոքական սեռի գրին միշտ և յամի 'ի ое, և կամ 'ի ее. որպ. доброе, բարի· умное, խոհական, խոհեմ· ближнее, մերձաւոր, ընկեր· եւն։

Ածական անուանք և ընդունելութիւնք արական սեռի 'ի յոգնակի ուղղականն յանգին միշտ 'ի ые. որպ. добрые люди, արք բարիք· великолѣпные храмы, հոյակապ տաճարք· եւն։

Ածական անուանք բաղդատականք միշտ յանգին 'ի ѣе, կամ լոկ 'ի е. որպ. умнѣе, խոհեմագոյն· красивѣе, կարմրագոյն· слабѣе, նուազագոյն· крѣпче, ամրագոյն· слаще, քաղցրագոյն· եւն։

Գոյական անուանք, 'ի վերջաւորութիւն որոց առ արտասանութիւն լսի հնչումն տառիս е, միշտ և յամի պարտին գրել տառիւս е, և ոչ ѣ. որպ. лице, երես, դէմք· море, ծով· сокровище, գանձ· եւն։

'Ի գոյական անուանս՝ յանգեալս 'ի екъ, ень, еръ, ецъ, тель, есть, енность, 'ի վերջոյ պահի տառս е. որպ. ручеекъ, առուակ· кошелекъ, քսակ, դրպան· камень, քար, վէմ· коверъ, օթոց, գորգ· кремень, կայծաքար· вѣтеръ, հողմ· отецъ, հայր· старецъ, ծեր, աբեղայ, ծերակոյտ· благодѣтель, բարերար· свидѣтель, վկայ· лесть, փաղաքշանք· собственность, յատկութիւն, սեփականութիւն, եւ՝ խնչք, գոյք· искренность, մտերմութիւն, այլ՝ հետեւ-

եալ բառքդ՝ գրին տառիւքդ՝ вѣкъ, դար, յաւիտեան. вѣсть, համ-բաւ. повѣсть, պատմութիւն, վէպ։

Պղպջական անուանք յանգեալք 'ի ніе յառաջոյ տառիս и, պահին զտառս е. որ. спасеніе, փրկութիւն. строеніе, շինութիւն, շինուած, կառուցումն. բայց յանուանց, որք բղխին 'ի բայից՝ 'ի կատարեալ ժամանակի յանգեալք 'ի ѣлъ, որպիսի են սորին. имѣлъ, կալայ. имѣніе, ինչ, գոյք. смотрѣлъ, տեսի, (եր, ետես.) смотрѣніе, տեսութիւն. терпѣлъ, համբերի, (եր, համբերեր.) терпѣніе, համբերութիւն. велѣлъ, հրամայեցի, (եր, հրամայեաց.) велѣніе, հրաման. եւն։

Ածական անուանք՝ յանգեալք 'ի енекъ, енкій, енскій, և կրճատեալքն 'ի енъ, և евъ, զառաջնեաւ տառիս и, միշտ ունելին е, և ոչ ѣ. որ. маленекъ, փոքրիկ, маленькій, блаженъ, երջանիկ. боленъ, հիւանդ. звѣревъ, գազանական. եւն։

Բայք սահմանական ներկայի յեզակի երկրորդ դիմին յանգեալքն 'ի ешь, յերրորդ դիմին 'ի етъ, և 'ի յոգնակի առաջին դիմին 'ի емъ, յերկրորդն 'ի ете, գրին միշտ և յամի տառիւս е, և ոչ ѣ. որ. пишешь, գրես. пишетъ, գրէ. пишемъ, գրեմք. пишите, գրէք. եւն։

Բայք 'ի յոգնակի երկրորդ դիմի ներկայ և ապառնի ժամանակաց· նոյնպէս և հրամայական եղանակի՝ յանգին միշտ 'ի ите. որ. пишете, գրէք, կամ գրեցէ՛ք. читаете, ընթեռնուք, կամ ընթերցէ՛ք. говорите, ասէք, կամ ասացէ՛ք. եւն։

Մասնիկդ՝ не, և նախադրութիւնքդ՝ безъ, между, окрестъ, предъ, пре, чрезъ, եւ և մակբայքդ՝ прежде, нежели, ежели, едва, паче, даже, միշտ և յամի պարտին գրիլ տառիւս е.

(տառս ѣ գրի.)

ա. Յեզակի տրական և ներգոյական հոլովս անուանց առաջին հոլովման. որ. книга, գիրք. книгѣ, գրոց. въ книгѣ, 'ի գիրս, կամ 'ի գրի. եւն. բ. Յեզակի ներգոյական երկրորդ հո-

ըոլման անուանց. столъ, въ столѣ, սեղան, 'ի սեղանի. царь, о царѣ, արքայ, յարքայի, կամ յարքայ. море, на морѣ, ծով, 'ի ծովու. Եւն։ Գ. Յեզակի տրական և 'ի ներգոյական հոլովս դերանուանցս. օր. я, ты, себя, мнѣ, тебѣ, о себѣ. Դ. Դերանունդ тотъ, յեզակի գործիական և յամ յոգնակի հոլովս, և թուական անունդ весь, յամ հոլովս յոգնակի թուոյ գրին տառիւ ѣ. օր. тѣмъ, тѣ, тѣхъ, тѣмъ, тѣми, о тѣхъ. Ե. Դերանունդ кто, что, յեզակի հոլովըն գործիական գրին տառիւ ѣ. օր. кѣмъ, որով. чѣмъ, իւ.

Զ. Դերանունդ онъ, և թուական անուանքդ одинъ, два, 'ի յոգնակի ուղղական հոլովն իգական սեռի գրին նմանապէս տառիւ ѣ. օր. онѣ, նոքա, նոքին. однѣ, մի. двѣ, երկու.

Է. Անուանք ածականք 'ի բաղդատական և 'ի գերադրական աստիճանի. փոխին 'ի տառդ ѣ. օր. храбрый, քաջ. храбрѣе, քաջագոյն. храбрѣйшій, ամենաքաջ. այլովքն համանգերձ.

Ը. Հետագայ մակբայքդ՝ 'ի վերջաւորութիս իւրեանց գրին միշտ տառիւ ѣ. օր. гдѣ, нигдѣ, вездѣ, индѣ, здѣсь, нынѣ, кромѣ.

Թ. Բայք յանգեալք 'ի ѣю և ѣваю, յորժամ առաջոյ ѣ տառին դնիցի բաղաձայն տառ, պահեն զտառդ ѣ. ոչ միայն 'ի ժամանակս ամ խոնարհմանց, այլև 'ի բառս բղխեալս 'ի նոցունց. օր. сѣю, սերմանեմ, և՝ մաղեմ, խարբալեմ. сѣялъ, սերմանեցի, (ցեր, եաց.) сѣять, սերմանել. сѣй, սերմանեա. сѣяніе, սերմանումն. сѣятель, սերմանահան, սերմանացան. сѣвъ, սերմանելն, և՝ ժամանակ սերմանելոյ. зѣваю, յօրանջեմ. запѣваю, հնարեմ, մեքենայեմ. недоумѣваю, տարակուսիմ. недоумѣніе, տարակուսանք. Եւն։ Բայց обуреваюсь, ալէկոծեմ, մտայոյզ լինիմ. գրի տառիւ е, նմանապէս և բայք յանգեալք 'ի еваю, որ ունիցին զառաջեաւ ձայնաւոր տառս е, գրին նովին տառիւ. օր. испаевaю, մաշեմ, հիւծեմ. Եւն։

Ժ. Բայք յաներեւոյթ եղանակի յառաջոյ տառիցս ть, որ ելուզա-

նեն զնշանն տառիս е, գրին տառիս ѣ, և ոչ е. օր. велѣть, հրամայել. вертѣть, պտուտել, ևս՝ ծակել. видѣть, հայել. նայել. եւն. բաց 'ի քանի մի բայից.

ժա. Յաճախ բառք և նման նոցին 'ի ձև մակբայի 'ի կիր ածեալք՝ պահեն զտառդ ѣ 'ի վերջոյ. օր. вкупѣ, вмѣстѣ, 'ի միասին. вскорѣ, վաղվաղակի. по истинѣ, ճշմարտապէս. եւն.

ժբ. Այս ամ կանոնք վերաբերին 'ի վանկս՝ վերջաւորութե և փոփոխութե ենթարկեալս. այլ առ 'ի գիտել զխնդական գործածութիւն՝ որ յանփոփոխ վանկս. առաջի դնի համառօտ ցուցակ առաջակայ գրով բառից, որ 'ի վանկս իւրեանց ուժնչ(?) փոփոխութե չեն ենթակայ, ունելով զտառդ ѣ, որոց և բարդ և ածանցեալ բառքն զտառդ ѣ, նոյնպէս պահեն յինքեանս, որպիսի է, զբառդ мѣсто, տեղի, գիտելի է գրել տառիս ѣ, ապաքէն ոչ է դժուարին գիտել, թէ և զբառսդ безмѣстный, անտեղի, անուր. совмѣстникъ, հակառակորդ, սոյնպէս գիտելի է գրել ևս տառիս ѣ.

Апрѣль, ապրիլ. бѣгать, վազել, փախչել. бѣда, փորձանք, վտանգ. бѣлый, սպիտակ. бѣсъ, դև, այս. вѣщать, ասել, ճառել, պատմել. гдѣ, ուր, կամ յո. гнѣвъ, բարկութիւն. гнѣздо, բոյն. грѣхъ, մեղք. дѣва, կոյս, աղջիկ. блѣдный, դեղին. болѣзнь, ախտ, ցաւ. вездѣ, ամ ուրեք. велѣть, հրամայել. внѣ, արտաքոյ. возлѣ, մերձ, հուպ. вѣко, արտևանունք. вѣка, դար, յաւիտեան. вѣжда, արտևանունք. вѣнецъ, պսակ, թագ, ևս՝ բակ. (է լուսաւոր ծիրն, որ երևի շուրջ զարեգակամբ, կամ զլուսնիւ.) вѣникъ, աւել. вѣно, վարձանք, ևս՝ պռոյգ, պաշտպանական. вѣра, հաւատ. вѣсъ, կշիռ, ևս՝ ծանրութիւն. вѣсть, համբաւ, լուր. вѣтвь, ոստ, ուղէշ, ճիւղ. дѣлать, առնել, գործել. железа, մսան, մկան. желѣзо, երկաթ. звѣзда, աստղ. звѣрь, գազան. здѣсь, աստ. зрѣлый, հասուն. зѣвать, յօրանջել. зѣло, յոյժ, կարի. зѣница, բիբ. индѣ,

պլոր . колѣно, զուճք, ծունր . доселѣ, ցարդ, ցայտ . доколѣ, մին-չեւ ցե՞րբ . мѣсяцъ, լուսին, եւ՝ ամիս . мѣхъ, տիկ, փուքք, մորթ, мѣшкать, յապաղել, անագանել . мѣшокъ, պարկ, քսակ . нѣга, գգուանք . нынѣ, այժմ, այսօր . нѣдро, ծոց, գոգ . нѣжный, փա-փուկ, մատաղ, նուրբ . нѣкій, ոմն, ոք . нѣкогда, երբեմն, եր զի, եր որ . нѣкоторый, нѣкто, ոմն, ոք, իմն, ինչ . нѣмецъ, գեր-մանացի . нѣмый, համր . нѣтъ, ոչ, չիք . обѣдъ, ճաշ . обѣтъ, խոստումն, ուխտ . обѣщать, խոստանալ, ուխտել . орѣхъ, կաղին . плѣнъ, գերի, գերութիւն . подлѣ, հուպ, մօտ . прѣлый, փտեալ, նեխեալ . прѣніе, վէճ, վիճաբանութիւն . прѣсный, քաղցր, անխմոր, (զանգուած,) յստակ . пѣвчій, երգեցիկ . пѣна, ճենճեր . пѣснь, երգ, նուագ . пѣтухъ, աքաղաղ . пѣшій, հետեւակ, հետի . крѣп-кій, ամուր, պինդ, կարծր . купель, աւազան . лѣвый, ահեակ, ձա-խակողմեան . лѣнивый, ծոյլ, հեղգ . лѣпота, գեղեցկութիւն, վայել-չութիւն . лѣсъ, մայրի, անտառ . медвѣдь, արջ . мнѣніе, կարծիք, վարկ . мѣдь, պղինձ . мѣлкій, մանր, փոքրիկ . мѣль, կուիճ . мѣс-то, տեղի . мѣнять, փոխել . мѣрять, չափել . сѣчь, մանրել, հարկանել, գանել . телѣга, սայլ . тѣло, մարմին . тѣмя, գագա-թն . тѣсный, նեղ, անձուկ . тѣсто, հայս, զանգուած . тѣнь, ստուեր . тѣшить, զուարճացուցանել, կամ մխիթարել . хлѣбъ, հաց . хрѣнъ, վայրի բողկ . цвѣтъ, ծաղիկ, գոյն . цѣвка, մասու-րակ . цѣлый, ամբողջ, ողջոյն, ողջ . цѣль, նպատակ . цѣна, գին . цѣпь, շղթայ, եւ՝ շիղթ . человѣкъ, մարդ, այր . ѣсть, ուտել . рѣдкій, ցանցառ, անօսր . рѣзвый, ստահակ, չար, ժանտ . рѣка, գետ . рѣпа, շողգամ . рѣшить, արձակել, ազատել, վճռել . рѣчь, բան, ճառ, բարբառ . свирѣль, եղէգնափող, սրինգ . свирѣпый, կա-տաղի, մոլեգին . свѣжій, թարմ, նոր, յստակ . свѣтъ, աշխարհ, լոյս . слѣдъ, հետք, շաւիղ . слѣпый, կոյր, снѣгъ, ձիւն . стрѣла,

նետ, փքին. стѣна, որմ, պարիսպ. сѣверъ, հիւսիս. сѣдый, ալեհեր, սպիտակահեր. сѣдло, թամբ, համետ. сѣмя, սերմն, սերունդ. сѣни, նախադուռն. сѣно, խոտ. сѣнь, ստուեր, տաղաւար, վարագոյր. сѣра, ծծումբ. сѣть, վարմ, որոգայթ. сѣрый, գորշ, մոխրագոյն. сѣтованіе, տրտմութիւն, թախիծ:

Դիտելի է ա. Ո՛չ 'ի սկիզբն և ո՛չ 'ի միջի բառից՝ յետ տառից՝ г, ж, к, ф, х, ч, ш, щ, գրի տառս ѣ.

Բ. Յետ տառից՝ г, ж, к, х, ч, ш, щ, ո՛չ գրի այլուր տառս ѣ, բաց 'ի գրոց սլաւենաց. յորս զկնի բանի մի տառից յայսցանէ առեալ լինի տառս ы. օր. души, հոգիք. сущія, իսկական, էրական:

Տառդ э, գրի 'ի սկզբան և 'ի միջի այլազգական բառից 'ի լեզուս ռուսաց առեալց. որպիսի են սոքին. экваторъ, հասարակած, կամ այրեցեալ գօտի. эклога, ցուցք հովուաց. эскарада, նաւահանգիս. поэма, քերթողութիւն, կամ տաղաչափութիւն. ևն. նոյնպէս են և բառքս ռուսաց эй, этотъ. ևն:

Յաղագս ուղղագրութեան ոմանց բաղաձայն տառից:

Տառքդ՝ з և с.

Նկատմամբ յուղղագրութեան տառիցս з և с, որ 'ի բառս բարդեալս են նախադրութեամբս ез, воз, из, раз, со, մասնաւորելք ռուսաց ըստ երթան այլ և սկզբանց:

Սոյնք 'ի բառս բարդեալս 'ի վերոյեդեալ նախադրութեանցդ փոխանակ տառիս з, գրին с. յորժամ զկնի նոցա հետևի մի 'ի յաջորդ բաղաձայն տառից՝ к, п, т, х, ц, ч, ш, щ. այլ փոխան տառիս с, 'ի բառս բաղադրեալս 'ի նախդրէս со, 'ի կիր առնուն զտառդ з, երբ կրու-տանիցէ 'ի բաղադրութեն զձայնաւոր տառդ о, և դնիցի զառաջեաւ տառից՝ б, г, д, ж. օր. восклицать, աղաղակել, գոչել. воспитывать, սնուցանել, դաստիարակել. исходить, ելանել, зборъ, ժողով, և՝ ընտրութիւն. ևն:

Զայսպիսի ուղղագրութիւն նոյն մատենագիրք 'ի ռուսական գրուցաբանութիւնս արտասանութեան բառից և 'ի յարմարագրութիւնս եկեղեցական մատենից՝ յոյժ գործածականս պնդեն ։

Իսկ այլք ներհակ սմին, կասկածեալ առ 'ի ուղղել և յարդարել զշաւիղս արտասանութեան բառից, և ոչ նկատեալ զխեղդայատացեալ յարմարագրութիւնս առ հասարակ ժամանակաւ, պնդագոյնս գրեն խոստովանք զտառդ з, յոր դիպուածս նախայիշեալ. այլ՝ 'ի բառս բաղադրեալս ընդ նախադրութեանս со, և կամ съ, արդեօքն զտառդ с. օր. разпредѣлить, առհմանել, կարգել. разщипать, փետել. исходатайствовать, միջնորդել, բարեխօսել. ևն ։

Ф և Ѳ.

Ընդ մէջ ф և ѳ տառից 'ի յարմարագրութեան պահի հետագայքդ զանազանութիւն ։ գրի ա՛ ։ Տառդ ф, 'ի բառս ռուսաց. որպիսի են սոքին. фата, փակեղն, (լաչակ, կամ չեմպէր.) фуфайка, բաճկոն ։ բ՛ ։ Գրի 'ի յունական բառս, որք գրին 'ի ռուսաց լեզուի տառիւս ф, որ 'ի մեզ փ. օր. Философія ։ գ՛ ։ Գրի 'ի բառս 'ի փոխ առեալս յայլոց լեզուաց՝ յորս գրին բառք տառիւս f. օր. фабрика, գործատուն. Февраль, փետրուար. фига, և смоква, թուզ. фигура, ձև, պատկեր. ևն ։

Տառդ՝ ѳ, 'ի կիր առնի միայն 'ի բառս առեալս 'ի յոյն լեզուէ, որք գրին 'ի ռուսաց լեզուոջ տառիւս ѳ. օր. ѳеатръ, թէատրոն, թատրոն, եւ՝ բան թատրոնական. ѳѵміамъ, խունկ. ևն. 'ի մէջ այսր ամի ոչ է բնական գրել զբառսդ ѳурингія և маѳильда, փոխան բառիցդ՝ турингія և матильда.

Դիտելիք են 'ի վերայ յարմարագրութեան տառի ъ բառից ։

Անուանք ևս՝ յանգեալք 'ի ъ, ունին զկրկին վերջաւորութիւնս 'ի սեռական և 'ի ներգոյական հոլովս. 'ի սեռական а, և у. օր. полкъ, գունդ. полка և полку, 'ի գնդէ, կամ 'ի գնդի. ևն ։

Յայտնեն խորաքանչիւր հոլովս եւ՝ փոխանակ տառին у, ՚ի կիր առնել պիտի զտառսդ՝ a և ѣ ՚ի խօսս և ՚ի պարզ շարադրութիւն․ իսկ ոչ նոյնպէս և ՚ի վսեմ շարադրութեան ։ Ապաքէն պարտ է գրել այսպէս․ число песка морскаго, Թիւ աւազոյ ծովու․ այլ՝ ՚ի հասարակ զրուցս առնել պէտ, насыпать песку, ցանել զաւազ․ Եւն ։

՚Ի բառս ածանցականս արժան է պահել զյարմարադրութիւն նոցին նախադասից․ յայն սակս ոչ է պարտ գրել скляница, փոխանակ բառին՝ стклянница, անօթ ապակի․ присудствую, փոխանակ բառին՝ присутствую, ներկայանամ, յանդիման լինիմ․ двапцать, փոխանակ двадцать, քսան․ отворить, փոխանակ оттворить, բանալ ։

Թէպէտ և տառքդ՝ шч, сч, жч, зч, ունին զարտասանութիւն գրեթէ միօրինակ ընդ տառին щ, բայց և այնպէս ոչ է պիտոյ զմին փոխան միւսոյն առանց ընտրութեան ՚ի կիր առնուլ ։ Ի բաղադրեալսն ՚ի նախադրութեանց՝ со, կամ съ, և изъ, ընդ այնպիսի բառից, որք սկսանին ՚ի տառէդ ч, լաւ եւս է գրել տառիւքդ՝ сч, և зч, քան տառիւս щ․ Օր․ счастіе, երջանկութիւն․ счетъ, թիւ, համար․ изчезаю, չքանալ, անհետանալ, կամ աներեւոյթ լինել․ Եւն ։

Անուանք, ՚ի ь, արական սեռի՝ յանգեալք յեզակի սեռականն ընդ տառդ՝ ь, փոխեն ՚ի я․ Օր․ тепрь, вепря, կինճ, վարազ․ гость, հիւր․ Եւն ։ Ապաքէն ընդդէմ գրեն արուեստի, որք գրեն врачь, բժիշկ, փոխանակ գրելոյ врачъ․ богачь, փոխանակ богачъ, մեծատուն, փարթամ․ мужь, փոխանակ мужъ, այր․ петровичь, փոխանակ петровичъ, պետրոսեան․ Եւն․ զի ՚ի սեռականին յանգին նոքին ՚ի տառդ а, և ոչ ՚ի я․

Անուանք, յանգեալք ՚ի ie, ՚ի յոգնակի ուղղականն ունին iя, այլ ՚ի սեռականին iй․ ապա անկանոն գրեն, որ գրեն․ мученій, փոխանակ՝ мученія, տանջանք․ странствованій, փոխանակ странствованія, պանդխտութիւնք, ճանապարհորդութիւնք․ Եւն ։

Նոյնպէս գրեն յեղեալ արուեստի և կանոնի քերականութ․, որ գրեն облаки, փոխանակ գրելոյ облака, ամպք · сокровищи, փոխանակ сокровища, գանձք · свойствы, փոխանակ свойства, որպիսութիւնք, յատկութիւնք · окны, փոխանակ окна, լուսամուտք · ևն · վասն զի անուանք յանգեալք ՚ի е և о, ՚ի յոգնակի ուղղականին զայսոսիկ տառս փոխեն ՚ի а

Ածականաց պատշաճագոյն է յանգել ՚ի ый, կամ ՚ի ій ՚ի դերապանծ բանս · իսկ ՚ի պարզ շարամանութիւն բանից ՚ի ой, և ՚ի ей. զի ոչ բարւոք լինէր աւել և գրել · большій палецъ, փոխանակ большой палецъ, մեծ մատն · острый ножикъ, փոխանակ вострой ножикъ, սուր դանակ · այսպէս великой Государь, փոխանակ великій Государь, մեծ Թագաւոր · Святой Духъ, փոխանակ Святый Духъ, սուրբ Հոգի · ևն.

Նոյնպէս իգական սեռի, վերջաւորեալք ՚ի ь, և վերաբերեալք յօրինակ չորրորդ հոլովման, յեզակի ներգոյականին զտառդ՝ ь, փոխեն ՚ի и. ուրեմն անկանոն է գրելն въ Сибирѣ, փոխանակ въ Сибири, ՚ի Սիբերիայ · во лжѣ, փոխանակ во лжи, ՚ի ստութ. ևն.

Նախադրութիւնք ՚ի բայից ոչ անջատին երբեք · որպ · придаю, յաւելում, տամ · наступаю, մերձենալ, հասանել, և՝ անկանել · выхожу, ելանել · убѣгаю, փախչել, խոյս տալ · ևն. Նոյնպէս գրեն ՚ի միասին և ընդ անուանց ածանցելոց ՚ի բարդ բայից · որպ · задатокъ, առհաւատչեայ · придача, յաւելուած · зборъ, ժողովումն, և՝ ընտրութիւն · ևն. Իսկ եթէ նախդիրք, եղեալք յառաջոյ անուանց, դերանուանց, պահանջեն ՚ի նոցունց զհոլովս ինչ, յայնժամ գրեն նոքա առանձինն · որպ · въ дожѣ, ՚ի տան · ևն. Ի հետևեալ բառսդ՝ вкругъ, շուրջ · вмѣстѣ, ՚ի միասին · втайнѣ, ՚ի ծածուկ · издалека, ՚ի հեռուստ · ևն · նախդիրքն զոյգ ընդ նոսին գրին. Ըստ սմին օրինակի և բառքդ՝ напослѣдокъ, վերջապէս · притомъ, միանգամայն · впрочемъ, ևն · потомъ, յետոյ · наконецъ, ՚ի վախճանի · յորժամ ասցին

փոխանակ մակբայի, հետեւեն եւ սմին կանոնի։ Իսկ թէ վարին նոքա երբեւ զանուն, յայնժամ գրին որոշակի. որպ. при томъ обстоятельствѣ, 'ի նմին պարագայի. въ прочихъ случаяхъ, յայլ դիպուածս։

Մասնիկդ՝ не, 'ի յարմարագրութիւն ոչ անջատի 'ի բայից եւ յայլոց մասանց բանի. որպ. не знаю, ոչ գիտեմ. не самъ, ոչ ինքն։

Խոտորին յայսմ հետեւեալք։

ա։ Բայք, որ առանց մասնկանս не, ոչ վարին բնաւ. որպիսի են սոքին. негодую, տրտնջել, դժգոհել. немогу, (т. е. боленъ,) հիւանդ եմ. ненавижу, ատել. եւն։

բ։ Գոյական անուանք, որ առանց սոյն մասնկանս, կամ ոչ են գործածական, եւ կամ յարադրութիւն մասնկանն 'ի նոյն, զհակառակ բառին բացատրական ձեւացուցանեն. որպ. невѣжа, անհրահանգ, անկիրթ. немощь, անկարութիւն. несчастіе, տարաբաղդութիւն. неправда, անարդարութիւն, ненависть, ատելութիւն. եւն։

գ։ Ածական անուանք, ընդունելութիւնք, եւ մակբայք ածանցեալք 'ի նոցունց. որպ. негодный, անպիտան. немолчный, անլռելի. нещадно, անխնայ. այլովքն հանդերձ։

ՅԱՂԱԳՍ
ԱՌՈԳԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԵՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ։

Նշանք կետադրութեան առեալ լինին 'ի գրուածս առ բացայայտ նշանակելոյ զիմաստ բանին, առ զատանելոյ զմասունս բանի եւ առ շնչառութեան յարտասանութեան (*)։

---

*) Առ 'ի հեշտագոյն գիտելոյ զկանոնս կետադրութեան, պէտք են ունել զտեղեկութիւն զերից, զնախադասութեանց եւ զշաղկապութեանց։

Միտք կամ իմաստ (понятіе, գաղափար) է յանդիման լինելն 'ի միտս մեր

Յաղագս կրճատութեան.

Մնացականն զրաստ 'ի տեղի 'ի յաջորդ տողն կայանայ 'ի կանոնաւոր անջատման վանկի 'ի վանկէ.

Ծն. Բառք, որք բաղկացուցանեն զվանկս, նոյնպէս և միավանկ բառք, ոչ զատանին. և ոչ եւս անցուցանին 'ի տեղի 'ի յաջորդ տողն. որպ. го-родъ, քաղաք. де-нь, օր. ду-хъ, հոգի. եւն.

ն և էջէ էրէ, նորին արգելութեան և կամ բանակցութեան որպ. солнце, արեգակն, книга, գիրք, ճառեան. польза, օգուտ, շահ.

Նախադասութիւն (предложеніе պրեդլոժենիէ) է շարադասութիւն երկուց կամ յաւել բառից ելեւէից, որ բաղկացուցանեն կատարեալ բան. որպ. праведный гнѣвъ есть милосердіе, բարկութիւն արդար է ողորմութիւն. այս բառք՝ гнѣвъ и милосердіе, են երկու ելեւէք, որոց միջեւ բայն есть, բաղկացուցանէ նախադասութիւն. Ամենայն նախադասութիւն ունի մասունս երկուս, ենթակայ և ստորոգելի.

Ենթակայն (подлежащее պոդլեժաշչիէ) նշանակէ զայն ինչ, զորմէ խօսիմք, կամ խօսեցաւ, ասացուեալ, կամ բացատրեալ.

Ստորոգելին (сказуемое սկազուեմոյէ) է այն, որ զենթակայէն ասացուի, կամ բացայայտէ, որ և առանձնակի բաղկանայ 'ի բայէ՝ ընդ մերձ ընդդէմ համեմատել. իսկ երբեմն զատեալ 'ի միոյ բայէ. որպ. единая добродѣтель (подлежащее) составляетъ истинное благородство, (сказуемое.) Մի միայն առաքինութիւն (ենթակայ) կազմացանէ զճշմարիտ ազնուականութիւն. (ստորոգելի.)

Նախադասութիւն լինի կամ պարզ և կամ բաղադրեալ.

Պարզն (простое պրոստոյէ) է, որ բաղկանայ 'ի միոջէ ենթակայէ, և 'ի միոջէ ստորոգելւոյ. որպ. науки суть полезны, ճանաչմունք են օգտակարք. солнце освѣщаетъ землю, արեգակն լուսաւորէ զերկիր.

Բաղադրեալն (сложное սլոժնոյէ) է որ բաղկանայ 'ի բազում ենթակայից և 'ի միոջէ ստորոգելւոյ. և առաջնորդութեամբ. կամ 'ի միոջէ ենթակայէ և 'ի բազում ստորոգելեաց. համօրէն ապա, 'ի բազում ենթակայից և 'ի բազում ստորոգելեաց.

Ի նախադասութեանց բաղկանան պարբերութիւնք.

Պարբերութիւն (періодъ պերիօդ) է բան, որ բաղկանայ 'ի միոջէ կամ 'ի բա-

Է. Յորժամ զկնի ձայնաւոր տառն գայց տառ ինչ բաղաձայն, յայնժամ մերձաւորագոյն տառն բաղաձայն վերջաբերի հասարակօրէն առ նախընթաց վանկն. Նոյն այլեւ 'ի վերջընթացն. որ. сред-ство, եղբ-երաց, Հնայք, եղանակ, գետ. сол-нце, արեգակն, արև.

[illegible]

[illegible] . Богъ милосердъ, [illegible] . праздность есть порокъ, [illegible] . нѣжные молодыхъ людей нравы, гибкія страсти, мягкія и воску подобныя мысли ([illegible]) управляются добрымъ воспитаніемъ. ([illegible]) [illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible])

[illegible] . видимый міръ сей ([illegible]) проповѣдуетъ всемогущество, величество и премудрость Божію, ([illegible]) [illegible] . проницательность, острота и пылкость разума, ([illegible]) наносятъ иногда человѣку печали, безпокойствія, смущенія и несчастія. ([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]

Գ. Ինչք, որք ունին 'ի բաղադրութեան իւրեանց զնախդիրս, 'ի թարգմանութեան ոչ զատանին յիրերաց. օր. без-силіе, անզօրութիւն. просвѣщеніе, լուսաւորութիւն։

Դ. Յածանցական բառս ածանցական մասնիկք, որք չունին զնա-

Երկանդամ (двучленный [illegible]) է, որ բաղկանայ յերկուց [illegible]. օր. великодушный человѣкъ въ счастіи поступаетъ умѣренно, а несчастіе сноситъ терпѣливо. [illegible]

Եռանդամ (трехчленный [illegible]) է, որ բաղկանայ յերից [illegible]. օր. хотя бы сильная буря всѣ стихіи возмущала (ա. անդամ.) хотя бы густѣйшими тучами покрылись небеса и отъ наглости вѣтровъ и дождей все приходило въ волненіе и трепетаніе; (բ. անդամ, [illegible].) однако мужъ, почіющій въ объятіяхъ добродѣтели, и тогда бываетъ великодушенъ. (գ. անդամ, [illegible]:) [illegible]

Քառանդամ (четырехчленный [illegible]) է այն, որ ունի չորս [illegible]. օր. естьли бы Боги благоволили дать тебѣ величину тѣла, равную жадной душѣ твоей, (ա. անդամ.) то бы тебя вселенная не вмѣстила, (բ. անդամ.) одной бы ты рукою коснулся восходящему, другой заходящему солнцу, (գ. անդամ.) и сего достигнувъ, пожелалъ бы ты знать, гдѣ сего толь пресвѣтлаго божества блистаніе скрывается. (դ. անդամ:) [illegible]

խառնել , վերաբերին 'ի վերջընթեր ձայնաւորն . օր. град-скій , քաղաքական . гнѣв-ный , ցասմնական , բարկասիրտ .

Ստորակէտն (запятая զապեատայա) (,) է նշան սուղ շնչառութեան 'ի գրուածս . և դրի .

ա . Եթէ ո և իցէ նախադասութիւն բաղկանայ կամ 'ի բազում ենթակայից, և կամ 'ի ստորոգելեաց , առանց շաղկապի եղելոց , յայնժամ այնպիսի ենթակայք և կամ ստորոգեալք անջատին ստորակէտիւ . օր. легкая болѣзнь , завистливая клевета , нападеніе отъ сильныхъ , внезапное оскудѣніе силы въ одно мгновеніе покрыть насъ мракомъ сѣтованія. ախտ ինչ թեթև , նախանձայոյզ բամբասանք , յարձակումն 'ի հզօրաց , յանկարծադէպ սպառումն զօրութեան ուժոյ 'ի միում վայրկենի ծածկեն զմեզ աղջամղջին խաւարաւ տրտմութեան . чрезъ все теченіе краткой жизни сей боремся мы съ болѣзнями , съ бѣдами , съ несчастіями , а паче всего со страстьми . 'ի բովանդակ ընթացս սուղ այս կենաց , մաքառիմք մեք ընդ ախտից , ընդ փորձանաց , ընդ չարաբաղդութեանց . և առաւել քան զամենայն ընդ կրից .

Եթէ պարզ նախադասութիւնք ընդ կարգի իցեն շարայարեալք , նոյնպէս եթէ թուին 'ի միում պարբերութեան տեսակք կամ մասունք բոլորին և կամ պարագայք ինչ , յայնժամ դնի 'ի մէջ նոցա ստորակէտ . օր. сіе легко указать , но трудно сдѣлать , դիւրին է ցոյց տալ , իսկ դժուարին է առնել . Тюренъ умеръ ! все пришло въ безпорядокъ : счастіе колыблется , побѣда утверждена , миръ отдаляется , союзники ослабѣваютъ , воины печально угнѣтаются . Տիւրէն մեռաւ , ամենայն ինչ յանկարգութիւն կործանեցաւ , բախտաւորութիւն երերի , յաղթութիւն է տաժանելի , խաղաղութիւն հեռանայ , նիզակակիցք տկարանան , մարտիկք տրտմութեամբ Ճնշին .

գ . Դնի ստորակէտ յառաջ դերանուանց՝ которой , кой , тотъ , եթէ շարայարին նոքա 'ի վերջոյ գոյականաց իւրեանց . օր. нѣтъ

труда, которой бы его ослабилъ; нѣтъ воображенія толь ужаснаго, которое его устрашило бы; нѣтъ рода смерти, которой бы его мысль поколебалъ. չի՛ք աշխատութի, որ զնա լքուցանէ. չի՛ք ցնորք երևակայմանց այնքան սարսափելի, որ զնա զարհուրեցուցանէ. չի՛ք ինչ ազգ մահուան, որ զմիտս նորին տատանէ.

դ. Դնի յառաջոյ նախադրութեցդ՝ кромѣ, опричь, եւ և դնի յառաջոյ դերբայիցդ՝ выключая, изключая, изъемля, 'ի վերին փոխանակ նախադրութեդ. օր. отъ роскоши, кромѣ вреда ожидать ничего не можно, 'ի զեղխութէ, բայց 'ի վնասուէ չէ' ինչ ակնունել.

ե. Ննջեսցես հողումն դնի ընդ մեջ երկուց ստորակիտեց. օր. покойся въ радости, возлюбленное отечество, и безмятежнымъ вѣкомъ наслаждайся, հանգի՛ր յուրախութե; սիրելի՛դ հայրենի, և վայելեա՛ յանխռով յաւիտեանս. զ. Խնդութենէք և դերբայք և 'ի նոսին յարեալ մասունք բանի զատանեն ստորակէտիւ. օր. Петръ, возвративъ законГосударю корону, въ отеческій градъ шествовалъ, Պետրոս դարձուցեալ զօրինաւոր Թագն արքայական, 'ի հայրենին իւր գնաց քաղաք. жизнь человѣческая подобна кораблю, по пространству моря носимому, вѣтрами и волнами обуреваемому, կեանք մարդոյ նման է նաւու, որ համատարած մեծութի ծովու վարելոյ, հողմովք և ալեօք ծփելոյ

է. դնի յառաջքան զշաղկապդ՝ нежели. օր. удобнѣе наружныя язвы изцѣляются, нежели внутреннія поврежденія, դիւրագոյն ողջանան արտաքին վէրքն քան ներքին վնասք. ը. Դնի յառաջ քան զբառդ՝ что. օր. подвержено таковымъ перемѣнамъ счастіе человѣческое, что изъ благополучныхъ происходятъ противныя, ենթարկեալ է այսպիսի փոփոխման երջանկութի մարդոյ, և որ ինչ յաջողութե է ոտնատու.

ժ. Դնի զառաջեաւ մակբայիցս՝ когда, нежели, доколѣ, пока, тѣмъ. օր. я бы сего не зналъ, когда бы вы мнѣ не сказали, ոչ գիտէի զայս, եթէ ոչ ասէիք ինձ. чѣмъ больше таинства при

роды разумъ постигаетъ, тѣмъ вящшее увеселеніе чувствуетъ сердце , որքան միտք գեր 'ի վերոյ հասանէ խորոց բնութեան , այնքան սիր-տըն եւս քան զեւս զգայ զբերկրութիւն ։ Ժ ։ Յաջորդ բառքդ՝ кажется թուի , երեւի ․ мнится , կարծի ․ такъ сказать , այսպէս ասել ․ можетъ быть , թերեւս , գուցէ ․ և այլք սոցին նմանք , դնին ընդ մէջ ըն-տրակերտից ․ օր ․ нѣтъ , кажется , человѣка , который жребіемъ своимъ былъ бы совершенно доволенъ , չիք որ թուի թէ , որ կատա-րելապէս բաւական լիցի վիճակաւ իւրով ։

Նոյն կէտ , որ կոչի 'ի ռուս (точка съ запятою , տօչկա ըս զապ-եատօյու ․) (;) վարի 'ի մէջ փոխանակ ստորակիտի , միջակիտի և ըթի ․ և է նշան բաժանման անդամոց 'ի բաղադրեալ պարբերութեան , որ 'ի կեր ածի , ա ։ 'Ի մէջ անդամոց պարբերութեան , որոց իմաստն՝ մին ըստ միւսոյն ընդդիմարտի ․ նոյնպէս և յերկանդամ պարբերութեան՝ մին անդամն անջատի 'ի միւսոյն սոյն կիտիւ ․ օր ․ прилежный обогащаетъ ученіемъ свой разумъ ; а лѣнивый возрастаетъ въ невѣжествѣ , ժրին ճոխացուցանէ զմիտս իւր ուսմամբ , իսկ ծոյլն զարգանայ տգիտութբ ․ ежели бы человѣкъ препровождалъ всю жизнь свою безбѣдно ; тобы онъ своего счастія не могъ чувствовать , եթէ որ անցուցանէր զամ կեանս իւր անվտանգ , ապաքէն ոչ կարէր զգալ զերջանկութիւն իւր ։

Բ ։ 'Ի մէջի անդամոց պարբերութեան , որովք թուեն տեսակք և կամ մաս-մասունք բոլորին պարագայիւք ինչ հանդերձ . օր ․ тамъ великихъ рѣкъ устья и новыя пристани едва вмѣщаютъ судовъ множество ; индѣ стонутъ волны подъ тягостію Россійскаго флота , անդ բե-րանք գետոց մեծաց և նորոգ նաւահանգիստք դժուարաւ զետեղեն ըզ-բազմութիւն նաւուց ․ այլուր հեծեն կոհակք 'ի ներքոյ ծանրութեան ռուսաց նաւատորմիղի ։ Գ ։ 'Ի կեր ածի սոյն կէտ 'ի մէջ համառօտ պարբերութեան , եթէ իցեն բազումք ․ օր ․

Уже врата отверзло лѣто ;
Натура ставитъ общій пиръ ;
Земля и сердце въ насъ нагрѣто ;
Колеблетъ вѣтьви тихъ зефиръ ,
Объемлетъ мягкій лугъ крылами ;
Брега питаетъ тучный илъ ,
Листы и цвѣтъ покрылись медомъ ;
Ведетъ своимъ довольство слѣдомъ
Поспѣшно красный вождь свѣтилъ.

Ա՛հա բացաւ՝ դուռն ամառան ,
բ՛նութիւն եդեւ՝ հասարակ խրախճան .
երկիր և սիրտ՝ 'ի մեզ ջերմին ,
շարժէ զոստս՝ զեփիւռն հեզիկ .
գրկէ թեւօք՝ ըզ սեզ փափկիկ ,
սնանէ զեզերս՝ գայր տղմալից .
տաղաւարթք ծաղկունք՝ ծածկին մեղրով ,
զհետ իւր չքնաղ՝ խրախք շաւղօք .
բերէ զ՛լիուն՝ ճարագ լոյս եւս ։

Միջակէտն (двѣ точки դվէ տօչկի , կամ двоеточіе դվօետօչիե) (:) երբեմն նշան ստուերագոյն չնչասու՝ դնի ,

ա ։ 'Ի մէջ կիսոյ առաջին և վերջին պարբերութ. օր. чрезъ добрыя дѣла можно заслужить честь , и получить богатство и оставить посебѣ безсмертное имя : для того должно удаляться пороковъ и слѣдовать добродѣтели , 'ի ձեռն բարեաց գործոց մարթ է ստանալ զպատիւ , ընդունիլ զմեծութիւն , և թողուլ զինի իւր զանմահ անուն . յայն սակս պարտ է հեռանալ 'ի մոլութեց և զհետ երթալ առաքինութ ։

բ ։ Յ՛ամ բաղադրեալ պարբերութիւն . զառաջեաւ երկրորդ մասին նշդին . օր. мудрый человѣкъ можетъ по вся дни на свѣтѣ плакать и смѣяться (ա մասն պարբերութ) смѣяться , какъ Демокритъ надъ глупостію человѣческою ; плакать, какъ Гераклитъ , о суетѣ сего міра (բ կամ վերջին մասն) . այր իմաստուն կարէ զամ աւուրս կենաց իւրոց լալ և ծիծաղել յաշխարհի . (ա մասն պարբերութ) ծիծաղել իբրև դեմոկրիտոս 'ի վր յիմարութե մարդկան . լալ՝ որպ հերակլիտոս վն ունայնութե աշխարհիս (բ մասն .) գ ։ Կնի 'ի բաղադրեալ նախադասութե

և 'ի մէջ պատճառի նորին . որ . скупой богачъ есть убогъ (նախադա-սուն) : ибо не онъ златомъ, но злато имъ владѣетъ (պատճառ .) մեծատունն կծծի է տնանկ . զի ոչ նա ոսկւոյն, այլ ոսկին նմա իշխէ :

դ . Դնի յառաջոյ օտար բանից, և կամ այլուստ առելոց . որ . когда Анаксагору сказали, что сынъ его умеръ; тогда онъ такъ отвѣтствовалъ: я зналъ, что онъ родился смертенъ, յորժամ ասացին Անաքսագորայ, թէ մեռեալ է որդի նորա, յայնժամ պատասխանի ետ այսպէս, ես գիտէի, թէ մահկանացու է ծնեալ :

Վերջակէտ (точка կէտ) (.) կնքէ զամբողջ պարբերութիւն . որ . добрыя дѣла не остаются безъ награжденія, գործք բարիք ոչ թողուցին անվարձ :

Պարոյկ ոլորակն (вопросительная վերաբերականաց) (?) դնի զկնի բառից կամ ամբողջ նախադասութեանց պարունակելոց զխնդիր հարցման . որ . что человѣку дороже жизни и здравія? զի՞նչ թանկագին իցէ մարդոյ քան զկեանս և զառողջութիւն :

Շեշտ (удивительная ազդեցականաց) (!) դնի 'ի վերջոյ բանից՝ որք պաշտօնքն զմերձաւորութիւն 'ի կարգի բանին՝ և առեալ լինի .

ա . Զկնի բանից կամ ամբողջ նախադասութեանց, որք նշանակեն զզարմացումն կամ զգործածութիւն . որ . о всещедрое небо! ո՜ ամենառատ երկինք :

բ . Զկնի բանից, որք ձևացուցանեն զբաղձանս . որ . да даруетъ Богъ въ благомъ семъ намѣреніи поспѣшеніе! պարգևեսցէ Ա՛ծ զօգնութիւն 'ի սմին բարի դիտաւորութեան : գ . զկնի կոչման կամ աղաղակի . որ . услыши насъ Боже! լուր մեզ Ա՛ծ :

Փակագիծ, որ և երկչնանձև, է սմանց՝ յունարէն փարէնթեզիս ասացեալ և 'ի ռուսաց (вмѣстительная վերաբերականայեա) ( ) կամ [ ] դնին 'ի մէջի սոյն փակագծի քան մի օտար բառք, որք ոչ պատշաճին նախընթաց և վերջընթաց բանից . այլ՝ դնին կամ վասն բացայայտութեան, և կամ վասն այլ ինչ պատճառի . որ . варвары, когда Александръ ввелъ въ городъ Фалангу, (Македонское регулярное войско) разбѣжались, բարբարոսքն, յորժամ աղեքսանդր եած 'ի քաղաքն զփաղանգս, (մակեդոնացւոց օրինաւոր զօրք) փախեան :

Ենթամնայն (единительная եդինիտելնայեա) (—) ի բրև նշան միաւորութեան, դնի 'ի սպառուած տողին մի ցուցանելոյ, թէ վերջին մասն զատեալ բառի՝ անցուցեալ է 'ի միւս տողն. որ. вне-за-пный, յանկարծակի.

Շեշտն կամ շեշտանշանն (острая օստրայեա) (') դնի 'ի վր վանկից 'ի սկզբան կամ 'ի միջի ոմանց բառից. որ. мýка, ըկանք, տանջանք. крóю, ծածկեմ. стóю, արժեմ, պատճառ լինել. եւն.

Բութն (тяжкая տեաժկայեա) (`) 'ի կիր առնի 'ի վր վերջացեալ վանկից. որ. мукà, ալեւր. кроіò, ձեւեմ. стою̀, կանգնիմ, կայանալ.

Սուղն (краткая կրատկայեա) (˘) 'ի կիր արկանի 'ի վր տառին й, առ ցուցանելոյ զսղումն նորին յարտասանութեան. որ. рой, պարք (մեղուաց.) безчисленный, անթիւ, անհամար.

ՑԱ՛ՆԿ ԳՐՈՑՍ.

Քերականութիւն լեզուի ռուսաց. երեսն. 5
Յաղագս տառից. 5
Յաղագս վանկից և բառից. 10
Յաղագս մասանց բանի. 13
Յաղագս անուան. 15
Յաղագս դերանուան. 60
Յաղագս բայից. 67
Յաղագս ընդունելութեան. 102
Յաղագս դերբայի. 103
Յաղագս մակբայից. 104
Յաղագս նախադրութեանց. 108
Յաղագս շաղկապաց. 110
Յաղագս միջարկութեանց. 111
Յաղագս համաձայնութեան. 113
Յաղագս յարմարադրութեան. 137
Յաղագս առոգանութեան և կիտադրութեան. 147

ՎԵՐՋ.

Կր.

29